

11

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

Nr.	Profides	
1	Strye	De jure Papali Principum evangelicorum.
2	Strye	- jure Principis extra territorium.
3	Thomafius	- inutilitate vocari. Quae sunt in territorio.
4	Cocceji	- fundata in territorio & plurimum locorum concurrente potestate.
5	Pauli	- n. r. f. Strye in des. Westl. Territorium.
6	Thomafius	- jure danda civitatis statum Imperii.
7	Thomafius	- statum Imp. potestate legislativa.
8	Armach	- regali evidenti monetam &c
9	de Hopfgarten	- vectigalium jure in Imperio h.
10	Stryck	- jure Principis aere.
11	Stryck	- jure Principis subterraneo.
12	Goehel	- regali fodendi nitrum.
13	Hoffmeister	- jure dispensandi
14	Griebner	- jure legitimandi Comitum Palatinorum.
15	Otto	- Comitibus Palatii.
16	Ohrandt	- regali jure.
17	Ayzer	- jure occupandi bona vacantia.
18	Cocceji	- bonis vacantibus
19	Herold	- bonis vacantibus
20	Pauli	- jure Principis circa res nullius in Prussia
21	Thomafius	- praescript. reg. ad jura subdit. n. pertinente
22	Schulz	- laudis regimen antecedentibus
23	Wander	- jure repressarum inter status Imp.
24	Struben	- collectarum provincia. origine.

Nr	Prepides
25	Struben De statu provinc. origine Land. Th. 2.
26	Wagenfeld Principes du Blason
27	Hoffmann De fabricis artis diplomaticae

OTTONIS HENRICI
LIB. BAR. A FRISEN

ET

SAMVELIS STRYKII I. V. D

COM. PAL. CAES. ET PAND. IN ACADEM. VIA-
DRINA PROF. PVBL. ORDINARIJ

IVS PRINCIPIS

EXTRA

TERRITORIUM

Das Recht eines Landes-Herrn
aufferhalb seines Landes.

VITEMBERGAE,
LITERIS EPHRAIM GOTTLOB EICHSFELDII,
ACADEMIAE TYPOGRAPHI

1738.

(15)

OTTOHNS HENRICI

LIB. BAR. A. KRISSEN

ET

SAMVELS STRYKN I. V. D.

COM. FAC. CAES. ET. RAND. IN. ACADEM. VIA
DRINA. TOR. PVBE. ORDINABIT.

IVS PRINCIPIS

EXTRA

TERRITORIVM

Das Recht eines Landes Herrn
ausgeschiedenes Landes

AD. M. DC. LXXIII. 1773
LIT. P. R. A. M. C. O. L. L. G. I. C. H. E. N. S. I. S.
ACADEMIAE. P. R. A. G. A. E.

1773

SERENISSIMO AC POTENTISSIMO
PRINCIPI AC DOMINO

DOMINO
IOHANNI
GEORGIO II.

SAXONIAE, IVLIAE, CLIVIAE, AC
MONTIVM DVCI,

SACRI ROM. IMPER. ARCHIMARESCHALLO ET
ELECTORI,

LANDGRAVIO THVRINGIAE, MARCHIONI MISNIAE,
ET VTRIVSQVE LVSATIAE, BVRGRAVIO MAGDE-

BVRGENSI, COMITI DE MARCA ET RAVENS-
BERG, DYNASTAE IN RAVENSTEIN

ETC. ETC.

DOMINO MEO CLEMENTISSIMO.

SERENISSIME ac POTENTISSIME
ELECTOR,

DOMINE CLEMENTISSIME

Solenne erat cum Oceano luctantibus, timentibusque naufragium, maris DEO Neptuno tabulam vovere, in templo ipsi dicato suspendendam, quæ imminenti periculi casus naufragiique referret. Abstrusiori hactenus studiorum in abyssò hærenti, SERENISSIME ac POTENTISSIME ELECTOR, idem votum fuit, de dicando terrestri meo Numini specimine aliquo, si ex prædictis Salebris eniti aliquantulum daretur. Levia sunt, quæ ad pedes Tuos depono, CLEMENTISSIME DOMINE, augustoque vultu tuo prorsus indigna, primitiæ tamen profectuum, quas alii, quam Tibi offerre, sacrilegium videbatur. Est frugi civis omnia sua negotia sic dirigere, instituereque, ut ad nutum suo Principi rationem eorum reddere queat. In id profecto laboravi hactenus, ut quam Natura mihi indulset felicitatem, h. e. Tuo ut sub regimine nascerer, eam non ipse privarem, finire agendo. Sic accepi a teneris, *Pater Patriæ*, firmorque quotidie in hac Sententia, esse Sanctas Principum personas, DEI vices gerentes in terris, a privatisque sancto horrore venerandas. Quæ etiam ratio, quod, quamvis causam attulisse videar Augustissimo Tuo Nomini inscriptæ Disputationis, timeam tamen adhuc, ne auda-

audacter nimis temerarieque fecisse id credar. Insurgunt
Leges, gravique subdunt pœnæ, qui Principum titulos
propria autoritate privatis foribus suis affigunt; Eset, quod
vererer, ne ob idem crimen ad supplicium trahi possem,
si non augustissimum Aggratiandi Jus, cujus usus maxi-
me similitudinem inter summum Numen Principesque de-
monstrat, in me jam exerceres; idque quod turgidæ alii
arrogantiæ notam dicunt, simplici devotioni subjectionique
adscriberes. Agedum, CLEMENTISSIME O-
PTIMEQUE PRINCEPS, hasque pagellas in Sacra-
rium Tuum ire permitte; fac sentiam, acceptam esse Cli-
entis pietatem; mentemque ad obsequium factam. Jam-
que vorum accipe, effectu non cariturum, quod Te &
Imperio & Reipubl. omnibusque bonis, mihi que inter eos
reperiri laboranti, sospitem saluumque præstabit.

SERENITATI T.

Subiectissimus Clientis

Otto Henr. L. B. a Frifen.

PRAEFATIO.

E Quidem non Consuli modo, sed omnibus Civibus enitendum reor, ne quid de Principe nostro ita dicant, ut idem de alio dici posse videatur; dictum est Plinii Secundi in Panegyrico Trajano habito; quo si non omnia me fallunt, quemque satis admonet, qua observantia, qua devotione venerandi veniant summi Principes, quamque reverenter de iis, aliterque prorsus quam de privatis loquendum sit, si de iis loqui forsitan, dicereque contingat, oporteatque. Sane quo magis inter se discrepant Princeps ac privatus ratione personarum, quas sustinent, eo distinctius quoque de iis dicendum erit, nec nisi diversae plane ipsis attribuendae operationes. Et quis audit unquam, idem proferri de sole, quod de alia quapiam luce efferunt? vel quod effectus ab hisce Luminibus producti non sint omnino quam diversissimi? Est ea virtus solis, ut dum oritur, lucezque, ex sterili solo frugiferum faciat; & ea est virtus Principis, ut praesentia sua oppressas terras in felicivorem statum erigat; ut populo gravior dies & soles melius nitent, veris instar vultus Principis ubi affulget; metuit culpari fides, pacatumque navitae per mare volitant, rura nutrit Ceres ac alma Faustitas; binis: Pæna premit culpam Comes, praesentem ubi populus adorat Principem; Vota tenent subdi-
ti,

ti, Principem si tenent; cujus presentia eorum securitas, cujus aspectus ruela eorum felicitasque est. Quæ an de privato æque dici queant, ii viderint, qui parum quandoque præditi in Principe putant, & nescio quo abstracto animo, eorum, quos suspicere debebant, personas arrodunt; Sint profecto, sint aliena a nobis voces eorum, quas vel audire pro crimine habemus; abeant quoque recedantque istorum opiniones, quibus nonnunquam privatis assimilare, (extra territorium potissimum agentes) summos Principes, haud magni ponderis res videntur. Colorare equidem gestiunt duritiam dicti, dum ajunt, non magis admittere Rempubl. duos Principes, quam cælum duos soles; hincque sequi, ut si Principis, (quoad potestatem scil.) gerere nequeat, in alieno territorio, subditi necesse sit induat temporarii, privati que hinc per consequens, personam. At nesciunt sane illi connexionem inter Principem & Majestatem, quæ omnino tanta est, ut vix separari a se invicem hæc conjuncta, Princeps dico, ipsaque Majestas, commode possint. Et licet concedamus iis, territorialia jura in exteris Provinciis regulariter Principes exercere non posse, non tamen inde concludent, prorsus nunquam potestate aliqua extra territorium gaudere eos solere; cum haud rarum sit, in Franconia maxime, ut alteri in alterius territorio certis fruendi Regalibus Jus competat. Vid. Wehner Observ. pract. vocab. solge sub fin. verbis: wegen der viel Herrschafft, da ein Flecken bisweilen drey, vier bis in 24. Herrschafft &c. Certe nobis tanta visa est hæc materia, ut quantumvis multum comprehenderet difficultatis, dignam tamen putaremus, de qua publice differeretur: Hinc cum juberemur ante Mensem circiter, ab illis, quibus parere gloria nobis est, specimen aliquod edere Academicum, hanc selegimus materiam, periclitaturum, quantum in ea præstare valeremus. Et quamvis nemo occurreret, qui de ea scripserit huc usque, tantum tamen aberat, ut nos pateremur ideo absterveri, ut potius animus inde nobis adveniret. Credebamus enim facilius sic apud Te L. B. merituos nos veniam, si hinc inde deviare contigisset. Et quis non veniam impertiretur ei, cui & ætas & gravitas materiæ, raraque ejus tractatio, excusa-

cusationis prævia loco sunt, patrocinanturque. Potissimam tamen
elaborationis hujus causam allegamus, quod Principi inscribenda
fuit. Quid enim dignius, quam de Principe ad Principem loqui,
vel hoc ostendere, quantum & a teneris revereri Principes simus
assueri. Ceterum Tu monendus eris L. B. direxisse nos potissimum
Disputationem nostram ad S. R. Imperium, Statusque ejus Poten-
tissimos, quæ vero de Exteris obiter inserta, illustrationis saltem
causa adjecta fuisse. Erit jam Tuum, dextre judicare de labore no-
stro, nec rigidum agere Catonem, si hinc inde erroris aliquid ir-
repserit. Nos certe protestationem interponimus sollemnissimam de
omni eo libere semper corrigendo, scriptumque pro non scripto sicque
contra habendo, quod secus se habere, quam pagella nostræ indicant,
experientia seu crebriori lectione edocti compererimus. Interea sup-
plices ad summum Numen tendimus manus, quo & huic labori no-
stro benedicere velit, nostrisque adesse ausibus; cujus de auxilio cer-
ti, postquam iterum iterumque Te L. B. valere jussimus, primum
Dissertationis nostræ ordimur Caput.

CAP. I.

CAPVT I.
DE
PRINCIPE IVRA IN ALIENO TERRITORIO
EXERCENTE.

SVMMARIA.

P otestas Territorialis.	n. 1.	Territorialia Jura extra Territorium alicui possunt competere.	n. 19.
Cui illi competat.	n. 2.	Quibus modis possint acquiri.	n. 20.
Transit cum Territorio.	n. 3.	In uno Territorio plures diversa possunt Jura exercere.	n. 21.
Tantum potest Status Imp. in Territorio, quantum Imperator in Imperio.	n. 4.	Quatenus hoc procedat.	n. 22.
Proponitur Tractatio de Potestate extraterritorium.	n. 5.	Extenditur ad casum concurrentis administrationis.	n. 23.
An Princeps extra Territorium proprio habendus sit.	n. 6. sq.	Probatur ex principiis feudalibus.	n. 24.
Ratio diversitatis inter Principem & Privatum.	n. 8.	Et exemplo divisionis fraternel.	n. 25.
An Princeps coram Domino Territorii alieni stare teneatur? Dubitantium sententia adducitur additis rationibus.	n. 9. seqq.	Qualis potestas extraterritorialis intelligatur.	n. 26. seqq.
Illustratur Deciso exemplo Marie Regine Scotie.	n. 12.	Prescriptionis juste requisita.	n. 29.
Restrictio assertionis.	n. 13.	1. Possessio, & quasi possessio cum scientia Domini, vel Consiliariorum,	n. 30.
Territorialia jura cessant regulariter extra Territorium, allegantur rationes.	n. 14.	Actus necessarii.	n. 31.
Distinguuntur casus circa Principem in alieno Territorio constitutum.	n. 15.	2. Titulus, ubi simul de prescriptione ipsa.	n. 32.
I. Casus, si volente Domino Territorium accedit.	n. 16.	3. Bona fides.	n. 33.
II. Casus, si id faciat ignorante Domino.	n. 17.	4. Continuatio temporis.	n. 34.
III. Casus, si invito Domino ingredi audeat.	n. 18.	Transitio ad specialiora Possessatis extraterritorialia exempla.	n. 35.
		Imperator quomodo in Statuum territorii jurisdictionem exerceat.	n. 36.
		Objectio.	n. 37.
		Responsio ad eandem, ubi simul de Origine Statuum.	n. 38.
		De mutatione circa eosdem sub Imperio Saxon.	n. 39.
		A	Qua

- Qua occasione Superioritas Territorialis*
acquisita fuerit. n. 40.
Unde Imperator Jurisdictionem habeat
in Comitibus ubi de Superioritate Ter-
ritoriali Civitatum Imp. n. 41.
Quis iudex delinquentis ex familia Imp.
in alieno Territorio. n. 42.
Electoris Saxonie Jurisdictio in Comiti-
is. n. 42.
Cur jurisdictio Civitatis, ubi habentur
Comitia, tunc quiescat? n. 44.
Electoꝝ Palatinus est Iudex Imperato-
ris. n. 45.
In quibus causis. n. 46.
An in feudatibus? n. 47.
Quomodo in causis Imperium spectanti-
bus. n. 48.
De Vicariatu Electoꝝ Sax. & Palatino
competente, & quousque. n. 49. seqq.
Quali sigillo utatur Camera tempore In-
terregni. n. 54.
An dentur Provinciae Jure Vicariorum
exemptæ? n. 55.
Sensus Verborum: in locis, ubi Saxoni-
ca jura servantur. n. 56. seq.
Quid obtineat circa Vicariatam absente
Imperatore. n. 58. seqq.
Jura quadam exercent Status extra Ter-
ritorium citra respectum Imperii. n. 61.
E. g. die Zentgerichte. n. 62. seqq.
Explicatio Voigteie n. 65. seq.
Competit Palatinis in canobio Grei-
heim. n. 67.
U. & Electoꝝ Sax. in Duedlinsburg.
*n. 68.
 Alia exempla.* n. 69.
Advocatia Eccles. Rom. remissive. n. 70.
Jus aggregandi extra territorium. n. 71.
De Exercitio Regalium extra Territori-
um, & quidem n. 72.
De Jure Primariorum precum. n. 73. seqq.
An a Pontifice habeant Imp. n. 75. seqq.
Ubi & quomodo Imperator id exercent.
*n. 78.
 Jura Pontificis, n. 79. interque illa Jus*
Annatarum. n. 80.

- Jus Pallii.* n. 81. seqq.
Menses Papales. n. 86.
Protestantes ab his oneribus immunes.
*n. 87. seqq.
 Affectata Pontificis largitas, ejusque ex-*
empla. n. 89. seqq.
Quid ei reponendum. n. 92.
Quid inter Status circa Vectigalia obti-
neat? n. 93. seqq.
De Salvo Conductu. n. 98. seqq.
An militem traducendi jus exinde fluat?
*n. 100.
 De Jure habendi Auri Argentique Fo-*
dinas in alieno Territorio. n. 101.
Jus colligendi auri sterciatilis extra Ter-
ritorium. n. 102.
De Jure Venandi in alieno territorio;
adductis exemplis. n. 103.
Item de Jure piscandi. n. 104.
An locum in alieno territorio vacuum oc-
cupare liceat? n. 105. seqq.
An fortalium in territorio alieno ex-
trui possit? n. 109.
Exemplum juris bujus per astutiam que-
siti. n. 110.
Quatenus extractio talis procedat. n. 111.
Quid de destructione fortaliorum alie-
norum statuendum? n. 112.
De Jure habendi præsidium in alieno
territorio. n. 113.
Subjiciantur exempla. n. 114. seq.
Apertura jus. n. 116. seqq.
Jus Sequelæ. n. 124.
De translatione militis per alterius Ter-
ritorium. n. 125.
Jurisdictio militaris in alieno Territorio.
*n. 126.
 Jus exercendi Angarias & Parangarias.*
*n. 127.
 Obiter Jus Postarum quomodo in alieno*
territorio locum habere possit. n. 128.
*seqq.
 Quid circa Protectoratum obtineat.*
*n. 132. seqq.
 De Advocatia Imperatoris.* n. 137. seq.
Pergitur ad Collationem feudalem Allo-
diali.

<i>aliam in alieno territorio.</i> n. 139. seqq.	<i>Imperator tribuit dignitates per Imperium.</i> n. 159.
<i>Quid juris in alienum territorium nascitur ex Pactis Confraternitatis, ubi de bonagio eventuali.</i> n. 142. seqq.	<i>De Praecedentia Principum extra territorium?</i> n. 162. seqq.
<i>An Inscriptio: unserm quädigsten Landesherrn & unsern lieben getreuen Subjectionem inserat?</i> n. 155.	<i>Regis Bohemiae prerogativa.</i> n. 167.
<i>An Dignitates extra territorium conferri possint?</i> n. 156. seq.	<i>Jus Wildfangiatus.</i> n. 168. seqq.
<i>Quid circa earum collationem ab Imperatore faciendam constitutum.</i> n. 160.	<i>Quid praesent Wildfangii.</i> 172. seq.
<i>De Dignitatibus officariis.</i> n. 161.	<i>Electores Palatini defensor Aeneatorum.</i> n. 174.
<i>De Ordinum Equestrium dignitate.</i> n. 158.	<i>An puniri possit Princeps in alieno territorio?</i> n. 175.
	<i>Conclusio Cap. I.</i> n. 176.

Potestatem, libere omnia exercendi jura, qui denegare i
 ausit Principibus in territoriis suis, neminem novi-
 mus. Cui enim Territorium competit proprie sum-
 tum, (puta uti Imperii Statuti) eidem quoque com-
 petit Jus territorio cohaerens. *Cbristoph. Besold. de Ju-
 re & Imp. Imperial. Civit. n. 8.* Nam quamprimum Princeps
 aliquis de illo investitur, vel alia ratione istud sibi subjicit,
 omnia simul jura Regia, fundatamque intentionem cum omni
 Superioritatis jure accepisse existimatur. *Alc. Respons. 12. n. 11.
 L. 3. Valascus qu. 8. n. 21. de Jur. Emphyteut. Knichen cap. 2. n. 3.
 de Sublimi & Regio Territ. jure.* Imo Principem tantum pos-
 se in Territorio suo, quantum Imperatorem in Imperio, si non
 plus aliquando, pervulgatum est. *Castrens. Conf. 34. n. 1. & 5. vers.
 concluditur. Natta. Conf. 554. n. 19. vol. 3. Socin. Cauf. 4. n. 23.
 Vol. 3. Modest. Pistor. Conf. 24. n. 1. vol. 1. Gail. de P. P. L. 1. c.
 6. n. 10. Schrader. de Feud. 2. p. 9. partis principalis Sect. 10. n. 36.
 &c. &c.*

At vero, qua extra Territorium gaudeat potestate Prin-
 cept, hoc quaestionis, hoc disquisitionis nostrae erit. Et sunt
 profecto nonnulli, qui Principem terras suas egressum, in om-
 nibus, quoad contentiosa, privato aequiparare non verentur.
arg. cap. at si Clerici 4. X. de Judic. Marra de Jurisd. P. 4. cas.

7 *64. n. 9.* cujus Sententiæ generalitati tamen uti subscribere
 non possumus, ita multo minus adhuc Epitheton Privati ad-
 mittemus, quod infra reverentiam certe Principum nobis esse
 8 videtur: præsertim cum diversissima ratio adhuc sit inter pri-
 vatum in alieno territorio degentem, qui coram quovis Ju-
 dice, (ut alia taceamus) se sistere necesse habet, & Principem
 extra Provincias suas commorantem, qui inferiori Judici vix
 ac ne vix quidem respondebit, factique infectique reddet ra-
 9 tionem. Hinc aliqui prorsus illam fovent Sententiam, talem
 Principem ne quidem coram Territorii Domino stare debere,
 Jusque ab eo accipere, ex ratione potissimum, quod pari in-
 parem nulla penitus competat Jurisdictio, nisi se eidem sub-
 10 miserit, *per l. Est receptum 14. ff. de Jurisd.* Deinde, quod & si
 Princeps auctoritatem non habeat, dignitatem tamen retineat
 extra Territorium, pessimeque actum iri cum eo, si ipse Ma-
 11 jestas Regni finibus coerceretur, quæ si vere Regia talisque est,
 qualem in suis terris habuit, incongruens profecto erit, alte-
 rius Sententiam pati; tandem, quod Dominus territorii Prin-
 cipem in ipsius tractibus nova molientem diffidare & pro ho-
 ste declarare possit. *vid. Zoucheus super quest. de Legati delin-*
 12 *quentis Judice compet. p. m. 63.* Et sane Maria Scotiæ Regina,
 quamvis captiva fractæque pacis publicæ rea peracta, toties
 tamen protestata est, se Reginam liberam natam, nec proinde
 ullius potestati ac Jurisdictioni subjectam, atque adeo soli
 DEO vitæ suæ rationem reddere teneri, protestationemque
 solenni more factam in Acta referri postulavit, ne comparitio
 sua sibi aliisque Regibus, Principibus ac Foederatis, aut ipsi Re-
 gi filio aliquando in præjudicium verteretur, toties, inquam,
 protestata est, quoties mandato Elisabethæ examinaretur. *vid.*
 13 *Tbuan. L. 86. ad Ann. 1586. p. m. 241.* At vero nec hanc Senten-
 tiam totam meam facio, quamvis plausibilia multa alat argu-
 menta, utpote probe edoctus, nihil nisi turbas seditionesque
 excitatum, inferioremque a superiore potentioreque oppres-
 sum

sum iri, si quis Majestate sua i. e. libera potestate exercendi actus Majestatis concomitante, in alterius territorium ingredi valeret, nec non immerito tunc locus foret illi dicto: ubi Leo pedem tenet, cetera animalia quiescunt: *vid. Anch. cons. 310. n. 3. circ. med. Knichen de Jure superior. n. 27. 28. seqq. c. 4.*

Temperamus ergo Sententiam nostram, dicentes: territorialia jura præsumi cessare extra territorium *arg. l. ult. ff. de Off. Præs. urb. l. fin. ff. de Jurisd. l. Duumvirum 53. C. de Decurion. ex ratione, quod ordinarie simul & semel duo & diversi Principes de Territorio ejusque Juribus non investiantur. Knichen de Jure Super. c. 3. n. 119.* quod territorii Dominus fundatam habeat jurisdictionem in omnibus, quæ territorii finibus continentur *arg. l. 1. §. 1. ff. de Offic. Præs. urb. l. fundi ff. de Act. Emr. Cap. fin. de Offic. Archipr. Gail. L. 2. Obs. 62. qui plures rextus citat.* quod qui in alieno actus aliquos exerceat, territorium violare dicatur *Jas. l. 1. cons. 146. n. 40. v. 52. Gail. de pac. publ. c. 16. n. 27. seqq. Knichen de J. Territ. c. 4. n. 27. & turbare Jurisdictionem ex Alberic. de Ros. Knichen d. l. n. 31.* Sed ut circa distinctos casus distincte nos expediamus, interesse credimus, an Princeps in alienum territorium se conferat volente Domino, an eo ignorante, an demum eo invito. Primo casu tacite omnium jurium exercitium Principi advenæ relictum videtur, quod cum jure domini territorii unquam compatibile esse potest; vique hujus præsumtionis justificari posse exempla exercitæ jurisdicte. Crimin. in alieno territorio a Zoucheo in *soluzione quæst. de Legati delinquentis judice competente* alata, certo putamus. Refert autem prædictus Author *p. m. 33. seqq. ex Hoemanno* Legatum Regis Gallix in regione vicina servi domestici, qui filiam ipsius undecim annorum per vim stupraverat, propria autoritate gulam laqueo fregisse; & Legatum Regis Hispanix Venetiis famulum, qui grande aliquod facinus perpetraverat, Senatu minime consulto e fenestris hospitii sui suspendi fecisse; nec non Seneschallum Regis Angliæ,

cum Rex ipse Parisiis ageret, de Ingeltamo de Nogent capto *in Regis hospizio*, (hoc enim necessarium requisitum est) ultimum supplicium sumsisse, Rege Franciæ licet præfente, in cuius etiam concilio habitis hinc inde tractatibus consideratum fuit, quod Rex Angliæ illa Regia prærogativa Hospitiique sui privilegio jure uteretur gauderetque p. 60. Et sane unde derivemus justitiam horum actuum, nisi ex probabili concessione? cum certe non præsumendum, quod dominus territorii omnem ipsi auctoritatem potestatemque voluerit detractam, qui bona ipsius pace illud intravit; imo quod potius amicabiliter eum excipiendo, favorabili quadam interpretatione, ut plenissima dignitate instructus veniret, concessisse præsumatur.

17 Secundo casu, quamvis plerique Politicorum statuunt, ipso facto, quo Princeps immediatus alterius territorium intrat, haud prius petita venia, captivum duci posse, sententiamque suam firmant Mariæ Scotiæ Regiæ exemplo, ab Elisabetha captivitati mancipatæ; Sereniss. Palat. Elect. Caroli Ludovici a Rege Galliæ in carcerem missi, aliorumque: magis tamen æquitati consentaneum videtur, dispicere, quo animo, alienum territorium intraverit; si amico, Amicitia LL. idem exigent, quod priori casu dictum, sc. tantum ex receptione amico juris relinqui, in quantum nobis non adversatur: (Hæc tamen omnia cum jure quodam familiaritatis fiant, nullum perpetuum jus Principi advenæ tribuere valebunt *arg. l. 41. ff. de acquir. poss.*) sin hostili, armis non LL. decidetur, quantum

18 unicuique Jurium competat. Tertio casu violari alterius jura puto, & justam belli causam inde oriri nullus dubito, præfertim si pro injuria illata monitus satisfacere nolit. Sed hoc

19 ita, si jus in alieno territorio sibi non legitime quæsierit. Ex antea enim dictis non sequitur, nunquam penitus extra territorium Jura territorialia competere posse, immo firmiter concluditur ex supra dictis, quod quia ista ordinarie fiant, ergo non semper tamen, hincque regulam suas pati exceptiones

ex

ex casibus singularibus, extra dubium est. Tales autem sunt, 20
 quando quis vel Investitura *Wesemb. Conf. 45. n. 40. P. 1. Peregrin. de Jur. fisci c. 1. n. 75. Ruland, a Valle conf. 4. n. 42. vol. 3. Purckman. c. 45. quæ sunt Regal. n. 2. vel Privilegio speciali Meichsner. T. III. D. 6. n. 61. p. 89. vel præscriptione, & quidem vel immemoriali, qualem contra Imperatorem desiderant e. super quibusdam ff. præterea X. d. V. S. Bartol. in L. Si public. §. ult. ff. de Publican. Coler. de Jur. Imper. Germ. Sect. 43. qui varios adducit citat. vel ordinaria in Legibusque requisita, qualem contra parem sufficere ajunt, utpote qui Jure communi utatur. arg. l. 4. C. de Præscr. 30. vel 40. ann. Coler. c. l. ff. 43. vel alio demum modo Jura hæc superiora in alieno Territorio sibi acquirunt. Nec infrequens est, inquit *Gorbhof. Freyer. Dissert. de super. territ. unam provinciam plurium dominatu fatigari, & jura, quæ in uno territorio superioritati connexa, in altero diversa reperiri, ita ut uni aliquando competat die Laudsfürstliche Obrigkeit, alteri die Wildbahn, tertio die Fürstliche Obrigkeit, quarto die Vogtey und Erbgerichte. &c. ib. i. lit. B. cumque eo Meichsner. T. II. Decis. Cam. L. 2. D. 4. n. 20. Et 27. & T. III. D. 3. n. 34. Rosenthal. de Feud. c. 6. Conclus. 85. n. 10. Et hæc omnia in juribus ejusmodi compatilibus & subordinatis extra dubium sunt, quatenus Exercitium talismodi juris domino territorii in Exercitio alterius juris nullum ponit præjudicium, uti ex exemplis modo adductis apparet. Verum extendenda ea puto etiam ad talem casum, ubi de concurrente certorum jurum exercitio quæstio est. Quod enim per præscriptionem acquiri potest exclusive, sine dubio id quoque poterit concurrerent. Notum enim ex Feudistarum principiis est, præscriptionem esse loco investituræ *Sebrad. in feud. p. 7. c. 4. n. 15.* Quocumque pacto ergo pluribus per investituram territorii jura communicari poterunt, pari modo poterunt quoque per præscriptionem; Jam vero jura territorii pluribus concedi posse, ut illa vel conjunctim vel unusquisque in solidum**

- o dum exerceat, notius est, quam ut demonstrationem mereatur; poterit ergo etiam vicinus dominus in alterius territoria sibi jus acquirere, ut hoc simul cum vero territorii domini
- 25 no aequaliter exerceat. Sicuti tale exercitium superioritatis aequale inter fratres territorium dividentes, quandoque pacto reservari solet, veluti ex familia Brandenburgica exemplum adducit Georg. Henricus Springsfeld Tr. de Apannagio c. 10. *in fit.* qui conjunctæ administrationis incommoda quandoque temperare solent alternativa, durch die Mutschierung, de qua vid. Spreng. *Jprud. publ. p. 425. Limn. ad J. Publ. C. 4. c. 8. n. 125. Besold. Thesaur. Pract. sub voce Mutschierung add. III. Du. Seckendorff. im Fürsten-Staat P. II. c. 3. §. 3.*
- 26 Antequam tamen hæc fusius probatum demus, exemplisque subjectis illustremus, operæ pretium erit dicere, de qua potestate extra territorium non sentiamus; ut inde magis pateat, de qua quid statuamus. Removemus ergo potestatem,
- 27 quam quis usurpat in alieno Territorio, vel ex gratia concessam, vel jure familiaritatis amicitiaque: ob receptam Doctorum conclusionem, eum qui jure familiaritatis utitur, non possidere, nec inde præscribere posse. *L. qui jure familiaritatis*
- 28 *41. ff. de acquir. poss.* Sed jure suo i. e. illis modis acquisivisse ea debet, quibus posse acquiri paucis ante demonstravimus. *Gylm. l. 1. Decis. Camer. D. 13. n. 31. Besold. Vol. 3. conf. 118. n. 74. segg. Freyer. de jur. super. n. 2. l. B.*
- 29 Deinde præmonendum etiam erit, quænam ad legitimam Præscriptionem desideremus? & iterum respondemus, singula ea, quæ Substantialia Præscriptionis sunt, aliquos requirere, Possessionem nempe, titulum, bonam fidem, & continuationem temporis. De Possessione res certa est; sub illa vero & quasi possessionem intelligimus, quæ jurium sc. & rerum incorporalium est; Qui possidet ejusmodi Jura territorialia, animum & affectionem sibi habendi retinendique habere, usque uti debet Domino sciente & patiente, contra quem præ-

præscribere voluerit *Knicben. de J. Territ. c. 3. n. 122. Paur-*
meister de Jurisd. L. 1. C. 24. n. 13. Meichsner. T. 1. Dec. Cameral. L.
1. D. 25. n. 20. Gylm. L. 1. D. 33. Corbm. Vol. 11. Conf. 55. 56. imo
 sufficet Consiliariorum & Officialium Scientia, *Knicben. de J.*
Territ. c. 3. n. 154. Surdus conf. 471. n. 22. L. 4. Meichsner. T.
1. L. 2. D. 1. n. 13. hoc tamen dijudicandum erit ex officio eo-
 rum, ac potestate a Principe ipsis concessa, nec enim promi-
 scue Officialium negligentia Principi præjudicabit. Actus
 quoque congrui Superioritatemque territorialem manifeste
 demonstrantes non generales, vagi, & indifferentes sint, *Tbo-*
ming. conf. 26. n. 124. uti Homagii receptio, collectarum im-
 positio, exercitium Jurisdictionis forestalis &c. *Freyer. de*
jure super. ib. 2. l. B. Quoad titulum, res dubia est; si enim
 Præscriptio 30. annorum non desiderat titulum *Anton. Faber.*
L. 4. Def. 2. n. 12. Coler. ad cap. de quarta n. 41. X. de Præscript.
 multo minus immemorialis Præscriptio, quæ hic intervenire
 solet, titulo indigeat, præsertim cum talis Præscriptio loco
 justi tituli veniat, *Felin. in cap. accedentes col. 2. de Præscript.*
 roburque habeat privilegii concessi. *Gail. L. 1. Obs. 21. n. 15.*
Mysf. Cent. 5. Obs. 29. Quod si de brevioris temporis præ-
 scriptione quæstio moveatur, & tricennalis quoque præscri-
 ptio ex ratione J. Can. æstimetur, contrarium forte dicendum
 foret. Sed nec his casibus titulo expresso opus esse puto,
 sed suffecerit titulus præsumtus ex Patientia Domini territo-
 rii oriunda, hanc enim patientiam in incorporalibus loco
 tituli esse, expeditum est quoad omnes. *Harim. Pistor. l. 1.*
qv. 6. Klock. de contribut. c. 120. n. 227. At bonam fidem uti-
 que requirimus, & apprehensa possessionis tempore, & ad
 finem usque, eam tamen præscribens probare non tenerur,
 quia pro ipso militat præsumtio. *Tboming. conf. 26. n. 125. Six-*
tin. de Regal. L. 1. c. 5. n. 165. sed is probabit malam fidem, con-
 tra quem præscriptum *Gail. Lib. 2. Obs. 18. n. 7. Mysf. cent. 4.*
Obs. 6. n. 8. Freyer. de jure super. n. 2. lit. B. c. vigilanti 5. c. si di-
 ligenti

ingenti 17. cap. fin. X. de Praeser. Covarruv. in cap. Possessor. m. f. de Reg. Jur. in P. 6. II. §. 8. n. 5. Dissentit Knichen c. 3. n. 38.

- 34 Demum & de continuatione temporis consentimus, quia non sufficit actus aliquos gessisse, si non quiete fuerint gesti, ab Adversarioque ante metam absolutam contradictum. *Knichen de J. territ. c. 3. n. 137.* Modi enim, quibus alias praescriptio interruptitur, hic pariter sibi locum vindicant.
- 35 Evicimus, credo, generalibus hisce haecenus, posse Principem gaudere aliqua extra Territorium potestate, nunc per Specialia incedendum, perque exempla, in quantum possibile, demonstrandum, quid unus alterve Status libere hodie
- 36 agat in alterius Provinciis. Initium autem facimus ab Augustissimo Capite Imperii, summo totius orbis Christiani Principe, Sacratissimo Imperatore, cui aliquando in alterius Status territorio Jurisdictionem, in suos tamen, competere, pro certo tenemus, exemplique loco adducimus, quod in Comitibus, in quacunque libera Imperii civitate ea quoque habita fuerint, per suae Aulae Mareschallum in suae familiae addictos
- 37 illam exercent. *Bertram. de Comit. Imper. memb. V. n. 60.* Et licet opponi possit, non esse hoc extra territorium, quia respectu Imperatoris totum Imperium ejus censeatur Territorium, hincque omnia, quae inibi agat, in suo agere credatur, imo quod jure Saxon. veteri cautum sit: *In welchem Land der Kayser kömmt, da ist Ihme das Gericht ledig. V. Landrecht L. 1. art. 58. §. wenn der Graf &c.* nec se aliter cum eo habeat, quam cum Sole, quo exoriente, nulla lux
- 38 Lunae amplius. Respond. tamen, haec se olim ita habuisse, cum ad Germanos deferretur sub Carolo M. devictis ab eo Hunnis, Saxonibus, aliisque Imperii Romani hostibus, populi ex parte electione, ex parte quoque transactione cum Irene Imperatrice Orientis, Occidentis Imperium; tunc enim ille ex Veteranorum militum numero aliquos, quo praemia haberent exantlatorum laborum, certis districtibus praefecit, alios-

aliosque eorum Duces, alios Marchiones, quosdam Palatii Comites vel Burggravios, nonnullos Landgravios, plerosque vero Comites ordinavit, ac veluti Judices & Provinciae Rectores Imperio suo praesse mandavit, quae dignitates vero cum nonnisi temporariae, officiorumque saltem essent, exquero arbitrio Imperatoris revocabiles *Nic. Casan. Card. de Concord. L. 3. c. 28. in operib. Scharidii*, nulli omnino negamus, secundum illum Imperii Statum Imperatori in universo Imperio illimitatam fuisse potestatem, illudque attributum iudicandi munus merito desisse, quamprimum ipse Imperator hunc vel illum districtum intraverit; at vero postquam mutata Imperii facies, Imperatoresque, interque illos potissimum Saxones, uti Henricus Auceps, Ottonesque tres numero, ordine insequentes, districtus illos antea ad certum incertumque tempus pro lubitu concessos, Principibus donarent, hereditariosque facerent, solo Dominio directo sibi retento, persuasi, attentius vehementiusque militaturos, sua propria jura si defenderent. *Freber. de Orig. Com. Palaz. P. 1. c. 1. & c. 15. Knieben. de J. Territ. c. 1. n. 356.* postquam, dico, irrevocabiliter Principes cum Imperio & Provinciis investirentur *Colev. de Proc. execut. P. 2. c. 1. n. 120. seqq.* postquam etiam praescribere ea jura introspicientibus conniventibusque Imp. soliti fuerunt, aliter ea res se habere coepit, nec amplius ad mandatum Imperatoris, sed jam suo jure & proprio Marte ea usurparunt. *Knieb. c. 1. n. 386. Nordermann. Tr. de Jure Principatus Concl. 88. h. B. Ming. de Superior. territ. c. 4. n. 13.* Superioritasque territorialis ipsis confirmata fuit, primum quidem in Rec. Imp. per Maximil. I. postea quoque non in Recensibus solummodo, sed & Capitulationibus Imp. uti adhuc in noviss. Capit. Leop. §. 18. *verb. daß in Sachen hoher Landesfürstl. Obrigkeit. vid. Myler. ab Ehrenbach. de Princip. & Scatib. Imper. P. 1. c. 9. Du. de Febua de Raz. Stat. Diff.*

Diff. 18. concl. 2. & Du. Rber. in prælect. ad Jus publ. Braut-
lacht. L. 3. c. 5. §. 4.

- 41 Ex quibus sequitur, nullum hodie Jus Imperatori regu-
 lariter in ditionibus Statuum remanuisse, quod in præjudicium
 Statuum exercere possit, neque illum Jure territorii dictam
 illam Jurisdictionem exercere in Comitibus Imperial. sed po-
 rius consuetudine a multis seculis sic inuenta, quod Civitates
 æque Status reputentur in Imperio, superioritatemque ter-
 ritorialem vel Investitura acceperint, vel pecunia quoque
 redemerint ad Imp. *Kniptschild. de Civit. Imp. L. 2. c. 4. n. 7.*
segg. Du. Rber. in d. prælect. L. 3. c. 4. n. 11. Myl. ab Ehren-
 42 *bach in Archologia c. 22. n. 2.* Sed quaeritur: Utrum extra
 comitia quoque in alienis territoriis integrum sit Imperatori
 Jus dicere in eos, qui familiam ipsius sequuntur, an delin-
 quentes in loco delicti a Judice Ordinario apprehendendi
 sint? Et nullibi quidem invenimus hoc decisum, putaremus
 tamen, salvo meliori judicio, posse Imperatori ex reverentia,
 & argumento Jurisdictionis in Civitat. Imperial. durantibus
 Comitibus ipsi competentis, hoc in aliis provinciis quoque
 concedi, sic tamen ut executionem Sententiæ, si in caput
 animadvertendum fuerit, vel differat, donec in suas rever-
 43 *sus sit provincias, vel ut curet, Sententiam a se prolatam*
a Judice loci ordinario executioni dari, nisi & hanc principes
territorii Imperatori permittant.

- 43 Incepimus de Jurisdictione in Comitibus quoad Cæsa-
 reos Aulicos dicere, cuique hæc competat, fuse explicavimus,
 pergimus nunc ad ceteros Status, eorumque familias, quem-
 ve hi sortiantur Judicem, videbimus; & nec in hos Civita-
 ti Jurisdictio competet, sed illam sibi vindicat Sereniss. E-
 LECTOR SAXONIÆ, qua Archi-Marschallus heredita-
 rius Imperii, Jusque impertit tam Statibus, ac eorum fami-
 liis, quam advenis etiam, forensibusque hominibus, causæ
 vel civiles sint, vel criminales. *Bertram. de Comit. Imper. Memb.*

II. n. 60. ubi simul n. 61. vid. quomodo interuentu Legatorum Sereniff. Ducis Bavariz & Würtenbergici controversiæ aliq̄æ inter Sereniff. Electorem Saxoniz & civitatem Ratisbonensem sopiræ sint. Rationem vero cessantis tempore Comitiorum Jurisdictionis civitatis, hanc afferendam putamus; quod iniquum esse videatur, Caput totius Imperii, cum omnibus eius membris nomine Imperii congregatis, unius atque inferioris Status Jurisdictioni subjici; quod vero Imperator in suos, Elector contra Saxoniz in cæteros omnes id Juris consecuti sint, id partim conventioni consuetudinique, partim officio Mareschalli etiam inferioris adscribendum credimus, cum enim regulariter talis, de eo, quod in Domini sui aula committitur, iudicet, sic ad ejus exemplum Archi-Mareschallum Imperii, quid in universo Imperio, (quod tempore Comitiorum Status congregati repræsentant, agatur, dignoscere, superque eo pronunciare, æquum visum fuit.

At relinquentes Comitia aliud illustre exemplum Jurisdictionis competentis extra territorium se offert in Sereniff. Electore Palatino, Archi-Theaurario Imperii, cui Imperator Rexque Roman. super causis, pro quibus impetitus fuerit, respondere necesse habet, illud tamen iudicium nullibi, quam in Imperiali Curia, ubi Imperator, seu Rex Rom. præsens extiterit, poterit exercere. *Cap. 5. A. B. sub. fin.* Origo hujus juris certa inveniri nequit, in ipso Capite consuetudini adscribitur, in quo & nos acquiescimus, investigaturi solummodo, in quibus causis hoc jure gaudeat Palatinus. Et hic multum inter se discrepant Dd. aliis omnes omnino causas tam criminales quam Civiles, tam ad Imperium spectantes, quam quæ, ex privatis contractibus originem habent, eo trahentibus Schüz. de Vicar. Imper. horumque potestate concl. 28. L. 6. aliis vero Jus hoc ad civiles pecuniariasque causas saltem restringentibus *Vultej. ad l. 1. C. ubi Senatores. n. 27. Limæus L. III. c. 9. n. 81. Strauch. in Exercit. Exotericis Exerc. III.*

- ih. 7. quæ nobis probabilior videtur sententia, cum ejusmodi
 47 Jurisdictiones strictissime sint interpretandæ. Hinc quoque
 causas feudales unanimi consensu excipiunt Dd. neque Comitem Palatinum, vel Imperatorem ipsum Judicem in illis
 48 constituunt, sed Pares Curia: *vid. Auctores supr. alleg.* Quo-
 ad causas Imperium spectantes, distinguendum nobis vide-
 tur cum *Dn. Rberio*, Viro nunquam sine veneratione nobis
 nominando, inter actus Capitulationi contrarios, qui *vestigia*
post se relinquunt, qui ipso jure nulli reputantur, impuneque
 iis non paretur; & inter actus, qui *vestigia post se relin-*
quunt, vel publicum Statum totius Imperii disturbant, quos
 ad Comitum Imperii publica referendos credimus. *per §. 2. art.*
8. F. P. Linn. ad A. B. C. 5. §. 3. Obs. 6. n. 3. Dn. Rber. in
prælect. ad Brauzlachi. L. 3. c. 1. §. 4.
- 49 Æque de Sereniss. Electore Palatino, quam de Potenti-
 tiss. Saxone, affirmavimus, exercere illos extra territorium
 in Imperio Jurisdictionem aliquam, nondum tamen omnia
 de iis diximus; offert se enim adhuc Vicariatus Imperii, u-
 50 trique, sed separatim, competens. De vicariatu autem Pala-
 tini notandum, controversi hodie de eo inter Sereniss. Bava-
 rum, ac Palatinum E. E. adducique pro utraque parte maximi
 ponderis argumenta: nos equidem semper in sequentibus
 Palatino illum attribuimus; non ea tamen mente, quasi ju-
 re sic eum ipsi competere staueremus, Bavarum vero male
 illum sibi vindicare; hac dico mente profecto hoc non scri-
 ptimus, cum supra sortem viresque nostras sit tantas compo-
 nere lites; salvis suis cuilibet relictis juribus fecimus hoc,
 quia in A. B. attributum ipsi invenimus; quod tamen non
 impedit Vicariatum per sequentes Constitutiones ob certis
 rationes ex beneplacito Imp. Statuumque in aliam familiam
 51 potuisse transferri. Qui utriusque Partis Jura nosse amat,
 adeat *Sprenger. Jurisprud. publ. lib. 2. cap. 30. Linn. ad A. B.*
cap. 5. §. 1. Obs. 5. Separatim vicariatum competere prædi-
 ctis

ctis Principibus affirmavimus; Cum enim Imperator Augustus Carolus IV. satis bene nosset, quam confuse omnia fierent in Interregnis, quantumque ordinarie durantibus illis Respubl. caperent detrimenti, cum quilibet regnare veller, non sine summæ prudentiæ laude instituit, vel confirmavit etiam Potentissimis hisce duobus Principibus Vicariatus officia, quamprimum Sacrum vacare contingeret Imperium, ita quidem, ut Comes Palatinus Rheni in partibus Rheni & Sueviæ, nec non in jure Franconico, uti verba habent: Saxo vero in illis locis, ubi Saxonica jura servantur, ipsius Imperii Provisor esset, cum potestate judicia exercendi, non mandato Electoris Moguntini, uti *Klock* quidem *Vol. 1. Conf. 3. n. 40. in. f.* asserit, & ad beneficia Ecclesiastica præsentandi, recolligendi redditus & proventus, & investiendi de Feudis jura &c. quæ tamen omnia ratihabere novus electus Imperator tenetur. *A. B. c. 5.* Agnoscimus eminentia Jura Electorum horum, potestatemque Imperatoris in omnibus comparandam, dummodo excipias feuda majora, vulgo *Sahnlehn* dicta *eod. cap. 5. A. B.* quoad Investituram scil. non quoad jurisdictionem *Carpz. de L. R. c. 2. Sect. 15. n. 9. seqq.* At quaritur: An statim jure proprio hoc jure uti queant, quamprimum intellexerint, Imperium vacare, an vero expectandum, donec a Moguntino, mortuo Imperatore, convocentur, sicque quasi de potestate sibi competente admoneantur, & responderetur, quamprimum de vacantia ipsis constiterit, facultatem sibi competentem literis patentibus declarare, inque territoriis sui vicariatus affigere posse. Quippe cum Vicariatum LL. Imperii fundamentales immediate deferant, non opus erit, ut precedat factum hominis. Literarum autem formulam videre licet ap. *Goldast. in den Politischen Reichshändeln P. VII. n. 1. in Diar. Europ. P. 1. p. 70.*

- 54 ¹¹⁰¹ Ex quibus non obscura decisio erit quæstionis: an Camera, tempore interregni, de mortui Imperatoris, an Vicariorum sigillis uti necesse habeat? & responsi loco erit, si sigilla sua exhibere solere Camera Vicarios, postquam decessisse Imperatorem intellexerint, qua in re quamvis Palatinus Saxoni moverit controversiam A. 1619. melius tamen informatus illam urgere mox destitit. *Limn. ad A. B. c. 5. §. 1.*
- 55 *Obs. 9. n. 2. seqq.* Ita ergo in quovis territorio Vicariorum auctoritas se exerit, ut ideo extra dubium sit quæstio: An exemta quædam Provincia sit Juri Vicariorum? Et quidem Bavaria hoc affectavit, sed postquam evictum est, eam non pertinere ad Vicariatum Saxoniz, Vicariatu Palatini se submisit. *Limn. ad A. B. c. 5. §. 1. Obs. 3.* Pariter discuntur, an
- 56 verba ista, *in locis, ubi Saxonica jura servantur*, hoc importent, ut quamprimum una alterave provincia alio jure, quam Saxon. uti inceperit, Vicariatu huic quoque non amplius sit subiecta? & hoc negamus, quia verba hæc demonstrationis causa saltem fuere adjecta, Vicariatusque hic jam dum certos suos limites habuit, vel etiam, quod ea provincia tum omnes hoc jure usæ fuerint, & sic abrogatio istius Vicariatu nihil derogare possit; imo quod si mutato jure exemptio a Vicariatu procederet, facile quævis provincia illum alias agnoscens se subtraheret, sicque vel alterum Vicariatum tolleret, vel ad angustissimos limites redigeret, se vero durante Interregno liberam prorsus redderet. Probamus assertum nostrum ex formula ab Elect. Saxon. tempore Interregni affigi solita: *In den Landen des Sächsischen Reichs, und an Eiden in solch Vicariat gehörenden. Goldast. in Politischen Reichs: Händeln P. 7. n. 3. p. 200. Herm. Fafc. jur. publ. c. 20. n. 7. Carpz. de L. R. c. II. Sect. 13. n. 5. &c.*
- 58 *jur. publ. c. 20. n. 7. Carpz. de L. R. c. II. Sect. 13. n. 5. &c.* Nec exaudienda hæc sunt tantummodo in casum demortui Imperatoris, verum etiam iidem obtinent Vicariatus, si Imperatorem Imperium excedere contigerit; nec Obs. 1. hoc non ex-

expressum inveniri in A. B. Respond. enim, Constitutionem il- 59
lam Carolinam T. 5. se expresse referre ad privilegium Palati-
no desuper datum, qua cautum legitur: Wann das Römische
Reich vaciret, oder ein Römischer Käyser, König über das
Gebirge gezogen ist. *Goldast. in Reichs-Sagungen T. 2. P. 2.*
p. 141. (2) Exempla multa in contrarium dari; quæ nos profe-
cto movere non debent, non exemplis enim, sed Legibus ju-
dicandum nec jus parit, quod Romæ factum, sed quod fieri 60
debut. *l. 12. ff. de Off. Præs.* Nec licere Imperialium nomi-
nare Vicarium, probamus Caroli V. facti, qui Ferdinandum
Fratrem Vicarium constituens; consensum Palatini & Saxonis
requirere primum, iisque pro majori cautela literas reverfa-
les, quas vocant, dare necesse habuit. *Goldast. d. l. p. 242.*

Abolutis ergo, quæ in Imperio unus alterve Status qua 61
membrum Imperii, extra territorium agit, convertimus nos
ad ea, quæ itidem extra territorium quidem exercet, nullo
tamen habito respectu ad Imperium; qualia sunt Jurisdic-
tiones, quas in nonnullis provinciis Germaniæ obtinere, ait *Illu-*
stris Dn. Seckendorff. im deutschen Fürsten-Staat P. II. c. 9.
n. 7. welche nicht eben der Landes-Herrschaft, oder der or-
dentlichen Obrigkeit, sondern oft einem andern Herrn
oder Stande in frembden Orten, außershalb seiner or-
dentlichen Jurisdiction, allein, oder nebst dem ordentlichen
oder Vogten-Herrn, zukömmt, primamque speciem dicir
die Centgerichte, quam definit, ipsius enim verbis uti nobis 62
volupte est. Eine solche Besügnis, daß der, welcher diese Cent-
barliche Gerechtigkeit hergebracht, etliche gewisse Haupt-
Verbrechen, mehrentheils vier, welche man die vier hohe
Rügen nennet, als Mord, Diebstahl, Brand, und Noth-
zucht, in einem gewissen Bezirck, ungeachtet er darinnen
keine, oder wenige Unterthanen hat, bestraffen mag. Ra- 63
tionemque putat introductæ talis Jurisdictionis, daß von al-
ters

- ters hero eigentlich wieder die grobe Landschädliche Laster-
solche Centgerichte von Kaysern bestellet, und den Mäch-
tigsten (non ergo præcise Dominis territorii) im Lande an-
64 vertrauet worden. Nos, quia in hisce terris rariores scimus
hasce Jurisdictiones, iis prolixius explicandis non occupabi-
mur, sed contenti allegasse *Knichen. de Jur. terris. c. 4. n. 68. seqq.* fulsime hanc Jurisdictionis speciem tractandam, ac si
recte ipsum capimus *n. 243. & seqq.* Episcopum Würzbur-
gensem in Ducatu Franconia ejusmodi Jurisdictionem affecta-
re, affirmantem.
- 65 Ad aliam speciem progredimur, quam Voigteiam dicunt,
quo nomine tamen cum supra laudato Dn. de Seckendorff
nolumus intelligi die ordentliche Jurisdiction, wie sie von
den Cent- oder Peinlichen Gerichten unterschieden wird,
sondern eine andere sonderbahre Art der Vogtmäßigkeit,
die man auch etlicher Orten die Laster-Voigtey oder Ober-
Vogtey heisset, verstehen, welche mehrentheils die nechst-
gefassene Landesherrn, über die bey ihnen gelegene Klö-
ster und geistliche Stifter von alters her haben, daß sie
alle peinliche oder doch gewisse und sonderbahre Fälle an
Orten und Enden, die solchen Stiftungen zustehn, zu
66 deutschen Fürsten-Staat *p. m. 231. Knichen* hanc Jurisdictionem
vocat Advocatiam *de Jure super. c. 4. n. 389.* asseritque
(quamvis in hisce talibus certi quid statui nequeat secundum
eundem, quia ubique jura Vogtheica sequentia variant, hic-
que pinguiora, ibi sterilliora inveniuntur, sicque ejusque loci
Statutis standum est) tali Domino omnia Vogtheica commoda
cedere, nimirum Steuerreise, oder Reise-Geld, Folge,
hohe und niedrige Frevelbüßen, Geleit in Dorff und Marck
geben, Deffnung der Kirchhöfe und Dorffbefriedigung &c.
67 *n. 241. seqq.* testatur, Palatinos Principes Vogten und hohe
Obriqkeit sibi vindicare super coenobio Greißheim ratione
Comi-

Comitatus Greifsbach. Illustrius hujus Jurisdictionis, uti pu- 86
 ramus, exemplum afferri haud posse credimus, quam quod
 Sereniss. Elect. Saxon. competit; audit enim hic Potentissimus
 Oäovir belehnter Erb-Vogt zu Quedlinburg, omniaque
 jura superioritatem demonstrantia ibi exercet hohe Landes
 Obrigkeitliche Rechte, sowol in der Stadt als auf dem
 Lande, ausgenommen das Erbgerichte in der Stadt, wel-
 ches die gestrüktere Aebtissin zu exerciren hat. Da. Fran-
 ckenberg in der jegregierenden Welt grossen Schaubühne
 p. m. 259. Sic Dux Bergensis Abbatissa Efsensis Protector est, 69
 Pralaturæ Buchaviensis ipse Imperator, Guerningerodensis
 Principes Anhaltini, qui itidem de hac Abbatia investuntur,
 merum ac mixtum exercent Imperium vid. *Weber in Pract.*
Obs. v. Vogtey.

Obiter hic addendum, Advocatiam istam, de qua jam 70
 diximus, diversam nobis videri ab illa, cujus mentio fit in *§.*
2. Capir. Leop. illa enim circa Jurisdictionem se diffundit, ju-
 raque exinde descendunt. Hæc non alia est, quam ut of-
 fendenti Pontificem sedemque Romanam se opponat Cæsar,
 brachioque seculari auxilio veniat; hincque Protectoratus ti-
 tulo optime hanc exprimi posse, persuasum nobis habemus,
 neque plura jam de ea, ne aliquid anticipemus, sumus dicturi.

Sufficiant hæc de Jurisdictione dicta, ea enim, quæ me- 71
 re civilia, ad Caput Disputationis hujus ultimum rejecta vo-
 lumus. Hoc ramen prius adhuc monendum adscribere
 nos illi jus aggratiandi, cui jurisdictionem competere diximus
 extra territorium, jusque puniendi delicta; sunt quippe re-
 gulariter sibi connexa, inquirere punireque crimen, illudque
 remittere. Explodimus vero hic sententiam statuentium, e-
 am esse potestatem Cardinalium circa gratiam impertiendam
 delinquentibus; ut obviantem Reum, dum ad supplicium tra-
 hitur, tegendo eum pileo vel veste, a poena mortis liberare
 valeant. vid. *Gheserus disp. de gratia delinquentibus facienda. 2b.*

Nota:

C 2

59.

59. Sed hæc obiter, de Jure enim aggratiandi dicturi sumus prolixius capite seq.

- 72 Jam alia percurramus Regalia, ut, an & hæc exercere
 73 liceat extra territorium, appareat. Initium faciemus a Jure primariarum Precum, quod Jus in universo Imperio Romano ascribimus Imperatori, vi cujus facultatem habet nominandi & promovendi unam personam idoneam ad beneficium Ecclesiasticum, in certis Imperii Ecclesiis primum vacans vel vacaturum; vel est, uti Carolus IV. ait ap. *Goldast. T. 1. Constit. Imper. p. 343. in rescripto de primariis precib.* quando Imperator habet Jure & approbata consuetudine a Divis Rom. Impp. & Regibus Prædecessoribus hæctenus observata, potestatem ex coronationis suæ solennis ad Romanorum Regnum impletionem, in quolibet Monasterio in Imperio constituto, unam tantum, virtute primariarum precum ad beneficium Ecclesiasticarum promovendi personam. *Limn. L. 2. c. 9. n. 2. & ab eo citati.*
- 74 Gaudere hoc jure Impp. non ex indultu Pontificis, uti *Speculator L. 4. p. iii. de Præbend. & Dignitat. §. restat vero n. 7.* ejusque asseclæ volunt, sed ex Consuetudine observantiaque, verbis
 75 Caroli supra adductis edocemur. Imo vi Juris Sacrorum, & ita vi Summi Imperii competere, bene adserit *Dn. Ziegler. Comm. ad Lancellos. lib. 1. Tit. 26. in. fin. & in Territoriis Statuum Imperii hoc Imp. in specie fuit reservatum, quousque in possessione hujus juris fuerit, Instrum. Pac. Arv. 5.* Et sane si Pontifici deberent Imperatores hanc potestatem, non
 76 omisisset Carolus ejus aliquam facere mentionem. Nec nos movet, Paulum V. P. M. Anno 1620. Ferdinando II. Imp. indultum primariarum precum transmisisse, vel etiam Innocentium X. in declaratione articulorum Pacis Monast. quæ A. 1651. impressa fuit, hanc potestatem sibi adscripsisse, quæ & plura alia refert *Abasverus Fritschius Tr. de Jure primav. Prec. c. 2. n. 3.* ad quem brevitatis studio Lect. remitto. Hæc enim propria autoritate fecere, exque suo more, quibus alias haud infre-

infrequens est, nova sibi adscribere jura, quæ tamen a nullo tempore ipsis competere. Exercet quoque hodie Imperator hoc jus, vi *art. 5. §. 18. J. P. Cæs. Sued.* non minus in Pontificia, quam Augustanæ Confessione addictis locis, dummodo decedente Aug. Confessione addicto, alius ejusdem religionis, ad normam Statutorum idoneus, precibus fruatur. *vid. Limn. L. 2. c. 9. n. 7. seqq.*

Dum diximus de Jure Cæsaris circa beneficia Ecclesia- 79
stica, afferendum quoque aliquid est, de Juribus Pontificis circa eadem beneficia usu obtinentibus, suntque ea vel Annatarum, vel Jurium pallii, confirmationum mensium papalium &c. &c. omnia profecto inventa ad depauperandam Germaniam, ditandumque Pontificem Rom. cum suis Nepotibus. Et quod Annatas attinet, consistit illud Jus in eo, ut quoties vacare contingat Episcopatus vel Abbatias, demortui Episcopi seu Abbatis Successor Pontifici Romano fructus integros unius anni persolvere teneatur ex eo Sacerdotio. *vid. plur. Strauch. in Dissert. Exoter. Diss. V. n. 17. ubi etiam notat n. 21. ex Horstleder. von Ursachen &c. L. 1. c. 1. n. 11. summam olim Annatarum per Germaniam computatam fuisse ad 2034513. Florenos, omisis adhuc quamplurimis Episcopatibus, Abbatibus &c. quarum vestigial ignoratum fuerit, ut hinc non immerito Protestantes apud eund. Horstleder. d. l. f. 662. n. 45. questi fuerint: Was die Römische Kirche jährlich aus solchen Annaten erkræget und erschabet, das ist unmöglich zu estimiren und zu überschlagen, aus Ursach, daß nicht allein die Bisthümer und Prelaturen, sondern auch die schlechten beneficia electiva, so nur 24. Ducaten de Camera, ja nur 12. Ducaten nach Ordnung Leonis X. Einkommen haben, ihre Pensiones darvon reichen und geben müssen. Haud multum dispar ratio est in Pallii jure, quod scil. confertur regulariter Archiepiscopis, & Episcopo Bambergensi per privilegium in Germania. Voluit equidem insatiabili auri cupiditi- 82*

- ne flagrans Pontifex, ut omnes Episcopi per Germaniam istud
 83 redimerent, sed de eo questos vid. Protestantes apud *Hortleder. fol. 660. n. 44. von den Ursachen* &c. nec immerito sane, si, quantum miseri Germaniæ subditi pro explenda voragine Romana conferre teneantur, probe perspexeris, oportet enim pro re non operosa, profecto nec pretiosa etiam (*vid. ejus confectio passim apud Autores, imprimis Limn. ad Jus publ. L. 3. c. 3. n. 49. Strauch. d. Dissert. V. n. Dn. Ziegler. ad Lancellor. lib. 1. Tit. II. §. 1. Verb. Insigne Ornamentum*) dare 25000. Floren. nec patitur Pontifex, transire pallium ad Successorem c.
- 84 *X. de Usu & aur. pallii.* Sed cum suo Archiepiscopo semper est sepeliendum. Unde factum, ut intra unius hominis vitam, bey eines Menschen Leben, aus dem einigen Erzbischofumb: Mainz 175000. Fl. nach Rom kommen und geliefert worden, mit grosser Beschwerde der Untertanen, welchen deswegen Tribus und Schakungen aufgelegt werden. *Goldast. in Reichs: Sakungen p. 215. Limn. cit. loc. aliique.* Effectus accepti pallii sunt, Episcopos consecrare, convocare ad Concilium, conficere chrisma, dedicare Ecclesias, ordinare Clericos &c. &c. *v. d. plur. Strauch d. Dissert. 5. n. 14. & Dn. Ziegler. loc. cit. Verb. pastoralis Officii plenitudinem.* Menses Papales originem debent Germaniæ concordatiis, quæ facta inter Fridericum III. Imp. & Nicolaum V. P. M. in quibus statutum, ut, si beneficium seu curatum seu non curatum vacaret mense Papali, locus vacans relictus esset provisioni Pontificiæ, si autem decederet aliquis in reliquis mensibus non papalibus, collationi ordinariæ debeat censi relictum. *vid. Dn. Rhet. in sap. alleg. Coll. L. 5. c. 4. n. 13.* Demonstrant omnia hæc, quam intolerabilem exerceat sedes Romana in Germaniam potestatem; subtrahere se tamen illi feliciter propitioque numine Lutherana Reformataque religioni additi, neque qui Archiepiscopi sunt, pallium redimere, nec ceteri quoque Annatas persolvere coguntur (ultra ordinariam tamen

tamen taxam, in super ejusdem dimidium pro infeudatione 88
pendunt, secundum *art. V. §. 20. J. P. Cæs. Sued.*) imo men-
ses Papales in Episcopatibus Protestantibus subjectis ad Postu-
latos Administratores Episcopatum pertinent, reliqui vero
mensis in turnum veniunt, *wie sie eingeschrieben seynd*, om-
nia vigore *art. 5. §. 19. J. P. Cæs. Sued.*

Mentione aliqua facta Pontificis, haud sicco prorsus pe- 89
de transilienda potestas, quam idem affectat in omnia non so-
lum Christiana Regna, sed & remotioris Orbis; ubi jam huic,
jam illi liberalem magnificumque se præbet; Exemplique
loco esse volumus donationem Bonifacii VIII. Alberto I. Re-
gi Germanorum Galliam donantis, cum inimicitias aleret cum
Philippo pulchro, Rege Gallia. *Georg. Sigism. Seldus ad Impe-
rat. Ferd. in cons. von Ihrer Kaiserl. Maj. Wahl und Ho-
heit. Carpx. ad L. Reg. c. 2. Sect. 6. n. 28.* Adriani VI. Pontif. con- 90
cessionem Henrico II. Regi Angliæ factam, de Hibernia Insu-
la hostiliter ingredienda, terraque illa subjuganda. *Dn. Ziegler.
Dissert. de Jure belli tb. 45. Dn. Becman. in Hist. Civil. c. 4. tb. 3.*
qui in concessione illa seu diplomate hæc verba inventa testa-
tur: *Et illius terræ populus Te recipiat, & sicut Dominum vene-
zur &c.* Liberalitatem Alexandri VI. qui A. 1493. orta simulta- 91
te inter Ferdinandum Hispaniæ, & Johannem Portugalliæ Re-
gem, de novo orbe dividendo, illam ita composuit, ut quæ
versus Orientem Johanni, Occidentem, Ferdinando conceder-
ret, idque Stylo sedi Romanæ solito, de mera liberalitate, &
ex certa scientia, ac de Apostolica sedis plenitudine. *Dn. Bec-
man. in Hist. Civ. C. 1. tb. 2.* nos aliud respondere non habemus 92
huic affectatæ potestatis, quam quod Terentius in Adelpis:
de Te largitor Puer, vel quod Attabaliba Regulus Peruanus Le-
gatis Hispaniæ regis, donationem Pontificis allegantis: Papam
insigniter fatuum & impudentem oportere esse, quod aliena
tam liberaliter largiretur. *Carpx. ad L. Reg. Cap. 11. Sect. 6. n. 31.*

Dimisso ergo Pontifice, ejusque juribus iniquissimis nul- 93
loque

- loque fundamento nixis, quippe cui nihil potestatis & eminentiæ concedimus, nisi quousque a Majestate Imp. ipsi quid indultum, operam nostram revocamus ad veriora jura, denuoque investigamus, an Statui cuidam Imp. in alterius Status territorio & vectigalia exigere liceat, & an a vectigalibus immunis esse possit? utrumque affirmamus. Primum quidem, quia non minus Vectigalia quam Jurisdictio præscribi possunt. *Henr. Klock. de Jur. vectig. concl. 22. Casp. Klock. P. 1. Conf. 29. n. 371.* & quoque, quia conventionem vel in totum, vel ex parte transferunt; hocque jure competere Regi Suediæ potestatem, una cum Sereniss. Elect. Brandenb. vectigalia in ulteriori Pomerania exigendi, testatur *art. 30. Tractat. Steinenf. de A. 1653. d. 24. May verb.* in receptionem pro parte dimidia omnium vectigalium in portibus ulterioris Pomeraniæ Elect. exigendorum &c. *usque ad verb.* admiserit, uti adeo hisce admittit. *vid. Du. Becman. in Colleg. ad Res German. P. 1. C. 3. rb. 5.*
- 96 *sub voce: Pomerania.* Alterum, quod immunitas a solvendis vectigalibus nonnullis competat, competereque possit, pro non controverso tenemus, nostræque sententiæ adstipulatur *Klock. de Jure vectig. concl. 31.* ubi exemplo Nobilium immediatorum firmat, consuetudine & privilegiis exemptionem acquiri posse, (ipsorum vero privilegiorum tenorem vide sis ap *Limn. ad Jus publ. L. 6. c. 3. n. 52. & 66.* qui etiam Aquisgranenses Cives æque ac Brunsvicenses in toto Imp. immunes esse asserit. *L. 7. c. 2. n. 9. & c. 9. n. 10.*) Sequentibus vero Conclusionibus pergit, quinam alii hac exemptione fruantur, & *concl. 37.* asserit, posse quoque immunitatem hanc præscriptione quadragenaria parari. *vid. porro d. concl. lit. A & B.*
- 97 *Quæstio:* An statui in alterius territorio liceat nova exigere vectigalia, vel vetera sibi acquisita augere? decisione non egebit, cum Jus hoc instituendi vectigalia etiam in suo territorio ademptum sit hodie Statibus, solumque Imperatori cum consensu tamen singulorum Electorum, præscituque Statuum vici-

vicinorum, eorumque, qui interesse habent, reservatum per
art. 21. Cap. Leop. Du. Rbez. in pralect. ad Jus publ. L. 6. c. 3.
n. 15.

Quod de vestigialibus, idem quoque de Salvo Condu- 98
 ctu verum esse putamus; nimirum immediato, per alterius
 immediati terras, competere hoc Jus posse, exemplisque do-
 cemur, conducere Elect. Palatinum durch die Obergraffschafft
 Cakenselnbogen, von der Bergstrassen an bis gen Franck-
 furt, it. in der Marggraffschafft Baden, bis gen Pforz-
 heint, Et Marchio Badensis per territorium Palatinatus, us-
 que ad Brethemum, Dux Wuerttembergensis per urbem Gemun-
 dam conducit. *v. Cassi. Klock. P. 1. c. 29. n. 351. Strauch. Dissert.*
Exor. XI. n. 2. Landgravii Hassiae Jus conducendi habent per
Wetteraviam, & per civitatem Fridebergensem ac Wezlariem-
fem, Du. Rbez. in d. Colleg. L. 2. c. 1. n. 21. Intelligimus autem 99
 hic non illam speciem Conductus, qui praestatur in criminali-
 bus, ad iudicium, & a iudicio recedendi, quemve praestant
 omnes in criminalibus competentes Iudices, *Carpz. Prax.*
Crim. P. 3. Q. 112. n. 22. seqq. quique desinit, quando aliquid
 pronuntiatum fuit contra reum Criminalis, bis etwas peit-
 liches wieder Jhn erkandt, *Carpz. d. l. n. 62.* sed illam an-
 notamus, qua securitatem praestat per integrum territorium.

Quaestio hic suboritur: An hoc jure fruens potestatem 100
 habeat militem traducendi? Et videtur quod sic, ex ratione:
 quia Jus hoc possidens secum habet jus persequendi & con-
 quirendi depopulatores *arg. l. 13. ff. de Off. Praef. Res. de A. 1548.*
§. 20. deinde conjunctam habet hoc Jus curam praestandae
 securitatis. Sed respond. ad primum, militem licite transeun-
 tem non haberi pro Praedone; ad secundum: praestandam
 securitatem non nisi privatos spectare, militemque transeun-
 tem sibi ipsi satis esse praesidii. Ex quo concluditur jus con-
 ductus regulariter non comprehendere jus permittendi tran-
 situm *vid. Disputat. de Transitu Mil. memb. 1. sect. 2. n. 24.* sub

D

patro-

patrocinio Domini Præsidis, Præceptoris nostri fidelissimi, habita.

- 101
80
Argenti Aurique fodinas nemini olim permissas, nisi Electoribus ex *A. B. t. g.* addiscimus; Hodie non solum quemvis in suo territorio Principem cum iisdem investiri constat, sed & easdem præscribi, vel alio quovis modo in alienis terris acquiri posse arbitramur, moti exemplo Comitis Hohensteiniensis, qui respectu Vogtheia Walckritt prædictas fodinas cæteraque metalla sibi vindicat. *Webner. in pract. observ. vocal. Vogtey, & Knichen in Comment. de Sax. non prov. jure n. 128.* testatur, fodinas auri argentique, quas olim ab Imperatore immediate recognovere Comites Mansfeldici, hodie a Serenissimo Ensisferoeos in feudum recognoscere oportere. Itidem hæc referendum putamus, Jus auri fluvialis in Rheno legendi Electori Palat. competens, & a Manhemio usque ad pagum Seltz exerceri solitum. *Sprenger. in Jpr. Publ. p. m. 417.*
- 102
1068
Iterum Jus Venandi in alieno territorio præscriptionem admittit, *Zoannetus in Tr. de duplici Venation. ff. 2.* sæpiusque vi ejus fit, ut duobus Principibus, in una eademque Sylva, uno vel diversis modis ac formis, Jus venandi competat, ita ut unus in minoribus, alter in majoribus feris Jus hoc habeat, idque usu multis in Germania locis observari, tradit *Gail. de Pignor. c. 24. n. 7. Georg. Mor. de jure Venand. P. 1. n. 68. Sixrin. de Regul. L. 2. c. 18. n. 55.* Exemplum est in Episcopo Würzburgensi, cui Jus venandi in Steigerwald, teste *Sprengero in Jpr. publ. p. m. 396.* competit, nec non in Duce Würtembergiæ & Teccia, qui in quibusdam vicinorum Imperii Statuum territoriis Jus venandi ac Jurisdictionem forestalem possidet. *Myler. ab Ehrenbach de Princip. & Statib. P. II. cap. 75. n. 17.* & quamvis regulariter inhæreant hæc jura territoriis, posse tamen quandoque separari, videre est ex *Myns. conf. 16. n. 45. Klock. P. 1. Conf. 29. n. 243.* De Piscationibus idem esto judicium, sibi que has vindicare Elect. Palatinum in flumine Weich,

Weich, qua territorium Landaviense perfluit, docemur a
Klock. d. c. 29. n. 196. segg.

Relictis hisce juribus, pergimus ad ea, quæ bellum ma- 105
 xime spectant, inquirimusque, an in alieno territorio fortali-
 tia extruere liceat? Quod antequam decidamus, necesse est
 videre, an locum vacuum in aliena Republ. situm occupare
 liceat? hoc enim vel affirmato, vel negato, haud difficile e-
 rit ad illud respondere. Et *Grotius* quidem, si recte eum ca- 106
 pimus, statuit, loca multum inculta h. e. sterilia non habita-
 ta, nec ullum usum Reipubl. præstantia, in Republ. tamen si-
 ta, posse occupari, de *J. B. & P. L. 2. c. 2. §. 4.* ratioque forte
 dari possit hujus sententiæ, quod ille locus pro derelicto
 habitus, hincque nullius esse censeatur, sed occupabilis factus
per §. 46. J. de R. D. At vero tutius nobis videtur, negare 107
 hoc assertum, cum vix præsumptio loci derelicti obtinere
 queat, primum, quia derelictio est facti, ea autem
 quæ facti sunt, non præsumuntur per *l. 12. ff. de captiv. & post-
 lim. B. Dn. Brunneinan. ad b. l. n. 4.* Deinde, quia nihil in
 Republ. fingendum nobis, in quod Majestas se non diffundat,
 ex Politicorum sententia, statuentium, ubique in Republ.
 præsentem esse Majestatem, hincque nec credendum, locum
 licet sterilem hujus esse expertem. Tandem etiam poterat 108
 forte ex commodo Reipubl. esse, locum hunc non coli, ha-
 bitarique quod interverteretur, si alius quispiam ipsum occu-
 parer; Quo ergo salvemus sententiam *Grotii*, statuentium
 esse puram, procedere occupationem ejusmodi loci, si pa-
 tientia concurrat Reipublicæ, in qua situs est, ex hac enim, cre-
 do, colligetur, nolle eam amplius locum talem pro suo agno-
 scere. Quoad fortalitia respondemus, regulariter ea in suo, 109
 non in alieno, ædificanda, nec sufficere, si massam tuæ terræ
 alieno solo imposueris, sicque ipsi inædificaveris per *l. 24. §.
 2. ff. quib. mod. ususfr. amitt.* quod fecisse scribitur *Ludovicus
 Thuringiæ Landgravius*, cognomento *Salicus*, conditor arcis

Wartburgi prope Isenacum A. 1050. Historia vero se ita habet, recensente Limneo. Mons, in quo sita est arx, Domini de Franckenstein fuit; sed cum in eo venaretur Landgravius Ludovicus, placebat ei adeo, ut arcis ibi ædificandæ incenderetur cupiditate. Ut autem dominium illius ad se transferre juris aliqua specie posset, nocturno tempore terram ex sua ditione finitima in eum portari iussit, ut in solo suo ædificare videretur. Hoc enim modo solum alienum suum facere conatus est. Dum ædificavit, accusatus est a vero Soli Domino coram Imperio. Is vero respondit, se ædificare in suo solo, idque se confirmatum esse suo jure spondit. Jussus est igitur Testibus XII. idoneis, vel jurejurando, rem probare. Invenit statim XII. equestris ordinis homines, qui cum eo confenso monte enses suos in terram, quæ illuc congesta fuerat, figebant. Jurarunt igitur, se in terram Landgravius suos condidisse gladios, sicque obtinuit Jus Landgravius quæsitum, coeptamque arcem ædificare continuavit. *Limn. in*

III. *Add. ad L. IV. J. publ. c. 8. n. 238.* Diximus autem regulariter in suo ædificari debere; aliquando tamen etiam hoc permixtum esse in alieno solo, per consequentiam elici potest ex *Grotii verbis L. 2. c. 2. n. 10.* Ubi statuit, pium bellum gerenti licere occupare locum, qui situs sit in loco pacato, si verum periculum adsit, hostem illo loco invasurum; quod si verum est, qui non licebit occupatum talem locum, nondum tamen munitum, in fortalitium erigere? requirimus tamen una cum prædicto Autore etiam, ut locus ille deferatur iterum cessante necessitate. Ex eodem Grotii principio, quo statuit, posse aliquando occupari, ne hostis eo potiatur, fuit etiam, posse me tertii, amici licet, fortalitia destruere, si defendendis iis nec ego par sim, nec ille, Amicus scil. vel cujus in territorio hæreo, me tutum reddere possit, hostem hunc locum, postquam discesserim, haud occupaturum, sicque exinde nociturum mihi; ex quo capite etiam prædæ in tertii territorio factæ exactæque juste defendentur, cum

natura

naturalis juris sit, hosti omnem praripere materiem vires suas augendi mihi que nocendi.

An autem quis prohiberi possit a vicino, ne in suo proprio territorio, vel in finibus ejus munimenta erigantur, sequenti cap. videbimus. Nunc considerandum, an alicui in fortalitiis alterius territorii Jus præsidia habendi competere possit? Et videtur quod non, ex ratione, quia sic in arbitrio positum esse videretur præsidium imponentis, quousque loca illa vero Domino relinquere vellet, imo quod exandescente bello forte inter duos ejusmodi, quorum alteri proprietas loci superioritasque, alteri Jus præsidii competeret, hic præ illo haud leve commodum sensurus esset, dum omnia illa loca, in quibus præsidium teneret, sine labore ac periculo sui juris facere posset: His tamen non obstantibus, & hoc extra territorium Principibus competere posse, firmant exempla Bataravorum, qui in plerisque fortalitiis Ducatus Clivia militem suum aluere hædenuis, sed postquam illa loca vi Gallica iis erepta, Serenissimoque Elect. Brandenburgico postmodum restituta, Status Belgici hoc jus sine dubio amiserunt. Sic quoque in Instrum. P. Cæs. Gall. Rex Gallia tenendi præsidium in arce Philipsburg, ad certum numerum tamen restrictum, habet, cum cetera prædictum castrum cum omnibus pertinentiis juribusque Episcopi Spirensis, vigore istius pacis, remanserit; quamvis & jam spes sit, hoc Gallia Regis Jus, ob tot Imperio illatas injurias, ac innocentissimarum Provinciarum depopulationes desitutum, postquam summum Numen justis Invictissimi Cæsaris Imperiique armis in tantum benedixit, ut fuso licet multo illustri sanguine, tandem tamen prædictum castrum dedere se necesse habuerit.

Non diversum a jam dictis obtinere arbitramur quoad Jus apertura, cum non minus ex Jure præscripto consuetudineque, vel alia quavis ratione, quam cetera jura, acquiri possit. *Speid. in Spec. Jurid. polit. sub voc. Definnung n. 3. Reinking. de Regim.*

- 117 *gim. sec. L. 1. class. 5. c. 4. n. 10.* Exemplumque affert Archiducum Austriae, qui in Episcopatu Tridentino hoc jure gaudent.
- 118 An vero Jus hoc superioritatem, an merum hospitium, an tandem asylum denotet, prolixè non disputabimus; ultimam sententiam defendit Sereniss. Elector Moguntinus A. 1668. contra Sereniss. Electorem Palatinum, cum de Jure hoc in vicum & arcem Neuen Wainberg controverteretur. *Dn. Becman. in*
- 120 *Diff. parallela de Imperio Majest. in res humani jur. apbor. 5. n. 3.*
- 121 Mediam fovet *Biedenbach. qu. nob. 22. sub fin.* Primam Sereniss. Elector Palatinus, quando Moguntino literis datis den 28. Jul. Anno 1668. ita respondet: Lassen zwar dahin gestellt seyn, ob E. L. von dero Erststift, wo sie das Jus Aperturæ haben, sich dessen nur als eines Asyls, und zwar allein zu Behdenszeiten gebrauchen. Dieses aber ist gewiß, daß das Öffnungsrecht so wol von Churfürsten, Fürsten und Ständen des Reichs, als von den höchsten Gerichten und Rechtsgelehrten insgemein, nicht für einen miserablen Beihelf eines Asyls, sondern vor ein stattlich Stück der Superiorität, und des militärischen Rechts gehalten wird. Et
- 122 sequentibus convincit Electorem Mogunt. quod olim non tam levidense jus hoc æstimassent Prædecessores, verb. *Immassen auch E. Liebden Vorfahren, als sie mit dem Hause Braunschweig wegen der Graffschafft Hohenstein strittig gewesen, aus dem Jure Apertura gar das Jus territoriale behaupten wollen, &c. vid. App. ad Contin. 16. Diar. Europ.*
- 123 hancque Sereniss. Palatini sententiam probabilem existimamus; quamvis etiam non negemus, & illas obtinere posse aliquando, si scil. pacta ejusmodi adjecta fuerint. Fatemur enim lubentissime, non posse hic certam dari regulam, quid proprie Jus Aperturæ involvat, cum tota res ex observantia & mutuis conventionibus dependeat.
- 124 Quid circa Jus Sequelæ obtineat, dubium esse videtur, cum regulariter velint scriptores, evincere hoc jus superioritatem

tatem territorialem, inferreque subjectionem; at & hoc per transactionem acquiri posse, tradit *Speidel. in Spec. Jurid. polit. vocab. Folge n. 3.* allegatque *Magerum de Jur. Advoc. c. 10. n. 252. & 167.* qui Seniores ex domo Lymburgica, bello, seditio- nibus & aliis molitionibus implicatum, jus habere tradit Com- bergensis Collegii subditos evocandi ad sequelam, quam etiam præstare ipsi tenentur. *vid. quoque Webner. vocab. Folge* ubi exemplum adducit debitæ sequelæ extra territorium, simul- que decidit, an lustratio & sequela necessario sint coniuncta. Superest, ut dicamus, an quandoque per alterius solum mili- 125 tem suum traducere liceat, ipso quoque invito? Et putamus affirmandum, præsertim de Protectoribus, quibus indubie Jus traducendi militem per Clientum provincias adscribimus, cum maxime iniquum videatur, ejus diffidere armis, cujus sub protectione quis requiescere satagit. *Disp. de Jure Transf. Memb. 1. Sect. 3. n. 11.* æstimandum tamen hoc erit ex pactis, postquam se subjecerit, adjectis. Mutilate diceremus, si non 126 jurisdictionem exercitus, in quocunque territorio hæreat, etiam salvam Duci asseremus, sic ut delinquentes coercere, ul- timoque supplicio in eos animadvertere possit. Ex ratione credimus, quod disciplina militaris nimium quantum detri- menti esset passura, si ordinarius judex primum semper invo- candus esset de judicio instituendo, puniendoque delicto. *vid. Nieben de jure sup. Territ. c. 4. n. 42. &c.*

Certo respectu Jus Angariorum & Parangariorum ad u- 127 sum belli spectare, haud male forte dixerimus; cum enim turbulento tali tempore plurima se offerant negotia, quæ cele- ritate requirunt, maxime tunc quoque eorum erit usus, & regulariter ei, cui transitus per certum territorium patet, hoc Jus quoque competere posse arbitramur. Non ut semper præstationes vecturarum a Domino territorii patiente tran- situm exigat, ad id enim speciali pacto opus foret, cum regula- riter transitus debeat esse innoxius: Sed ne hic impedire va- leat

- leat transeuntem militem, quo minus vehicula rebus suis transferendis necessaria secum libere ducat, *Conf. Fritsch. de Transitu milit. c. 12.* Pacis tempore Angariorum Jus cum Postis conferre multi amant, *Besold. Thes. pract. sub voc. Angariae.* regulariter vero has Imperio extra territorium non exercent Principes, nisi forte ex conventionione gratuita; & sic Postas instituit Lipsiam usque, ut & alia loca extra territorium, Sereniss. Brandenb. Elector; Rex Suediæ usque ad Rostochium, per Ducatum Megapolitanum. An vero curru vel equo ire sic liceat, ex concessionum Instrumentis haurietur. Imperatori hoc reservatum est *per art. 35. Cap. Leop. verb. daß unser General-Obrist-Neichs-Postampt in seinem Esse erhalten,* ut per univrsam Imperium Postas habere illi liceat; hincque in plurimis, si non in omnibus, Civitatibus Imperialibus Magistri Postarum Cæs. reperientur, in ceterorum vero Statuum territoriiis rariores erunt. *Conf. Ludov. ab Hörnick. de Fur. Postar. Cap. 3. Theorem. 3.* qui tamen hic Jura Statuum nimium restringit.
- 132 Dum Protectorum potissimum in Jure transitus rationem habendam esse paucis ante diximus, disquirendum venit, quale Jus maxime Protectores habere soleant ex Protectione; Et hic quidem haud paucos experimur Adversarios, statuentes, munus hoc Protectorium non aliud, quam indubitati auxilii ferendi genus esse, quod licet catenus verum sit, ut Protectores semper auxilium ferre debeant in protectionem receptis, non tamen hoc ideo absolvet istud munus, sed reciproce deberi aliquid Protectoribus pro onere, quod sustinent, naturalis ratio suadet. Hinc regulariter solent obligari ad reciprocam præstationem auxilii, ad solutionem certæ pecuniæ, ad Jus Aperturæ etiam aliquando, vel ut clarius dicamus; comparandos censemus illos (non quidem de omnibus nobis hic sermo, cum multi liberio rem sibi ab initio reservarint conditionem) in omnibus, quæ commodum & favorem habent,

bent, subditis propriis & plenariis Principum, in oneribus tamen determinationem impetrare, ultra quam obligati non sint; hæcque est sententia, quam tuitus est Sereniss. Saxon. Elector in causa Erford. *vid. Jus Protect. Saxon. in Civit. Erfurt. p. 9. &c.* Exempla Protectoratum varia sunt, præcipua nobis videntur Candonum Helveticorum, qui Remp. Genevensis contra Gallum Sabaudumque protegunt, Regis Hispaniæ, qui Genevensis Reipubl. & iterum Luccæ, Ordinum Belgii, qui Civitatis Embdæ; Sereniss. Saxonis, qui Northusæ & Mulhusæ, Palatini, qui Heilbrunnæ, Swinfurti, Spiræ, Wormatiæ; Ducis Württembergici, qui Reutlingæ & Eslingæ; Landgraviorum Hassiæ, qui Wetzlaræ Protectores audiunt. &c. &c.

Recepimus supra in nos, si recte adhuc meminimus, dum de Advocatiis dicebamus, acturos nos hic loci de Advocatia Augustiss. Cæsaris, vigore cuius Religionis Catholicæ promoveri tenetur commoda, vi *art. 1. Cap. Leop.* quod si aperte dicendum, quid sentiamus, profluere hoc Jus ex ipsa Majestate, omnibus licet reclamantibus Pontificiis, assertum imus, imo Imperatoris esse, ratione hujus juris, ea, quæ ad externum religionis cultum spectant, libere immutare, volente nolente Pontifice; ea, quæ ad internum cultum pertinent, ex S. Codice desumentur.

Fuse diximus in hoc capite, nec tamen omnia expressimus, quæ in alieno fieri possunt, subjungamus ergo vel brevibus, quæ omiſsa adhuc fuere, tractationemque mereri videbuntur, Jura. Et primum quidem, posse Principem in alieno territorio bona sua allodialia sita in feudum dare, pro certo ponimus; cum enim cuilibet hoc liceat etiam privato, quidni & Princeps posset, cujus potestas tanto major, quanto persona dignior, proximiorque representato, h. e. DEO, quem refert in terris. Deinde quærimus, quid pacta Confraternitatis juris tribuant Confratribus in unius alteriusque territorio?

143 torio? Sunt vero pacta talia nil aliud, nisi uniones inter cer-
 tas familias, vel de allodialibus bonis, vel quoque de feuda-
 libus, cum consensu tamen Imperatoris, inita, quibus pars
 parti promittit, omnes suas provincias ad familiam supervictu-
 144 ram transuras, viventibus vero utrisque adhuc partibus, al-
 teram alteri in omnibus necessitatibus auxilio adfuturam. Il-
 lustrissimumque ejusmodi pacti exemplum datur inter Sere-
 niss. Domus Sax. Brandenb. & Hassiac. cujus tenorem vide sis
 145 apud *Limn. de J. Publ. L. IV. c. 8. n. 172.* Cum vero regu-
 lariter ejusmodi Confratres unus ab alterius Subditis, in casum
 vacantiae, homagium sibi praestari curent, *vi praedicti pacti a-*
pu *Limnaum recitati:* Videndum, quid inde in alterius Sub-
 146 ditos potestatis consequantur? Et infert equidem ordinarie ho-
 magii praestatio, ex parte recipientis fundamentum superiori-
 tatis, a parte praestantis fundamentum subjectionis. *Reinking.*
L. 1. class. 2. c. 2. n. 68. Vultej. conf. 35. n. 35. n. 30. Vol. III. Consil.
Marpurg. effectumque producit onerum tam realium quam
 147 personalium impositionem &c. *Knichen. de Jure Territ. c. 3.*
n. 23. At vero cum ejusmodi homagium confratri praestitum
 nonnisi eventuale conditionatumque sit, hincque plane diver-
 sum ab eo, quod vero Domino praestatur, recte dicimus, ta-
 le homagium haud proferre effectus aliquos, antequam con-
 148 ditio existat. Hoc tamen exaudiendum putamus solum rati-
 one Domini, sic ut haec a suo subdito Confratri praestita *Lan-*
deshuldigung ipsi, prorsus praedjudicare nequeat; sed vero, an
 149 aliquid operetur respectu tertii, altioris indaginis erit. Casum
 fingimus, intercedere inter Mavium Titiumque pactum con-
 fraternitatis, praestitumque alteri ab alterius subditis eventua-
 le homagium; Jam certum ex superioribus, nihil hoc praedu-
 dicare vero Domino, nec alterum respectu eventualis istius
 juramenti quicquam praetentere posse a Subditis contra verum
 150 eorum Dominum, an vero contra tertium, quaestionis nostrae
 est. Sc. invadit Mavium Sempronius armis, plurimosque Ti-
 tii

tii Confratris sub exercitu suo numerat Subditos; Quær. an avocare hos possit Mævius ut Subditos eventuales, sibi que nexu aliquo devinctos, vel an justam implorandi causam habeat Titium, quo ille eos avocet? Et credimus utique, operari hic aliquid eventuale homagium, nam quamvis invalidum esset ad producendum effectum aliquem respectu Titii veri Domini, fiebat tamen illud ex ratione, quod arctiori vinculo obligati ipsi erant, quam Mævio confratri; jam vero cum de tertio sc. Sempronio agatur, Mævii iterum jus validius esse puto, quam Sempronii, qui nullam in eos prætereundam potestatem, cum Mævius se in eventuali homagio fundet, simultaneamque acceperit Investituram. Et licet opponi posset, **151** Eventuale nihil operari nisi eventu expectato; Respondetur tamen, Eventuale esse homagium respectu Domini, non respectu tertii. Statuere tamen hæc, usque dum aliter hac de re informatus fuerim. Exemplum eventualis quoque præstan- **152** di homagii videbis in *Recessu Limitaneo inter Regem Sveciæ. & Sereniss. Elect. Brandenburg. Stetini erecto Anno 1653. ff. 29. verb. ejusque Successoribus quotiescunque homagium provinciale, vulgo Landeshuldigung &c.* Dum de homagio diximus, inferendum **153** obiter, præstare Wormatienses ex antiqua consuetudine, licet non subditi sint, Episcopo Wormatiensi Juramentum. *Sprenger. Ipr. publ. p. 457.* Solere regulariter per actum confrater- **154** nitatis unitos Confratrum Subditis titulum tribuere *delectis & fidelibus nostris*, quotidiana experientia attestatur, unde inquirimus, an *in & subscriptio: unsern lieben getreuen, gehorsamen, & iterum unsern gn. Landesherren* subjectionem importet, quod neg. *Myl. ab Ehrenbach de Princip. & Statib. Imper. P. IV. c. 101. n. 22.* gratiæque verba esse asserit, nec non complacentiæ; Qualia quæ sunt, obligationem non inducunt. *Klock de Contribuz. c. 7. n. 19. Molinaus ad Consuet. Paris. lib. 1. Gloss. 4. n. 14.* Nos equidem putamus, verba hæc sola non probare subjectionem, præsertim ea, quibus Princeps

aliquem appellat, ea enim, quæ inferior ad superiorem dirigit, ob vocabulum *Landesherrn* plus dubii relinquunt; si tamen cum aliis præsumtionibus concurrant, multum in evincenda subjectione juvare.

- 156 De dignitatibus nondum diximus, cuiam eas, & an extra territorium conferre competat? Respond. autem, Cæsari hoc jus esse reservatum in Imperio, ut superiores quoque conferat dignitates; Extra territorium etiam, pervincente id mutua, uti *Dn. Beeman. dicit in Med. Polit. Diss. 16. 1b. 3.* hominum propensione & studio alios juvandi, tum etiam communis axiomate: omne bonum est communicativum sui: Sicque legimus Henricum IV. Imp. Rom. Bohemiæ Ducem, Frider. I. Daniæ Principem Reges creasse, *Dirich de Summa Imper. Majest. n. 121.* nec non eosdem Imp. Poloniæ quandoque Reges dedisse; Carolo Burgundo vero tanti honoris insignia ambienti Frider. IV. Imper. conferre recusasse. *Lanf. Orat. pro German. p. m. 119.* & quoque hodiernum Radzivilii, Lubomirscii, Princeps Transylvaniæ tanquam Principes Imperii extra territorium creati perstant adhuc. Imperio tamen non comprehensi *Dn. Beeman. cit. loc.* Sic etiam dignitatem ordinum Equestris extra territorium conferri, notorium est, exemplaque Regis Hispaniæ, Regem Poloniæ Equitem aurei velleris creantis, Regis Angliæ Regem Svedici, Sereniss. Electores Saxonem ac Brandenb. &c. inter Equites Aureæ Periscelidis recipientis abunde probant; Quam dignitatum tamen collationem ne minimam quidem inferre subjectionem, notius arbitramur, quam ut de eo loquendum nobis sit. In Statuum territorii quoque, perque omne Imperium Imperatori integrum est dignitatibus bene merentes, quique ipsi videntur, augere; hincque tota die alios in Duces, Principes, Comites evehi videmus; quamvis hoc Jus aliquantum restrictum voluerint Electores, *per art. 44. Capit. Leop.* ubi Imperator promittit, se non promiscue omnes, sed quos & merita

merita egregia commendant, & qui bona sufficientia possident ad sustinendam dignitatem, illa donaturum. *Vid. Dn. Eyben. Elest. Feudal. cap. 9. §. 6. Dn. Crusius de Præcedent. lib. 4. Cap. 14. n. 5. seqq.*

Hoc quoad dignitates honorarias, attamen & Ecclesia- 161
ficas nonnunquam Principibus extra terras suas conferre licet, hocque jure Episcopus Salisburgensis tertium quemque creat Episcopum in Episcopatu Gurckensi, jure duorum successive constituendorum relicto domui Austriaca. *Spreng. in Jpr. Publ. p. m. 391.* Rex Suediæ etiam in Capitulo Camminensi in ulteriores Pomerania sito certos Canonicos instituendi jure potitur. *Vid. supra alleg. Recept. Limit. art. 25.*

Ex dignitatibus profluit Præcedentia, ubi inquirendum, 162
quis Principum alteri extra territorium præferri debeat? & responderet forte aliquis, dignitatis hic habendam rationem, sic ut Dux Principi, Princes Marchioni, Marchio Landgravio, & sic porro anteposendus sit; sed erraret profecto haud levem 163
errorem, qui sic determinandam rem putaret; nam ut tacetam, alibi locorum Principum dignitatem Ducum, alibi Ducum Principum dignitate potiore haberi, unicum nostrum Imperium satis nos docebit, gradus ejusmodi dignitatum in præcedentia non semper observari, jam enim Ducem Principem, jam Principem Ducem, jam Landgravios Marchiones, Marchiones iterum Duces antecedere, constat; Unde hæc res magis 165
secundum observantiam, quam secundam gradus Dignitatum dirimenda videtur. Quoad externos nemo ignorare potest 166
est, quantum inter se de præcedentia controvertant, quantasque turbas cieant, si una in aula plurium forte Principum Regumque Legati concurrant. Ego putaverim, si Principes in 167
tertio loco commorantes de præcedentia non convenire, nec Jus quæsitum etiam pro se allegare valeant (quale est Regis Bohemiæ, cui specialiter concessum in A. B. ut in actibus Imperialibus quemcunque Regem alium, quacunque etiam sin-
gula-

gulari dignitatis prerogativa fulgentem, quem quovis casu adesse forte contigerit, antecedit *Tit. 6. verb. und sonderlich, daß der König zu Böhheim etc. unverändert fürgehen sol.* *Carpz. de L. Reg. C. iii. Sect. iii. n. 21.* Si, dico, tale Jus pro se allegare nesciant, vel forte rem dirimant, vel alternent, salvis sibi tamen semper per protestationem reservatis Juribus; Conf. de Universo Præcedentiæ Jure inter Principes Europæ expresso agens *Jac. Andr. Crusius spec. tract.*

- 168 Lassantur manus, finemque primi hujus capituli expectant, paucis ergo adhuc explicandum illustrissimum Wildfangiatus Jus, quod Sereniss. Palatinus tam in suis, quam proxime adfinitis provinciis exercet, nec immerito forte illud dixeris complexum plurimorum fere Regalium, uti ex sequentibus patebit. 169 Sunt autem Wildfangii homines, Domino certa que societate Civili carentes, vel etiam, qui Dominum agnovere e- 170 quidem, aufugere tamen deinceps; hi si territoria illa, in quibus sibi vindicat hoc Jus Palatinus, intraverint, Dominumque intra annum non habuerint persequentem, in censum Palatinatus priorum hominum inque clientelam Electoris 171 recipiuntur. Recipiuntur autem etiam Spuri, in prædictis provinciis inventi, qui ipso jure Wildfangii sunt; vel etiam liberi homines cum propria matrimonio contrahentes. *Vid.* 172 *Appendix Contin. XI. Diar. Europ. p. 361.* Præstant autem tales homines proprii, 1. Præfecto in album ipsos referenti florenum, einen *Sahegülden.* 2. Electori juramentum fidelitatis. 3. Annuum censum, qui vel ære consistit, vel in gallina, quam imprimis foemina dare solent. 4. Alicubi locorum Mortuarium, marito defuncto pecudum præstantissimam, uxore mortua vestium optimam solvunt. 5. Nonnullis in locis Angatias, operasque debent, alibi locorum sequela, lufrandi, similibusque juribus Electori sunt obnoxii. 6. Nonnulli Collectas oneraque publica contribuunt. 7. Alicubi solum si vertant cum familiis, Jus detractiois die *Nachsteuer* præstant. 8. Si manu-

manumittendus quispiam sit, manumissionis pretium solvere tenetur. 9. Homo proprius, matrimonium contrahens cum persona alterius heri, poenam solvit, quam dicunt *ungenossen*, ob fructum Liberorum defraudatum. 10. Jussibus Electoris certis in casibus obtemperare necesse habent, quem in finem Officiales Ministrosque suos in illis locis, ubi Wildfangii sunt, alit. II. Multis in locis Tutores Curatoresque iisdem Elector, Inventaria confici jubet, rationesque reddi curat &c. &c. *Vid. Justitia caus. Palat. in Append. Contin. XI. Diar. Europ. p. 371.* cui addatur Laudum compromissarium a Commissariis Regis Gallicis Svecicisque prolatum in controversia de Wildfangiis orta inter Sereniss. Elect. Palatinum, & Moguntinum Confederatosque, recitatum a *Burgoldens. in notit. Rer. Germ. P. 1. Disc. 26. n. 12.* Ex quibus omnibus clarum 173 fit, quam pingve hoc Jus sit, quod in aliorum territoris possidet Sereniss. Palatinus, quantumque Lucis ex unico hoc jure Disputationi nostræ accedat. Audit idem Potentiss. Prin- 174 ceps Defensor des *Kesler Handwerks am Rheinstrom und Land zu Francken*, districtusque, in quibus hoc jure fruitur, specialiter expressos videre licebit in privilegio super hoc jure Palatinis concessio, & a *Limnao* relato in *L. III. Jur. Publ. C. 9. n. 83.*

Quæstio: quousque Princeps impune agat in alterius territorii Domino, quamvis etiam moveri hic posset, quia tamen sic se Princeps non tam active quam passive habere nobis videtur, in præsens illam omitimus, oretenus nostram sententiam desuper dicturi, si forte id desideretur. Coronidis ergo 176 loco addimus, omnia, quæ ad voluntariam Jurisdictionem pertinent, libere exercere Principem in alienis territorii, quæ pluribus cap. ultimo deducenda, sicque, sine imposito Capiti huic primo, progredimur ad

CAPVT II.
DE
SUPERIORITATE PRINCIPIS IN SVO TERRITORIO
EXERCITA, ET AD ALIENVM TERRITORIUM
EXTENSA.

S U M M A R I A.

Q uid in hoc Cap. tractandum veni-	Bannitum ab Imp. an Status recipere pos-
at. n. 1.	fit? n. 46.
Differunt esse de territorio & in terri-	An ab Imperatore restitutus bona in Sta-
torio. n. 2.	tus ditioe antebac possessa recuperet?
Forensis Collectis non est subiectus. n. 3.	n. 47.
Forensis Collectis est subiectus n. 4. seq.	Jus Legitimandi. n. 48. seq.
Probatat posterius exemplo Mercatorum	An illud extra territorium se extendat?
exteriorum. n. 6.	n. 50. seqq.
Elisabethe Anglie Regine modus muta-	An Nobilitatis ab Imperatore extra Im-
tuandi pecuniam ab exteris mercato-	perium pro tali habendus? n. 56.
ribus. n. 7.	Quid de Nobilitatis a Statibus dicen-
Pensatio Oresundica Cassgeld. n. 8.	dam? n. 67.
Applicatio horum exemplorum ad Colle-	Nobilitati ab Auftriacis & Palatino ubi-
ctas. n. 9.	que valent. n. 68. seq.
Respondetur Objectioni a diversitate sum-	De Comitibus Palatinis, eorumque pote-
ptae. n. 10.	state nobilitandi. n. 70.
Quatenus a Clericis & Monasteriis exi-	Consideratio Demissionis Velorum,
gantur Collecta. n. 11. seqq.	Seegelsreichen, ubi incidenter de Im-
Operatio certorum actuum Jurisd. in a-	perio Maris. n. 71. seqq.
lieno territorio, remissioe n. 14.	Quid inter Anglos Batavosque circa e-
Pax in territorio iniuste ad aliud ex-	am gestam fuerit. n. 75. seqq.
tensio. n. 15.	An extractio Fortalitiourum in propriis
Confiscatio ob Crimen lese Maj. Cas. o-	snibus a vicino prohiberi queat? n. 77.
mnia bona afficit. n. 16.	seqq.
Que ex illis bonis cedant Cesari, quere	Exempla hoc jure prohibendi gaudenti-
Terrorii Domino. n. 17.	um. n. 83. seqq.
Quid ratione hujus Criminis circa E.E.	Quid in concessione Nundinarum & Sta-
ceteros Status statuendum. n. 18. sq.	pule in Imp. observetur. n. 87. seqq.
Gratia delicti impetrata an tutum quem	Archivi valor extra territorium. n. 93.
prester in alieno territorio? n. 20.	Instrumentorum valor extra Territori-
Jus Aggratiandi. n. 21. seq.	um. n. 94. seqq.
An gratia furi suspendium merito facta	Quid de Literis moratoriis dicendum?
effectum habeat, si in alieno territorio	n. 97. seq.
deprehendatur? n. 23. seqq.	An Moneta extra Territorium valeat?
Distinguntur casus circa effectum gra-	n. 99.
tiae. n. 30. seqq.	Finis Cap. II. n. 100.
Jus restituende Fame. n. 42. seqq.	

Egimus

Egimus priori Capite de potestate principis in alterius
 territorio, seu, quatenus Princeps nonnulla jura in ter-
 tii territorio exercere valeat, jam videndum, quid Prin-
 cepts in suo agere queat, cujus effectus tamen se extendant
 in alienas usque provincias, seu extra territorium. Dum au-
 tem phrasi hac utimur, intelligi simul volumus ea loca, quæ
 quidem in territorio sita, h. e. intra limites territorii conti-
 nentur, non tamen de territorio sunt, h. e. jurisdictionem ag-
 noscunt, ipsique subiecta sunt *vid. arr. V. §. 24. verb. de velin*
territorio J. P. Possè enim in territorio dari locum aliquem
 exemptum, modo exemptio probetur, certum est. *Klock. Vol.*
1. Concl. 10. n. 1. seqq. Et ita bona Clericorum esse in territorio,
 non tamen de territorio, volunt Canonistæ, merito repre-
 hensi a *Dn. Zieglero, ad Lancelotti. lib. 2. Tit. 20. §. 14. verb.*
intra illorum territorium.

Hanc autem distinctionem non solum in bonis immo-
 bilibus, sed & in ipsis personis obtinere credimus: & quo us-
 sus ejus statim pateat, investigabimus, *an collectas impostas*
forensis præstare teneatur? Est profecto hic in territorio, non
 tamen de territorio, hincque etiam regulariter decidunt, im-
 munem eum esse ab ejusmodi oneribus, ex ratione, quia col-
 lectæ imponantur ratione jurisdictionis in personam, quæ prin-
 cipaliter ratione rerum obligata est, competentis; Actus vero
 jurisdictionis non possit in forenses & non subditum exer-
 cere; deinde quia etiam forenses nec honores nec commoda
 loci percipiunt, ergo nec Collectis debeant onerari. *Klock. de*
Contrib. Concl. 26. lit. A. ab eoque citatus Narra, alique, quæ
quamvis vera sint, fallere tamen regulam, casusque esse, ubi
& forenses huic oneri subdantur, experientia docet. Sic e-
nim aliquando Consuetudo, Statutum, Privilegium, pu-
blicaque necessitas eorum subsidia exposcunt. Klock. cit. l.
Concl. 28. Cujus necessitatis unicum illudque facile illustrissi-
 mum, ne prolixius nos exhibeamus, dabimus exemplum, ni-
 mirum

- mirum, nemo dixerit, regulariter Mercatores externos colle-
- 7 ctari posse ob merces, quas transvehunt, ac pro quibus vecti-
galia, portoriaque solvunt, posse tamen hoc fieri, necessitate
sic jubente, argumentamur per bonam consequentiam ex fa-
cto Elisabethæ, quæ vi Domini eminentis A. 1568. magnam
vim pecuniæ a Genuensibus Italisque Mercatoribus in portum
Anglicum, persequentibus Gallis, delatis, mutuo sibi dandam
exegit, causam addens, quod Subditi jam sint temporarii, qui
æque ac veri necessitatibus Reipubl. succurrere, suaque ipsi ac-
commodare tenerentur. *Vid. Cambden. P. 1. sub fin. d. Ann.
Bæcler. in Grot. L. 1. c. 1. p. 118.* qui addit ex eodem Cambdeno
- 8 exemplum pensitationis Oresundiarum, *Rastgeld*, qua tricesima
pars mercium omnium mutui nomine, ardente inter Svecum
& Danum bello, exacta fuit, cum promisso, ut bello finito re-
- 9 funderetur. Loquuntur quidem exempla hæc non de impo-
sitis exactisque Collectis, sed de pecunia certa, fiduciaria cau-
tione interposita, mutuo sumpta; at credimus, æque facile il-
lud licere, quam hoc, Reipubl. Si enim cogere potest foren-
sem, transgredientemque, ut omnibus suis bonis succurrere
teneatur laboranti Reipubl. quidni etiam, ut certam mercium
partem, eamque haud ita magnam, collectæ nomine solvat?
- 10 Objicis: minus esse, mutuo dare sub certa asseratione restitu-
tionis, quam præstare Collectas sine omni spe quicquam recipi-
piendi. Resp. posse Rempubl. in remittendis vectigalibus
portoriisque pacis tempore leve hoc damnum datum abunde
refarcire; immo præstare mercatoribus, summam aliquam
Reipubl. in totum cedere, quam omnia, quæ secum vehunt,
mutuo dare, sicque perdere tempus interesse aliquod lu-
crandi.
- 11 Ea, quæ diximus superius de forensibus non quidem ordi-
narie, certis tamen casibus collectandis, procedere quoque
putamus in Clericis, eorumque Monasteriis, bonisque, quæ quam-
vis regulariter ejusmodi onera ignorent, exemptaque sint a Ju-
risdi-

risdictione, ac ut patant, in territorio magis, quam de territorio: non tamen subterfugient ea, quæ vel ad murorum, viarum, pontium, fontium &c. refectionem, inque bonum commune, utile & necessarium cedentia, conferuntur. *Klock. de Contrib. concl. 34.* Quod si exemptionem privilegiaque alle-
 gabunt, responsi loco habebunt, quod Elisabetha Hanseaticis privilegia obtinentibus respondit, cessare privilegia, utpote Leges privatas, publica Salus, quæ Lex suprema, aliud si exigat. *Bæcler. in Grot. L. 1. c. 1. p. 118.* qui pag. tamen sequi ad-
 dit, quod probe prius excutere debeant conscientias suas Prin-
 cipes, considerareque, quo animo, quoque necessitatis ratio-
 cinio ad eminentis hujus Imperii exercitium venire debeant,
 eaque eligere media, quæ vitare, quantum possibile satius erat.

150. Dicta nostra Sententia de Collectandi Jure forenses, per-
 151. geremus dicere de actibus aliquibus Jurisdictionis in meo ter-
 ritorio exercitis, in alienoque operantibus, v. gr. de lata sen-
 tentia in meo territorio, sequenda in alieno &c. at cum sciamus,
 quam diffusa sit hæc materia, quamque accuratam singu-
 laremque requirat tractationem, ne parcius quid de eadixisse
 videamur, quam par est, omnem eam rejicimus in Caput ul-
 152. timum, quod ista materia rotum sibi vindicabit. Tribus ve-
 ro hic addimus verbis, solere quandoque poenam, in uno
 territorio inflictam, ad aliud quoque extendi; sicque testatur
Carpz. P. IV. Const. 47. D. 4. bannitos ex Electoratu Sa-
 xonico, ex Episcopatibus Misnensi, Martisburgensi, & Naumbur-
 153. gurgensi quoque relegatos censer. Imo nec hic reticendum, 16
 eum, qui Crimen læsæ Maj. commisit in Imperat. æque poenam
 sentire quoad confiscationem bonorum in Statuum ter-
 ritorijj suorum, quam quæ immediate, vel sub Imperio, vel
 quoque in hæreditariis Cæs. provinciis possederat; at hoc cum
 grano salis: ut illa non Cæsari cedant, sed Principi territorij,
 in quo reperiuntur; quod tamen iterum exaudiendum putamus
 de bonis tantum immobilibus, non mobilibus, e.g. Re-
 154. us

- us sit Austriacus aliquis prædicti criminis in Casarem, quita-
 men immobilium æque ac mobilium bonorum dominus est in
 Marchia sitorum; jam confiscatione facta quæritur, ad quem
 pertineant? & respondemus: immobilia pertinere ad princi-
 pem territorii, seu, secundum hunc casum, ad El. Brandenb.
*Rosenbal. de feud. c. 5. concl. 52. l. B. Zas. L. 2. Conf. 17. Klock
 de arario l. 2. c. 136. n. 16.* mobilia vero ad Casarem, cum hæc
 personam sequantur, & per consequens ad domicilium ejus
 referenda, cum in alio loco sita non dicantur *Gail. L. 2. obs.
 124. n. 18. Sande decis. Frisc. l. 4. 2. 8. def. 7. §. aliud. judic. Du.*
- 18 *Præses in tr. de success. ab intest. disp. 4. n. 44.* hunc effectum
 in punitione Criminis Læs. Maj. in Casarem commissi obtine-
 re etiam statuimus quoad Electores, per *cap. A. B. 24.* non ve-
 ro in cæteris Statibus; quamvis enim & in hos tale Crimen
 committi possit, ob superioritatem territorialem, quam habent,
 hincque bona in territoriis suis sita fisco applicare queant, non
 tamen extendetur hæc confiscatio ad bona extra territorium
 reperta, quia lex hic cessat, & illa prærogativa Imperator ac
 19 Electores, vi præminentia alicujus gaudeant. Quod tamen
 iterum limitamus, si forte crimen hoc patratum sit in Prin-
 cipe, habito certo respectu ad Imperium, vel Imperatorem, v.
 g. si ille Princeps egregiis meritis pro Imperio se insigniret,
 strenuque Ducis gereret personam; si ergo, ut illo fraudar-
 etur Imperium, aliquis tale Crimen admitteret, hoc casu ite-
 rum confiscationem obtinere arbitraremur non tantum illo-
 rum bonorum, quæ in Territorio læsi Principis habet, sed
 & ubicunque in Imperio sitorum, & hæc omnia *arg. L. 5. C.
 ad L. Ful. Majest.*
- 20 Ubi supra jurisdictionis, extra territorium exerceri quan-
 doque solita, exempla afferebamus, ibi subjecisse nos quadam
n. 71. de jure Aggratiandi, eodem modo competente, adhuc
 recordamur; jam operæ pretium erit videre, an gratiam con-
 secutus in meo, vi ejus, tutus quoque sit in alieno territorio.
- Et

Et quidem Jus hoc Aggratiandi, seu remittendi poenas delin-
 quentibus, inter præcipua Jura Principum referri, Superiorita-
 tique territoriali annexum esse; *Carpz. Prax. Crim. qu. 150. n. 8.*
*ab omnibusque annumerari Regalibus, Peregrin. de jur. ffs-
 ci. L. 5. T. 2. n. 1. seqq. Petr. Heig. Quæst. Illustr. P. 2. qu. 22. n. 6.*
 notissimum credimus; ut proinde dubium haud remaneat,
 Principem in suo territorio gratiam delinquentibus conceden-
 di licentiam habere; quæ licentia tamen suis quoque inclu-
 sa est limitibus, haud enim semper, quod liber, licet; quam-
 vis bono Principi nunquam libere, quod non licet, soleat, ut-
 pote qui omnia, quæ contra bonos mores, jurisque divini
 præcepta sunt, pro impossibilibus reputat, seque ea facere
 posse non credit *arg. l. Filius 15. ff. de Condit. Instit.* Jus ergo
 Aggratiandi eousque, vel iis in delictis, competere Principi
 statuimus, quousque Juri divino id non contrariatur, vel qui-
 bus delictis summum Numen certas suas nondum dicitavit
 poenas, has enim remittendi potestatem bonus Princeps, cum
 quo nobis hic loci res est, attribuere sibi nunquam audebit.
 Verum ut in viam redeamus, quæstionem formamus: *An gra-
 tia a Principe facta furi, paribulum merito, in alieno territorio*
effectum habeat, si ibi deprehendatur? Sane ex deprehensione
 aliquem in Criminalibus forum sortiri, & inde Judicem depre-
 hensi competentem fieri, nota inter Juris Interpretes senten-
 tia est *vid. Brunnem. in Proc. inquisit. c. 3. n. 6.* quodsi per de-
 prehensionem competens sit, disquiritur, an gratia ab alio
 Principe facta puniendi licentiam auferat Principi deprehen-
 denti? Fatemur; non deesse, quæ dubios nos reddant, ne ge-
 nerali decisione expedire nos valeamus; Absolutum enim in
 uno territorio in alio iterum non posse conveniri, nisi per sor-
 des aut collusionem absolutus sit, certum est, pluribusque de-
 monstrabitur *Cap. Dissi. nostra ultimo;* atqui gratia a Principe
 concessa est loco absolutiois, ut hinc nec hæc uni territorio
 includenda, sed ubivis aggratiatum ulteriori inquisitioni & poe-

26 nã eximere debeat. At quis non advertit, quantum inter
 Actus Gratia, & Justitia interfit? Si absolutus in uno terri-
 torio delinquens est, innocentiam suam satis probasse cense-
 tur, nec poterit talis salva justitia, quã una eademque in om-
 nibus territoriis est, sine aliis novis & antea incognitis evi-
 dentibus indiciis in inquisitionem trahi, cum exigente Justitia
 27 absolutus sit. Gratia vero ex mero Principis arbitrio ac bene-
 placito dependet, & hinc Principem alium, ut ipse pariter con-
 28 cessam gratiam rati habeat, infringere non potest. Alteri-
 us enim simplex beneplacitum mihi, qui Jus dependens ab il-
 lo non habeo, nullam prorsus necessitatem idem faciendi im-
 29 ponere potest. Et quod Jus uni Principum competit aggra-
 riandi, illud alteri competit inquirendi & puniendi. *non elioq*
 30 Interim ne gratiam Principum penitus includamus in-
 tra sua territoria, distinguendos Casus arbitramur, an grati-
 am concesserit Princeps delinquenti *subdino*, an *Extraneo* in suo
 31 territorio ob delictum alibi commissum deprehenso. *Priori*
casu gratiam illam aggratiato in unoquoque loco prodesse ex-
 32 istimamus. Ipse enim Princeps, qui præcipue per delictum
 læsus, & quidem ab illo, quem sibi subjectum habebat, sine
 dubio plenarie injuriam remittere poterat; In qua remissione
 cum ceteri Principes nullum interesse habeant, ipsis ignorantibus,
 imo & invitis, quin de delicto dispensare possit, nulli
 33 dubitamus; quod si hoc possit, haud videmus, ob quam cau-
 sam aliis gratia concessa indulgeri debeat impugnatione. Dice-
 res: Atqui exteri Principes, per deprehensionem delinquen-
 tis, Jus inquirendi & puniendi consequuntur: verum hoc ad-
 mitteremus, si ante impetratam gratiam ipsum deprehendisse-
 rent; jam enim, ea consecuta, pro delinquente amplius ha-
 beri nequit; & sicuti injuria remissa injuria esse desinit, sic
 34 etiam idem quoad alia delicta verum manebit. Et breviter,
 obtinebit hic pervulgatum JCorum axioma: Res jam tum in
 eum Statum pervenit, ex quo incipere non poterat; unde de-

pre-

prehensio aggratiationem subsequens nullam Principi extero
Iustribuere valebit.

Sed hoc ita intellectum volumus, si ille aggratiatus v. 35
gr. Fur, etiam sub suo Principe furtum commiserit; si enim
Delictum in alieno territorio patruerit, putamus, Principem
loci delicti mox jus inquirendi & puniendi consecutum esse
per. l. 1. C. ubi de Crim. l. 3. pr. ff. de re milit. quod per alterius
aggratiationem auferri sane ipsi non potuit; si jam ergo con- 36
tigerit, cum qui deliquit, gratia licet consecuta a suo Principe,
in illo territorio, ubi peccaverat, deprehendi, in arbitrio Prin-
cipis deprehendentis sicum esse putamus, an gratiam ab altero
impestratam rati habere velit, an non. Interest enim ipsius, 37
ut non impunita in suo territorio admitta maneat delicta,
vel etiam proniores ad turbendam suam Rempubl. inibique
delinquendum reddantur homines exteri, si a suo solummo-
do Principe desuper accepti Gratia, Domini territorii, in quo
deliquere, severam vindictam vereri amplius non haberent.

Posteriori casu, si alterius subdito in suo territorio pec- 38
canti gratiam faciat Princeps, idem, quod modo diximus de
subdito suo, in alieno territorio delinquente, asserendum pu-
tamus, sc. gratiam illam ordinarie non extendendam ultra ter-
ritorium, aut in præjudicium illius Principis, cujus est subdi-
tus. Nam & hunc Principem, mox ubi delictum commissum, 39
Jus inquirendi & puniendi nancisci ob locum domicilii, quod
hoc Jus tribuit, notissimum credimus. *Tessaurus Dec. 90. n.*
2. Favinc. quest. 7. n. 20. Insuper hic speciale interesse concurrir, 40
quod ita Princeps subditum suum, alibi delinquentem, in nu-
merum Civium recipere & impunitum dimittere deberet, ex
solo alterius Principis beneplacito; cum tamen ejus interfit,
bonos habere Cives, & a facinorosis hominibus provinciam
purgare, *L. Congruu. 14. ff. de Offic. Præs.* Sicque putavimus, 41
salvo meliori judicio, decidi posse casus hosce, nec enim Au-
toris cujusdam vestigia, cum nullibi hoc thema de extensione
gra-

gratiæ extra territorium exacte tractatum invenire poterimus, premere licuit.

- 42 Antequam tamen penitus deseramus Jus hoc Aggratiandi, paucis attingendum videtur *Jus restituendæ famæ*, quod
- 43 aliquam connexionem cum illo habere ctedimus. Non autem prolixi erimus in quæstione: *An Principibus Imperii Statusque hæc potestas competat*, cum jam penes omnes fere Auctores affirmative istam decisam reperiamus. *Besold. in Delib. L. 1. fol. 61. ac consil. 117. Bocov. de Regal. c. 2. n. 15.* ista potius nos habebit quæstio: *An subditus a Principe Imperii famæ restitutus pro integra ac legali persona ubique in Imperio, etiam extra territorium restituentis, habeatur.* Ubi distinguendum arbitramur, an *Lege provinciali* irrogetur infamia, an *Lege ac Recensibus Imperii*; illo casu vix dubium, quin omnia pristina ju-
- 44 ra, sicque illæsam famam recuperet, cum Princeps Legem condens contra eam quoque dispensandi facultatem retineat. *arg. l. 1. §. de qua ff. de Postul. Bocov. d. Tr. n. 116. Besold. in Delib.*
- 45 *L. 1. fol. 62.* hoc negativa placet, cum, quod totum aliquod Collegium conclusit, ab uno alteroque in particulari tolli vel mutari nequeat; hoc vero fieret, si, quam omnes Status alicui
- 46 infamiam dixerunt, unus alterque eam remittere vellet. Hinc neque bannitum ab Imperatore in territoria sua recipere posse Status, vult *Besold. c. 1. nisi specialiter hoc ipsis indultum sit*, quod factum legimus sopita A. 1525. rusticorum seditione, ubi Carolus V. ipsis permisit, ut rebelles subditos, in bannum Imperii declaratos, infamiæ nota eximere possent. *per Reichs: Abschied de A. 1526. §. Und wiewohl der gemeine Mann ic.*
- 47 Inferimus hic quæstionem: *An ab Imperatore famæ bonisque restitutus illa quoque recuperet bona, quæ in Statuum terris possidebat, cum condemnaretur?* Et diximus supra, ob crimen in Imperatorem admissum, applicuisse sibi Status bona delinquentis in territoriis suis sita, unde videbatur, redire iterum debere ad inquisitum bona, si veniam delicti ab Imperatore, utpote

te in quem peccaverat, consequeretur. At vero *negando* responde-
mus; cum Jus quæsitum jam habeant Principes in illis bonis,
quod tam facile per gratiam ab altero factam interverti nequit.

Ab infamiae abolitione haud longe abest *Natalium resti-⁴⁸*
zurio, quæ aliis Legitimatio dicitur, fitque, quando principes
incestuosis, spurii ac naturalibus infamiam a primo lucis or-
tu acq̄isitam per rescriptum abolent, eisque Jura Ingenuita-
tis concedunt. *l. 1. de Natal. restit. Sobrad. de Feud. P. 10. Sect.*
1. n. 34. Limn. ad Jus Publ. l. 2. c. 9. n. 142. qui quidem addu-⁴⁹
cit *Bocerum de Regal. c. 2. n. 112. & Chassan. in Consuev. Burgund.*
ff. de success. bastard. &c. hoc Jus Electoribus, Ducibus, Mar-
chionibus, &c. in propriis quoque suis territoriis denegantes:
At vereor, ne incerto talo nitatur eorum opinio, facileque
queat everti; cum sc. jurium omnium, quæ excogitari saltem
possunt, in territoriis suis Status Imp. habeant exercitium,
exemplumque, quoad Juris legitimandi usum, prabeat Ele-
ctor Brandenb. *Joachimus II.* qui aliquem legitimavit, postea
in Collegium der *Gewandschneider* receptum. *Knipschild. de*
Jur. civ. Imp. L. 2. c. 4. n. 102. seqq. Nos sententiam hanc⁵⁰
pro certa assumentes paucis occupabimur in illa quæstione:
an Legitimus a Principe Imperii pro Legitimato habendus etiam
extra territorium, ubi de Successione Legitimati casus incidit?
Affirmat eam *Stephani de Jurisd. L. 1. c. 33. n. 27.* non solum
de suo subdito, sed & alieno, imo & extra territorium Legi-
timato, sic ut talis succedere possit, vi hujus Legitimationis,
in bonis quoque istis, quæ in alterius territorio sita reperian-
tur, dummodo illa Legitimatio ad preces Patris facta, cujus
voluntas maxime, secundum *Fosterum de success. L. 6. c. 34. n.*
26. introspectienda, consentientibusque iis, quorum interest.
Mylerus ab Grenbach de Statib. Imp. P. 2. c. 54. n. 10. &c. quoad⁵¹
suum subditum tantum id procedere credit, ex ratione, quod
personam res sequatur, & actus voluntariæ Jurisdictionis, ad
quos Legitimationem referre amant *arg. l. fin. ff. de his, qui sunt*

- sui vel alien. jur. ubique vigorem suum obtineant arg. L. 30. §. 1. ff. de Excus. Tut. l. 2. ff. de Off. Procons.* non quoad alium.
- 52 Sententia assumenda, certe posteriori subscribemus, quoad subditum suum saltem legitimandum, ut valere possit extra territorium; non quidem quoad bonorum immobilium successionem, quia hæc sequuntur jura loci ubi sita, præviâque cognitionem, ne aliis successuris præjudicetur, requirunt; sed quoad famam, sic ut ejusmodi Legitimationo nulla nativitate 53 tis macula amplius objici queat, ubicunque etiam fuerit. Quod idem in bonis mobilibus observandam putamus, nam in his secundum statuta loci, ubi defunctus decessit, succeditur. *Gail. lib. 2. Obs. 114. n. 18.* si ergo sub legitimante decesserit defunctus, omnino legitimatus ad bona mobilia, extra territorium sita, admittendus. Quod alias pro generali extensione hujus legitimacionis urgent, scil. Vicinum decere vicini comiter tueri jura; respond. Civilitatis tantum hoc esse, haud necessitatis, unde conveniri eum non posse, qui cum causam a me 54 non habeat, mea quoque facta ratihabere renuit. Ad alteram Obj. actus Jurisdictionis voluntariæ ubique obtinere; Resp. quousque voluntariam Jurisdictionem non excedunt, quod si causæ cognitione opus, quæ ordinariè in successione bonorum intervenire solet (nam quousquisque Legitimus cum bona pace legitimorum hæredum admittitur) voluntaria Jurisdictione in contentiosam mutatur. Et sane Legitimationem Jurisdictionis esse, nondum evictum est.
- 55 Sed sufficiant hæc de Legitimatione reversuris ad alia Jura, potissimumque Dignitatum valorem extra territorium, quarum collationem in Imperio Romano Reservatum Cæsaris esse, primo Capite diximus. Hoc capite jam inquirendum, 56 an ab Imperatore in Imperio creati Nobiles extra illud quoque valeant? Sunt certe, qui illud negare volunt, *Limmausque Lib. 6. c. 1. n. 26. ad Jus publ. contra Noldenum* instantia petita a Magistratu, quem in alio Regno pro Magistratu haberi negat, rem

rem facile expèdiri posse autumat; Et certe sunt rationes, quæ 57
 pro iis facere videntur, sic enim primo Dignitatum collati-
 onem regulariter fieri debere ob merita ajunt, merita vero
 ordinariè Rempubl. non excedere, ergo nec præmia merita
 ista compensantia. Deinde haud posse Rempubl. unam alteri
 præscribere, quomodo intra limites suos agentes habere, vel
 pro quibus reputare eos velit, fieret vero hoc, si præcise pro
 Nobilibus hic loci reputandi essent, quos alterius territorii
 Dominus hac dignitate donavit. At vero si penitus rem ex- 58
 cutiamus, contrariam sententiam æque multa pro se habere,
 negari haud potest. Sic enim primum omnes Dignitates
 fundamentum habent Virtutem, sine qua Nobilitas nunquam
 esse potest; utpote alias non præmium amplius futura. *Dn.*
Beeman. in Medic. Pol. Diss. 16. n. 2. Virtus vero tam angustos 59
 non admittit cancellos, ut extra territorium non valeat, sed
 se ubique diffundit, neque minus in his quam in illis terris
 æstimari vult. Est equidem objectio, ob egregia facinora in 60
 Rempubl. nobilitari aliquem; Sed respond. non esse hæc sibi
 contraria, ob merita in Rempubl. & ob virtutem nobilitari,
 cum hæc sint subordinata, factaque egregia fieri nequeant,
 nisi a Virtuoso. Non affirmo, ideo aliquem ab externa Republ. 61
 Nobilem debere censerì, quia se frugi Subditum præstitit suæ
 Reipublicæ, sed ideo, quia virtuosus est, publicumque sic me-
 reretur testimonium. Quod attinet Rempubl. unam alteri præ- 62
 scribere posse &c. ad id respond. neque hoc fieri, sed ipsam
 Virtutem, quæ in Nobilitate elucet, hoc facere. Instantia de 63
 Magistratu eousque quidem toleranda est; ut talis extra terri-
 torium pro Magistratu h. e. jurisdictionem actu exercente ha-
 beri nequeat, interim tamen Characterè non privatur, vel ho-
 nore ob dignitatem Officii ipsum concomitante. Poterat e- 64
 tiam dici, diversitatem esse haud levem inter Magistratum ac
 Nobilem, cum *Magistratum* esse dignitas sit *Officiaria*, pote-
 statem habens aliquam conjunctam, certo loco tamen alliga-
 tam,

tam, extra quem extendi non potest; contra *Nobilem* esse,
 Dignitas sit *honoraria*, personæ inhærens, nullumque ad lo-
 cum restricta. A diversis vero male inferri, quemque scire
 65 arbitramur. Taceo, quod videretur sic Respubl. ab altera
 nobilitas non admittens, iudicium sibi sumere de ejus fa-
 ctis; quasi scilicet indignos ad hanc dignitatem promovisset,
 quod certe naturam Reipubl. præsupposito axiomate, *Rempubl.*
universali præditam esse intellectu, si non penitus interverteret,
 66 diminueret tamen multum, haudque levia turbarum semina
 in orbe terrarum jaceret. Omissis ergo aliis argumentis, quod
 sc. dignitatum collatio sit Juris Gentium, hoc vero moratio-
 res Gentes ex æquo obliget, quod etiam sic non parum dif-
 67 ficultatis adderetur congressibus, Commerciisque Rerumpubl.
 si altera ab altera missos eo respectu privare vellet, quem mit-
 68 tens tamen inditum ipsis voluisset; Omissis, dico, his simi-
 libusque concludimus, (quod etiam praxis desiderat, cum in-
 ter omnes Gentes ex composito quasi sic observari videamus,
 ut Germanus Gallum, Gallus Italum, hic Hispanum, ille Ang-
 lum iterum Danumque, & sic porro pro Nobilibus in suis
 quoque Regnis habeat) jure reputari Nobilem in alio terri-
 torio creatum, in alio commorantem; dummodo a tali Domi-
 no dignitate illa fuerit donatus, cui Jus hoc in generalitate sua
 67 competeat. Requiritur vero generalitatem hujus Juris, ad
 distinctionem illius, vi cujus in territorio suo quilibet Status
 Imperii hodie Nobiles creare potest, non tamen gavifuros hac
 68 prærogativa, nisi intra territorium; cum in Imperio uni Impe-
 ratori competat Jus hoc nobilitandi, eo cum effectu, ut pro-
 talibus per universum Imperium habeantur. *vid. Cap. 1. n. 156.*
 Sunt tamen & Status aliqui, quibus per privilegium concessum,
 ut quos in suo crearint territorio Nobiles, per universum
 Imperium quoque, non minus ac ab Imperatore facti, vale-
 68 ant. Sicque Serenissima Domus Austriaca privilegium habet
 in omnibus ditionibus suis creandi Comites, Barones, Nobi-

les &c. valituros ubique, *verb.* In allen ihren Landen, Herrschafften und Gebieten, als oben gemeldet ist, Grafen, Freyherrn, Ritter, Knechte, &c. *Limn. ad Jus publ. L. 5. c. 2. in Diplom. Caroli V. omnia privilegia Domus Austriacæ conueniente.* ubi recte etiam notat *L. 6. c. 1. n. 34.* erroneam Fritziï assertionem, statuentis, Archiducibus Austria non solum in suo Archiducatu, sed & in toto Imperio Dignitates has conferendi Jus competere. Similem potestatem vi privilegii vindicat sibi Elector Palatinus, teste eodem *Limnao L. 3. c. 9. n. 82. &c.* Iterum; Nobiles a Comitibus Palatinis germ. *Käyserliche Pfalz und Hoffgraffen*, ex privilegio Caesaris creati, per totum Imperium valebunt. *Brautlacht. L. 4. c. 5. n. 11.* Qui plura de Comitibus hisce Palatinis, (quos solus Imperator creat,) eorumque potestate ac juribus legere desiderat, consulat *Saxin. de Regal. L. 1. c. 4. n. 103. seqq. Jacob. Otton. de Legitimatione Illegitimorum*, qui hinc inde, quid valeant, agere, spargit, tandemque Diploma privilegii sibi concessi subnectit, *p. 64.*

Verum ne, dum de territorio ita solliciti sumus, terræ toti videamur adscripti, liceat paulisper nos mari committere & quid hic vicini territorii Dominus possit, lustrare. Vix vela ventis commissimus, & mox ipsa vela nobis disquirendi præbent occasionem. An Regnum a Republica vicina *Velorum demissionem* præterdere queat, extra territorium etiam? quæstionis non inelegantis est; Et sane fundamentum ejus ponendum erit in Imperio Maris, quod an detur, nostrum hic non est dicere; sufficiat allegasse *Grotium Mare liberum*, *Seldenum Mare clausum propugnantes*, potissimasque instantias pro mari libero allegatas resolutas hodie esse; quarum alteram, *Mari non posse infigi limites*, Cromwellus jam tum diluit, cum pacificatione Anglo-Belgica *A. 1654.* Belgas intra decem a littoribus Anglicanis milliaria abesse juberet. Unde si milliaria in mari determinari poterant, certe nec limites plane respu-

- et, præsertim cum & nautæ terminos in mari constitutos satis bene noscant. Alteri a vastitate Oceani desumptæ, quodque omnibus æque inferuire queat, facile satisfiet per contrariam instantiam, quod & terra vasta, omniumque usum explere poterit, & nihilominus tamen in certas partes divisa, exactissimisque limitibus determinata sit. Quoad nostram questionem recordamur, velorum istam demissionem, vulgo *Segelsweichen*, prætendisse a Baravis Regenti Angliæ, nec non inter potissimas belli Anglo-Belgici *A. 1672.* causas retulisse, quod istud facere recusarint; Et sane cecidere causa Belgæ, dum inter pacis articulos *A. 1674.* inter illos Anglosque conditos, quartum eundemque principalem hunc poni oportuit: *Belgæ agnoscere, penes Regem Angliæ esse Jus poscendi demissionem velorum, eoque naves suas imposterum, seu solitariae sint, seu multæ, navibus Anglicanis seu Solitariis, seu multis simul navigantibus, si vexillum Regium cum literis F. A. C. (h. e. Insigne Angliæ Coronæ) habeant, hanc demissionem velorum præstituras, idque futurum inter Promontorium, seu Capo Finis terræ, & locum in Norwegia t' Land van Staaden &c. vid. Dn. Berman, in Coll. ad Europ. viv. sub Regno Angliæ de Imper. mar.*
- 77 Sed revertendum nobis ad portum est, ne fluctibus abripiamur nimium, & promissi antea dati existamus violatores, hinc quid *n. 113. Cap. 1.* in nos receperimus, memores, investigamus: *An aliquis prohiberi possit a vicino, ne in sinibus suis propriis erigat munimenta, fortalitiaque? Sane Albericus Gentilis, de Jur. bell. L. 3. c. 21.* id haud licere Principi, pro certo asserit, fundamentumque suæ assertionis ponit potissimum in Præsumtionibus, cum dicit, colligi ex tali ædificatione nocendi animum; injustum esse, ut alienis foribus castra veluti admoveantur; tandemque ad æmulationem ædificare non licere; sed accurate omnino ad singula hæc argumenta respondet *ô πᾶν Ziegler, in Disp. de Fortalit. th. 10. seqq.* primoque reponit, utut maximum ex fortalicio damnum dari queat vicino,
- id

id tamen presumi in dubio non debere, & hinc recte Gro-
 tium arces in finibus structas tum demum inter argumenta
 pacis ruptæ referre, si non tucndi sed nocendi gratia ædifica-
 ra fuerint *L. 3. de J. B. ac P. c. 20. n. 40.* cum principalis ear-
 rum scopus sit, ut provinciam tutam præstent; nec suffici-
 entem causam intermittendæ ædificationis, seu privandi Ju-
 re Principem, quod in suo habebat, esse, damnum aliquod
 inde metuere vicinum. Ad secundum regerit, a diversis & plane
 separatis argumentum duci, cum ad eundem finem haud colli-
 ment, ædificatio fortalitiæ, admotioque castrorum; ex illa
 enim defensionem, ex hac hostilitatem directe colligi. Quoad
 tertium, ex æmulatione ædificari non debere, consentit, si,
 quid ad æmulationem ædificare sit, intelligatur. Indigere
 vero phrasin hanc, malitiose ædificare, nec ullam exinde
 capere utilitatem, quod vix de Rep. in solo suo ædificante dici
 poterit. Bene ergo concludit, animum & intentionem ædi-
 ficantis, quæ in omnibus actibus indifferentibus introspecien-
 da, attendendam esse. Quod si igitur eo animo fortalitiæ
 quis ædificet, ut vicinos ex eo impugnare possit, recte illicitum
 hoc reputari; de certitudine vero talis intentionis con-
 stabit, partim si, ædificans injuriosus sit esse in vicinos
 proclivisque in eorum contentum; magis adhuc, si minatus
 fuerit vicino; maxime vero, si Legatis ea propter missis, cau-
 tionemque petentibus innoxiam *Grot. L. 2. c. 2. n. 17.* dare
 eam illis renuat; tunc enim haud vanam præbebit suspicionem
 male affecti animi, rectaque defensionem parabit vicinus. *Vid.*
plur. laudatus Du. Ziegler. d. l. Hac quamvis sic teneant,
 habere tamen nonnullos Status Civitatesque privilegia, vi quo-
 rum vicinis interdicerere queunt, ne intra certa miliaria in suo
 licet solo, munimenta erigere possint; hocque probat Reve-
 rendiss. Trevirensis Elector, cui Jus competit prohibendi, ne
 fortalitia castrayæ in fundo vel districtu totius Ecclesiæ Trevi-
 rensis, vel infra leucam a locis Jurisdictionis ejus præter con-
 sen-

sensum ipsius, erigantur, ne ab ipsis quidem Augustis, sub poena 50. librarum auri &c. *Limn. ad Jus publ. L. 3. c. 5. n. 27.*
 85 ac Francofurtum ad Mœnum hac prerogativa utitur, daß ket
 ne Burg noch Festung innerhalb 5. Meilen umb Franck-
 furt sol erbauet werden *præd. Autor L. 7. c. 16. n. 17.* nec non
 86 Norimberga, quæ iidem habet, daß in einer Messe umb
 Nürnberg, auf alle Orte zu zehlen, keine Veste, Schloß,
 Burg, bürgerlich Gebäu, oder keine Festung mit Mauern
 oder Graben ꝛc. erbauen mögen oder sollen. *Idem L. 7. c.*
35. n. 27.

87 Quæ de fortalitiis diximus, non male ad nundinas ap-
 plicaverimus; quamvis enim instituere eas regulariter Principis
 sit in suo territorio, in Imperio Imperatoris; fruuntur tam
 nonnullæ civitates ejusmodi privilegiis, ut intra certa
 88 milliaria nec a Statibus in suis terris, nec ab Imperatore in
 Imperio, in præjudicium earum novæ concedi possint. Sic
 que Francofurtum ad Mœnum privilegia præterdit, vigore
 quorum ipsis promittit Imperator, se nolle permittere, ut cir-
 ca eorum territorium de novo nundinæ instituantur: expli-
 catque, quomodo intelligi velit, wenn er ecklichen Städten,
 Märckten, und Dörffern anderer Herren diese Gnade ge-
 than hätte, und einzige Freyheiten gegönnet hätte, daß
 nemlich forthane Freyheiten von Wochen-Märckten zu ver-
 stehen wären, und in keines weges wie der Franckfurter
 und anderer Reichsstädte alte Freyungen, und sonderbah-
 89 re gegönnte Gnade. Et in alio privilegio ipsis promittit
 Cæsar nomine suo successorumque, daß wir der Stadt zu
 Mäing keine Messe noch Märckst geben sollen, wie die ge-
 nannt sey, noch jemand anders keinen Märckst noch Mes-
 se geben, die denen zweyen Messen und Märckten zu
 Franckfurt schädlich seyn mögen, & addit, si forte contra hoc
 privilegium fecerint Imp. aliqui, revocare eos id debere de
 90 privilegio informatos a Francofurtensibus. *Limn. ad Jus publ.*
L. 7.

L. 7. C. 16. n. 25. 26. 27. Lipsia quoque, teste Dn. Leysero Profess. Witteberg. in prælect. ad Jus Publ. Beckeri, ubi de Nundinis agit, hoc jure ab Imperatoribus sibi concessio utitur, ut intra 15. miliaria novæ nundinæ institui nequeant.

Eadem ratione Civitates Jus Stapulæ habentes privilegiis infimul tuti esse solent, ne intra certas leucas idem Jus aliis conferri possit.

Crescit Disputatio nostra sub manibus, Hydraque Lernæ indolem referre videtur; unum enim si absolveris Jus, plura se offerunt consideranda; at nos temporis, quod nimis breve nobis fit, rationem habentes, accuratius illa inquirere haud possumus; hinc suffecerit in præsens sparsisse quædam saltem adhuc jura, quidque de iis statuamus, vel obiter dixisse. Inquirimus autem, an Scriptura ex Archivo producta extra territorium probet, etiam inter non Subditos? & affirmativam tuemur cum Myler. ab Ehrenbach P. 2. c. 41. n. 9. cum talis Scriptura ad exemplum testium ubique locorum probet, nec personæ vel territorio alligetur per Aurb. Ad hæc C. de Fid. Instrum. Ruland. de Commiss. P. 11. L. 5. c. 4.

Iterum: An Instrumentis extra territorium credendum sit? & putamus quod sic, ex ratione, quia in contractibus a duobus gestis non tam inspicitur, ubi celebrati fuerint, quam quomodo contrahentes invicem convenerint, quod ex Instrumentis desuper factis videre licet, dummodo Originalia, non exempla eorum producantur arg. l. exemplo 7. C. de Probat. Sed an nunquam Exemplis fides habenda? Resp. habere hoc aliquando privilegii loco aliquem, ut exemplis suis, si modo a fide digna persona subscripta fuerint, æque probare possit, ac Originali. Et ita Argentoratum a Maximiliano I. hoc præcipuum accepit, daß ihre Brieffe umb Zins, Gülte, Güter oder Schuld besagend durch Vidimus oder Transumpten von einem Bischoff, Prälaten, oder andern trefflichen und glaubhaftten Personen ausgegangen zc. in dem Reichs Hoffi

Hoffrath zu Rothweil geglaubt, und darauf gehandelt werden sol, als ob sie die rechten Originalia und Hauptbriefe fürbrächten, hocque privilegium a Carolo V. confirmatum, & a Maximiliano II. extensum, daß es im Kammer-Gericht, und allen andern Gerichten also solle damit gehalten werden, *Lim. ad Jus publ. L. 7. c. 3. n. 25.*

- 97 *De literarum moratoriarum valore, extra territorium, difficilior videtur quæstio; competere autem facultatem hanc dandi inducias moratorias, seu Quinquenel und Anstands-Brieffe Statibus Imperii, testatur Myler. ab Ehrenbach P. II. c. 55. n. 2. Sed iterum cum hac restrictione, ut intra fines territorii solummodo valeant; Si in toto Imperio operari debent, vel ab Imperatore, vel a Rege Romanorum opus est ut proficiantur, quamvis hi promiserint, se nemini concessuros imposterum tale beneficium, nisi a Domino, sub quo domicilium hactenus habuit, testimonium attulerit, se nondilapidasse bona, vel culpa sua in eum devenisse statum, sed casu infortunioque. Reform. Polit. Aug. de A. 1548. tit. von verdorbenen Kauffleuten verb. Moratoria, oder Quinquenel nicht gegeben werden sollen &c. Quoad nostram quæstionem distinguimus, an, si extra territorium reperiatur Debitor literis ejusmodi munitus, vi earum tutus esse possit, quod negamus *ob L. 19. pr. ff. de Judic.* sed bene credimus in loco contractus aut destinatae solutionis eum conveniri posse; an si Extraneus coram territorii Domino, qui literas induciarias dedit, illum conveniat, exceptione moratoriarum se defendere possit, quod affirmamus *Myler. c. 1.**
- 98

- 99 De Moneta paucis adhuc dicendum; sc. arbitrari nos, regulariter monetam extra territorium, nisi secundum bonitatem intrinsecam h. e. Güte an Korn und Schrot, non secundum bonitatem extrinsecam, nach dem Gepräge und aufgeschlagenen Valor, valere debere, quamvis in R. I. de A. 1570, §. Aber sonstem prorsus prohibitum sit, fremde güldene und silberne

silberne Münzsorten, wie die auch beschaffen, oder benamht, einzuführen, auszugeben, oder anzunehmen, auch im Reich Gemünzte nicht rauß zu führen, bey *Confiscation* und der Thäter harter Bestrafung: In ipso Imperio Romano ab uno Statu causa moneta in alterius Status territorio valere debet; cum publicis Legibus, vel in Recept. Imp. vel in speciali Münzordnung, qualis est Ferdinandi de A. 1559. &c. statutum sit, quod observare debeant in cudenda moneta, e. gr. wie hoch güldene und silberne Münze zu schlagen, welche gäng und gäbe, welche abgesetzt seyn sol &c. hincque nullus devalvandi Jus monetam alterius habeat, si non contra prædictas Leges facta esse reperitur. Generale enim nobis formandum videtur Conclusum, variis ejusmodi Juribus applicandum: Quodcunque Jus Princeps secundum Imperii LL. in suo exercet, illud ad omne aliud in Imperio situm territorium extenditur, plenissimaque ubivis gaudet auctoritate. Sed 100 abruptimus filum, ea, quæ restant, expedituri proxime, cum necessarium iter in præsentem plura meditantibus nobis remoram injiciat. Interim huic secundo Disputationis nostræ Capiti manum imponimus FELICITER.

CAPVT III.

DE

EFFECTU LEGUM PRINCIPIS ET STATUTORUM EXTRA TERRITORIUM.

S U M M A R I A.

Quid sit Legislatio?	n. 1.	Accessus ad tractationem hujus materiae.	n. 11.
Definitio Legis.	n. 2.	Generalia quaedam de Statutis.	n. 12.
Ejus Differentia	n. 3.	Statuta alia in Rem, alia in Personam concepta.	n. 13. seq.
Et obiectum.	n. 4. seq.	Specialiora de iisdem, & quidem I. circa Contractus.	n. 17.
An obliget non subditos.	n. 6. seq.	Q. 2. Cujus loci Statuta circa Solemnia attendantur.	
Extensio Legum Statutorumque Principis in alienum Territorium.	n. 8.		
Ejus necessitas.	n. 9. seq.		

H 2

- attendantur? Contractus, an Judicii? n. 18.
- Formatio casus. n. 19.
- Ventilatio Actoris & Rei. n. 21. seq.
- Decisio pro loco Contractus, cum addita Ratione. n. 24. seq.
- Quid circa ordinationem Processus obtimeat? n. 31.
- Formatio casus, una cum ventilazione utriusque partis, & Decisione pro loco Judicii. n. eod. seq.
- Ubitamen certa Distinctio attendende, circa modum procedendi. n. 34. seq.
- Quantum Statuta praevalent in ipsis Litis Decisione? n. 41.
- Praemititur distinctio inter ea, quae ex natura Contractus, & quae ex post facto proveniunt. n. 42. seq.
- Decisio distincta. n. 44. seq.
- Exceptio quoad restitutionem dotis. n. 47.
- An valor Instrumenti supra Contractu extra Territorium porrigatur? n. 48. seq.
- Statutum obligat subditos etiam extra Territorium. n. 50. seq.
- Allegatur exemplum Statuti Trevisani circa Contractum mulieris. n. 52.
- Aliud in Forensibus cum limitatione. n. 53. seq.
- Quid de Statutis favorabilibus sentiendum? n. 55.
- Quid in Statuto prohibente Donationes Conjugum? n. eod. seq.
- Item in eo, cui bonis interdictum n. 58.
- Quid de Statutis odiosis? n. 59.
- Statutum Sedinensium de Clancularia Inscriptione. n. 60. seq.
- Ejus descriptio. n. 62.
- Rationes pro Legalitate ipsius. n. 64.
- Responsio ad easdem. n. 65. seq.
- An ad Bona extra Territorium se extendere possit? n. 95.
- Rationes pro Negativa, quae Furi conveniunt. n. 96. seq.
- Incidenter de prorogatione Jurisdictionis in constituto tutore. n. 109. seq.
- Applicatio ad materiam de Clancularia inscriptione. n. 115. seq.
- De Statutis extra Territorium operantibus II. circa altitinas Voluntates. n. 121.
- Statutum Venetorum circa numerum Testamentum. n. 122.
- An ad Bona extra Territorium eorum sita illud se extendat? n. 124. seq.
- Statutum de Testamento filiiquam. n. 131.
- Differentia inter Statutum, quod disponit circa solemnitatem, & inter id, quod disponit de aptitudine personae. n. 134. seq.
- Casus, quo quis ex parte testatus & intestatus decedit. n. 141. seq.
- Quomodo quis inestabilis fieri possit. n. 145.
- Exemplum ex Successione Conjugum Marchica. n. 146. seq.
- Statutum de non instituenda Uxore an forensis liget. n. 148.
- Quae Statuta sequenda, si hereditas in pluribus locis sit relicta? n. 150.
- Et quidem quoad Immobilia. n. 151. seq.
- Statutum Florentinum excludens feminas, quamdiu supersunt masculi. n. 153. seq.
- Quid quoad Mobilia. n. 155.
- Fus Albinagii. n. 163. seq.
- Statutum Anglicum circa successione Primogeniti. n. 166. seq.
- Progressio ad Statuta circa III. Delicta. n. 174.
- De Forensi in Territorio delinquente puniendo. n. 175.
- An remissio ad Judicem domicilii hic locum habeat? n. 176.
- Rationes in contrarium. n. 177. seq.
- Quid si delictum sit Iuris communis? n. 180.
- Exempli gratia Adulterium simplex. n. 181. seq.
- Quid si delictum sit Juris Statutarii. n. 189. seq.
- Dist. an quis seriverit Statutum nec ne? n. 191. seq.

An Statutum Bannitum occidere iubens
extra Territorium valeat? n. 193.
Rationes pro Negativa. n. 194. seq.

An Subditus Statuentis licite id faciat
extra Territorium? n. 196. seq.

Leges ferre nihil aliud est, quam exercere sibi compe-
tens Imperium, seu potestatem suam deducere in ac-
tum, h. e. jubere in Rep. quid factu opus sit. Hinc 2
que definimus Legem, quod sit Iussio, seu *Iussum uniuersale*
suo nomine prolatum, h. e. quod non a Vicario, seu primo
quoque Status Ministro, quem dicunt, qui itidem jubere so-
lent, sed nomine sui Principis proficiscitur. Uniuersale dixi 3
mus, quod nulla limitatione Personarum, loci aut temporis
circumscriptum est, in discrimen primo a *Rescriptis*, quæ sub-
ditos concernunt ratione particularis actionis; & Secundo ab
ordinationibus præceptiuis, quas vocant, quæ quidem æque pro-
ficiscuntur a Majestate, seu summo in Rep. certum tamen
tempus solummodo respicere solent, quo expirante ipsa quo-
que iussio expirat. *vid. Dn. Besmann. in Med. Pol. Diff. XIII.*
sb. 1. Dum asseruimus Legislatorem in iubendo occupari, 4
tacite simul ipsi tribuimus vim aliquam coactivam, qua iussi-
bus suis, ceterum inanibus futuris, nolentes parere cogat:
quod vocabulum *cogere* iterum nobis indicat, quodnam sit ob-
jectum, cui iubetur; & illud dicimus esse *subditos*, quibus ob-
defectum propriæ facultatis & iudicii leges feruntur, quive
iussibus sui Legislatoris parere necesse habent. Ex quo jam 5
fluit, quousque se extendant Leges, quemque obligent,
quem etiam non. Ut enim Legislator conditurus 6
Leges nihil amplius respicit, quam suæ Reipublicæ utilitatem,
suorumque subditorum tranquillitatem, sic ex facili sequitur,
non subjectos seu etiam exemptos iis non teneri. Et ut bi- 7
nis nos expediamus, dicimus leges se intra latoris sui territo-
rium regulariter continere *c. ut animarum. 2. de Constitut. in*
6. c. a nobis 21. X. de sentent. ex comm. L. Cum unus 12. §. 1. ff.
de Reb. aut. jud. poss. Curd. Tusch. Pract. Concl. 544.

H 3

Hinc

62 CAP. III. DE EFFECTU LEGUM PRINCIPIS

- 8 Hinc tamen non excludimus, Leges quandoque, sæpius tamen consuetudines, Statutaque Principum vim suam, si non directe, per indirectum in aliena extendere Territoria.
- 9 Cum enim ad augenda commoda, avertendaque incommoda vitæ humanæ, Rerumpublicarum interst, inter se invicem commercia tractare, ut quod illi desit, hæc suppediret, iterumque recipiat, quò ipsa caret, illa abundat, hocque non alio modo, quam vel permutatione, vel venditione, seu, ut verbo dicam, Contractuum celebratione contingere possit, necessarium esse videtur, ut, pro eiusmodi communione Rerumpublicarum servanda, altera alterius Statuta quandoque
- 10 inspiciat, sequaturque. Quod enim si non faceret, sed contractus secundum istius Civitatis Statuta celebratos, uti suis moribus non respondentes, annullaret, quid aliud exinde fieret, quam ut ejusmodi hominum commercium brevissime penitus evertatur, quælibetque Natio suis contenta rebus,
- 11 plurimarum aliarum egena vivere cogeretur? Quo vero ad oculum pateat, in quantum Leges ac Statuta in aliena quid operentur, materiam hanc, licet breviter, in quantum tamen nobis datum est, clare ac perspicue, præsentis hoc capite tradere laborabimus. Antequam tamen pedem promoveamus, operæ pretium erit generalia quædam præfari de *Statutis*, probeque dispicere, an *in Rem* illa, an *in Personam* fuerint concepta: Vix enim, hac non præmissa distinctione, commode in sequentibus pergere licebit, utpote ex qua innumera fere decidi possunt, si Casus aliquos circa solennem illam in Jure publ. fundatam, præcedentique Disputationis nostræ cap. n. 2. brevibus tractatam Distinctionem, qua differunt inter se esse *de Territorio*, & *in Territorio*, oriri forte an contingat. Dicimus autem esse Statuta *in Rem* concepta, quæ omnem suum respectum ad res immobiles, seu quæ pro immobilibus habentur, sine ulla observantia personarum, forenses illæ sint vel secus, dirigunt ac habent; e. g. si statutum

tum

tum esset, ut de omni agro quotannis certa pecunia præstetur: ubi hoc casu non attenditur, an subditus, an forensis agros possideat, cum uterque ad præstationem a statuto requisitam æque obligetur. Statuta, *in personam*, quæ loquuntur, 14
putamus esse, quæ iterum non curant res, sed simpliciter de Personis disponunt; v. g. si statutum esset, quod vellet, ut a singulis certa aliqua quotannis pecunia collectæ loco solveretur, tunc tale Statutum regulariter non nisi subditos ligaret, *Card. Tusch. Concl. 544. n. 4.* Quamvis & Casus dentur, 15
quibus iridem ad forenses se extendant, e. g. si ista pecunia ad certum Reipub. maximeque necessarium usum, uti pontium refectionem, puteorum purgationem &c. conferenda esset. Neque hoc intactum prætermittimus, esse Statuta alia 16
Odiosa, vel *Favorabilia*, hincque pro natura sua vel *extensionem* vel *restrictionem* admittere.

Hiscæ ergo Generalibus de Statutis prælibatis ad *Specialiora* transimus, omnem in præsens moturi lapidem, quo materix huic, quatenus & circa *Contractus* & *ultimas Voluntates*, & *Delicta* se exerit, plene satisfaciamus.

Et quoad *Contractus* primum *Quæstionem* formamus: 18
Quanam statuta in illis observanda veniant? illane, quæ in loco celebrati *Contractus*, an quæ in loco, ubi *lis*, de eo incidit, vigent, attendi debeant? Ad cuius *Quæstionis* meliorem enucleationem casum ponimus hunc: *Contraxit Florentinus* aliquis *Rome*, ubi nulla prorsus solennitas requirebatur ad subsistentiam *Contractus*; jam vero *lis* incidit inter *Contrahentes* super uno alterove puncto, *Florentinusque* hic in loco suæ originis (ubi ad cuiusvis *Contractus* subsistentiam duo testes necessario requirebantur) desuper convenitur. *Quæ-* 20
ritur ergo: quinam mores, *Romani* an *Florentini*, *Judici Flo-* 21
rentino sint observandi? Prima disputatio inter *Actorem* *Reumque* in iudicio est de valore *Contractus*: *Reo* pro se afferente, quod requisita ad *Contractum* solennitas, duorum scilicet

testium adhibitio, non fuerit observata: jam patere, Solennitatum, de Jure, seu quoque consuetudine loci requisitarum neglectum contractam ipsum facere nullum, *arg. l. Ex imperfecto. 3. C. de Testam.* nullamque ex invalido ejusmodi Contractu oriri Actionem, indeque se etiam a Judice ab intentata in præsens actione absolutionem expectare. At vero excipit Actor, ea affirmando, quæ pro Reo allegata fuere, insimul tamen negando, ea vel ad præsentem casum applicari, vel quicquam contra se quoque facere posse. Quod enim ille primo Contractum nullum diceret, ob non servatas Solennitates, id se in tantum concedere, in quantum Reus probatum dederit, Romæ tanquam in loco Contractus, Solennitates aliquas ad subsistentiam Contractus requiri, hincque non observando eas a se peccatum esse; Quod enim Florentiæ duorum testium adhibitio ad validandum Contractum aliquem necessaria sit, id ad se non pertinere, ut qui non respexerit, vel quoque respicere debuerit, quid vel hic vel ibi obtineat, sed quid in loco, ubi convenerint invicem, teneat observeturque. *L. Si fundus 6. ff. de Evict. L. 2. C. Quemadm. Test. ap.*

24 Et sane est ita: Solennitates nimirum loci Contractus solummodo esse introspectiendas, nec quicquam operari judicium sortiri alio in loco, ubi vel ullæ, vel aliæ solennitates observantur; Hincque Regulæ loco dicimus: *Quandocunque de Solennitatibus Disputatio incidit, Statuta loci Contractus non Judicii erunt attendenda. Bartol. in L. Cunctos populos. 1. C. de S. Trin. n. 14. Alex. Vol. II. Conf. 37.* &c. ex ratione, quod Solennitas actus pertineat, ad Jurisdictionem ejus, in cujus Territorio agitur. *Bartol. in d. l. n. 26.* Quippe qui contrahit in certo loco, uti jurisdictioni ipso facto se submittit, ita quoque, quæ ibi locorum justa sunt, seu legibus statutisque præcepta, illi quoque actus, sufficere illa adhibuisse, quæ alias ex more Regionis adhibuisse fas erat.

25 Possimus paulo altius hanc rem, nisi in confesso apud JCTos foret, repetere, & excurrere ad qualita-

tem

tem ac conditionem subditorum temporariorum, de quibus superiori capite nos dixisse meminimus. Hi enim uti *certis* 26
casibus, sique Reip. inevitabilis necessitas id exegerit, oneribus subijci possunt, (quamvis Principes hoc facturi moniti a Boeclero dati, superiusque c. 2. n. 13. allati bene memores esse debeant) ut Reipubl. eos frui debere dixeris, quos incommoda ejus tangunt ac afficiunt. Sane Principum unusquisque 27
 extraneis in sua Republ. subsistendi potestatem indulgendo, non videtur iis commune LL. auxilium (alia enim ratio est singularium Privilegiorum Civibus tantum concessorum) admisisse, sed indulgisse potius. Si ergo secundum illius loci Le. 28
 ges contractum quis celebravit validum, mutua illa, quæ inter diversas Respublicas intercedit, necessitudo non admittit, ut, quod alibi ex civili etiam ratione justum, hic mox injustum pronuncietur, præsertim si in hujus Reipubl. detrimentum non vergat. Constabit ergo contractui in alieno terri- 29
 torio, secundum loci mores, celebrato sua quoque in hoc territorio autoritas: unde concludunt Dd. in genere, quod, 30
 ubi agitur de validitate actus gesti, semper attendamus locum, ubi actus celebratus est. *Fulgos. Cons. 151. n. 2. a Card. Tusch. Concl. 544. n. 51. allegatus.*

Sed hæc de solennitatibus: Quid vero, si circa *Litis or-* 31
dinationem controversia oriatur; e. gr. Est Romæ moris, ut nemo nisi *ter* citatus comparere teneatur, nec sufficit, semel ac peremptorie id factum esse; *Florentiæ* vero una Citatio suffi- 32
 cit, ne peremptorie quidem. Jam hic orta lite circa Contractum Romæ celebratum, Judex *Florentinus* Citationem moribus Civitatis conformem decernit adversus Reum, ac postquam ad eam non comparet, contumax declaratur; Excipit hic: *l. Contumacia 53. §. 1. ff. de Re jud.* pro se afferendo, uti & mores Romanos in loco Contractus usitatos, secundum quos ad tertiam usque Citationem impune emanere liceret. Ve- 33
 rum, cum hi mores non ad Contractus eorumque substanti-

- am pertineant, sed unice ad Judicii ordinationem, quæ minime omnium necesse est, ut respondeat formæ judicii Loci Contractus: recte monet *Barthol. d. l. n. 15.* Consuetudines quoque Loci Contractus tali casu non attendendas venire, sed unice Statuta loci judicii, ut sic secundæ Regulæ vice sit: *Quotiescunque circa Judicii ordinationem controversetur, Statuta Loci Judicii, omnibus cæteris posthabitis, introspiciantur.* Unde bene distinguit *Petr. Rebuff. ad Const. Regn. Gall. Tract. de Consuet. Art. 2. Gloss. 22.* inter illa, quæ modum procedendi, & illa, quæ modum decidendi concernunt: In modo procedendi consuetudo judicii attendenda, ubi lis agitur: In modo vero decidendi, seu in ipsa causæ decisione consuetudo litigantium, seu ubi actus est gestus, attendenda. *Conf. Everhard. Top. legal. Loc. 109. n. 1. in fin. Dambouder, Prax. Civil. cap. 150. n. 8. Bertazzoli. Claus. instrument. 4. Gloss. 38. n. 1. in fin.*
- 34 Ne tamen indistincte modum procedendi in hoc judicio observandum putes; interest, an Processus in alio judicio gestus in hoc judicio veniat examinandus; an vero de præsentis processus subsistentia tantum quæstio sit. Sane extra dubium
- 35 puto: Marchicum in Saxonia litigantem, si ipsi Processus Saxonici ratio opponatur, non posse excipere: in Marchia hoc non attendimus: Litigat enim in Saxonia, ergo Processum Saxonicum observet necessum est. Verum si Civis Marchicus contra Civem Saxonicum executionem peteret sententiæ in Marchia contra Saxonem lata; & hic in executione excipere vellet, se ex vitioso processu esse condemnatum, quia vel guaranda nulla præstita, vel quia juramentum ipsi post litem contestatam delatum, & tamen admissum, quorum utrumque Processui Saxonico refragatur; numne judex Saxonicus, a quo petita executio, hanc differre, & Processum illum secundum Leges Saxonicas injustum pronunciare possit? Omnino dicendum æstimamus, quod non: sufficit enim ibi, ubi causa ventilata, Processus requisita fuisse adhibita, ut hinc quæ

quæ de Contractu antea diximus, de sententia quoque dicen-
 da putemus; quod sententia lata secundum solennia Proces-
 sus in loco iudicii, valeat quoque in alio iudicio, quamvis
 ibi alia Processus solennia attendantur; quod exemplo judi-
 cis appellationis probat *Sigismund. Scacc. de Appell. P. 1. E. 17.*
n. 2. Mevius P. 6. Decis. 288. & P. 3. Decis. 279. Et ut in ca-
 su jam nato subsistamus; iudicabit iudex Saxonicus de Justitia
 Processus secundum mores procedendi in Marchia, quippe
 ubi lata est sententia; seu uti in judicialibus causis fit, quia
 ibi per litem contestationem & subsequens iudicatum, quasi
 contractum *L. 3. §. 11. ff. de pecul.* Sed si ipse exequi velit sen-
 tentiam, non amplius secundum Mores Marchicos, sed Saxoni-
 cos sententiam mandabit executioni; Hic enim iterum con-
 suetudo loci executionis attendenda *Ludov. Post. Tract. de sub-
 bastar. Inspect. 24. n. 30. & 33. Steph. Gratian. Disceprat. Forens.
 cap. 545. n. 21. seq. Rebuff. de Arr. 2. Gloss. 23. n. 2.* Sed quæ-
 nam Statuta prævalent? Loci Contractus, an Iudicii? vel
 quænam demum, si nec de solennitatibus, nec de ordinatione
 Litis, sed de *ipsius litem Decisione*, disputetur? Et iterum
 nobis Bartolus adest in *l. 1. C. de S. Trin. n. 15. & seqq.* subdi-
 stinguendo, an lis sit de eo, quod ex ipsius contractus *natura*,
temporeque contractus oritur; an de illo, quod ex *post facto*
propter negligentiam & moram descendit. Sunt enim,
 quæ ex ipsa contractum *natura* proveniunt; ut est præstatio
 culpa, in hoc contractu lata, in illo levis, in isto levissima:
 Sunt etiam, quæ non ex ipso Contractu, sed ex *post facto*,
 committendo moram, originem trahunt; e. g. tenebar
 stato die equum dare, at ego incuriosus hujus obligationis
 eo usque ab ea me non libero, donec ruinosum stabuli tectum
 decideret, equumque occideret? indeque alteri ad interesse
 teneor, non ex eo, quod ad equum dandum eram obligatus,
 sed quod moram in tradendo illo commisi. Et quidem pri-
 ori casu, ubi ex *contractu ipso* quid oritur (quod tamen ad so-
 lutionem

lutionem explicandam non pertinet) Statuta *Loci Contractus* celebrati erunt observanda: Si de solutione dubium, *Loci*, in quem solutio collata, mores attendentur. *L. Contraxisse 21. ff. de O. & A. Everhard. Conf. 78. Mynsing. Obs. 82. Cent. IV.*

45 Altero casu, ubi ex mora Contractuum agitur, Consuetudines *Loci*, ubi mora contracta, seu etiam Statuta *Loci Judicii*

46 inspiciuntur. Circa solutionem vero, si illa non in certum locum collata, sed vel in pluribus locis alternative, ita tamen, ut electio penes Actorem maneret, vel nullo prorsus

47 certo loco fuerit promissa, ejus *Loci* mores observabit Judex, in quo solutionem petierit Actor. Quoad Contractum Dotis tamen & Matrimonii, excipiendum, Statuta loci contractus in exigenda solutione non esse attendenda, sed statuta *Domicilii Mariti*, si forsitan ob metum Dilapidationis uxor illata sibi

48 restitui peteret, per *L. Exigere 6. ff. de Jud.* Verum pergamus ad alios casus, porroque investigemus, an Statutum aliquando in alienum Territorium effectum suum extendat? e. g. est Statutum *Perusii*, ut ad probandum Contractum nullum instrumentum valeat, nisi per duos Notarios, ad illum actum rogatos, confectum; Jam contingit extra Territorium Statuentium cives *Perusinos* contrahere, haud observata ista duorum Notariorum rogatione, utpote quæ ibi, in loco Contractus, non

49 obtinebat. Quaritur ergo: Si *Perusii* de Contractu hoc controvertatur, an Instrumentum extra Territorium Statuentium, sineque solenni ista Notariorum rogatione confectum in judicio *Perusiano* probare possit? & videtur, quod sic, ex Ratione, quod Instrumentum hoc secundum Requisita loci Contractus fuerit confectum, neque *Perusiani* illi opus habuerint observare patrium Statutum, utpote qui extra Patriam contraxere, inque haud subjecto Statuentibus Territorio, in quod

50 se Statutum illud *Perusianum* haud extendebat. At verius est, Instrumentum illud in Judicio *Perusiano* nihil probare, ob Rationem, quod Principes superioresque quid statuentes, etiam extra Territorium, suos ligare possint Statuto prohibitivo,

fi

si nimirum vel id exprimatur in Statutis, per *L. fin. ff. de Decret. ab Ord. fac. L. 2. C. de Eunuch. L. Mercatores. 4. & L. Non solum. 2. C. de Commerc. & Merc. Alex. L. V. Conf. 41. n. 6.* ubi plures allegat. Vel quoque si effectus restringatur in Territorio; quod utrumque hic fit: nam & prohibet, ne aliud Instrumentum valeat; & Instrumentum quoque in Territorio Statuentium probare debet. *Card. Tusch. Concl. 544. n. 53. & 55.* Imo Statutum disponens, subditos contrahentes extra Territorium teneri ad Gabellam Contractus, valere & obligare eos *idem* asserit, *Concl. 542. n. 9.* Sic & in terminis ponit *Alex. d. l. n. 8.* quod *Trevisanae* Civitatis censura disponente: ne mulier maritata debeat aliquem Contractum facere sine duorum proximorum Consilio, Mulier ejus Civitatis *Venetis*, suorum proximorum Consilio non requisito; contraxerit; unde Quaestio orta: an praedictum Statutum eam ligaret, licet *Venetis*, & sic extra Territorium, contraxerit? & respondet, quod sic, quia potestas statuendi inter subditos non arctetur Territorio *C. Tua. 12. & c. f. X. de Cler. non resid. & c.* videlicet Rationes adductas apud eundem alias. Quoad *forenses* tamen crediderimus, eos ad observantiam eiusmodi Statuti non teneri, nisi assidue converfentur in loco Statuentium, (quo casu pro Subditis habentur) unde Statuta eos ligarent, extra Territorium licet, rem prohibitam agentes *Tusch. d. Concl. 542. n. 11.* Accedit, quod dolus praesumatur in agente extra Territorium rem Statuto prohibitam, *id. n. 12.* Quamvis & in aliis Casibus procedat, ut Statuta obligent extra Territorium, nimirum si fuerint favorabilia: Sic enim uxor prohibita Lege donare marito, illud aequè extra Territorium, quam intra fines prohibentium facere haud poterit, ob Rationem, quia se tale Statutum fundat amore conjugali mutuo, quo se facile spoliari possent, si promiscue sibi invicem donare liceret, per *L. 1. ff. de don. inter V. & U. Alex. Conf. 41. L. V. n. 7.* ubi excipit, nisi subditus mutasset domicilium, aliumque in locum transulisset,

stuliffet, ubi Statuto huic locus non fit; Mox enim illis se submittit Statutis, ubi domicilium contraxit *Job. a Sande Decif. Frifcar. lib. 4. tit. 3. def. 7. & Tufch. in fepe alleg. Concl. 542. n. 15.* hanc limitationem adjicit, quod sc. Bona extra Territorium fita excipiantur, quæ non solum extra sed & intra fines Statuentium salva Lege donare poffet, utpote cum Lex personam
 56 faltem, quoad Bona sub fua Jurisdictione fita, stringat, non quoad ea, quæ in alieno folo reperiuntur. Sub Bonis vero sub Jurisdictione Statuentium fitis intelligimus fitul Bona mobilia, utpote quæ personam fequuntur, hincque mulierem tali Statuto prohibitivo, uti fupra diximus, marito donare prohibitam æque mobilia extra territorium conftituta, ac im-
 mobilia intra Territorium, alienare haud poffe affirmamus; nifi iterum mobilia quædam, ut perpetuo extra Terriorium
 57 *L. 6. Conf. 19. n. 9.* Imo favor caufæ Statutis tam amplam aliquando largitur potentiam, ut non solum intra Territorium, sed & quoad Bona extra Territorium fita ligent fubditos. Sic
 58 enim is, cui in Judicio Bonis interdicitur, non minus prohibetur circa Bona in Territorio, quam extra illud fita, difponere, ob maxime favorabilem Rationem ejusmodi Statuti feu Legis, ne fc. Bona prodigi pereant, illeque ad incitas redigatur. *Barzol. in L. 1. C. de S. Trin. n. 32. lit. a. L. Is cui bonis 6.*
 59 *ff. de V. O. L. Julianus 10. ff. de Cur. Fur. & alii.* Quernadmodum vero favorabilia extenduntur quam latiffime, fic contra Statuta *odiofa*, in quantum poffunt, ftrifte accipienda, eorumque valor coarctandus eft. Ita enim Statutum difponens, quod filia fœmina non fuccedat, cum fit prohibitorium ac
 60 odiofum, fe ad Bona extra Territorium fita non extendit; (qui Cafus tamen cum afferendus fit, ubi de Statutis circa ultimas Voluntates difponentibus dicemus, probationem ejus, quæque præterea adduci poterunt, eo differemus.) vel quoque, fi Statutum effer, ut Pater teneretur pro Contractu filii oc-
 cafione

catione Mercium, tunc illud, ut odiosum, non haberet locum
 in Contractu cum forensi extra Territorium. *Tusch. Concl. s. 46.*
n. 7. vel etiam istud *Sedinerfium* Statutum, quod *Clancularians*
Inscriptionem vocant, exempli loco hic allegamus, utpote qui,
 pace contrarium statuentium, haud putamus, effectum suum
 istud in immobilia extra Territorium sita extendere,
 dum illud inter odiosa Jurique Communi contraria,
 sicque restringenda numeramus. Et quia ad Rationes
 ab in diversum euntibus allatas tam respondere, quam & no-
 stram sententiam probatam dare necesse habemus, operæ pre-
 tium erit, si altius & ab origine sua quasi reperamus, quæ ad
 extensionem seu restrictionem ejus Statuti facere videbuntur.
 Et quidem ipsam *Clanculariam* istam *Inscriptionem* describimus, 6r
 „quod sit jus ex Statuto competens, quo Cives quorundam Bey
 „der Bürger Sprache Prætori suo potestatem tribuunt, ut ille,
 „si Civi Civi v. g. ex mutuo obligatus sit, Creditorque Præto-
 „rem adeat, coramque eo obligationis causam exponat, ro-
 „getque, libro publico istam inseri, ut ille, inquam, Prætor
 „obligationem istam in Librum referat, istoque facto Bona
 „Debitoris Creditori hypothecæ sint, sicque jure Prælationis
 „a tempore professionis & insertionis computatæ quiete gau-
 „deat; Ipsius Ordinationis de anno 1596. d. 9. Jan. cui hujus-
 modi hypothecæ valor originem debere dicitur, verba hæc
 sunt: Die andere Creditoren und übrige Güter anlangen-
 de, weil in dieser Stadt Statuten und Jährlichen Bürger-
 sprach versehen, daß keine unbewegliche Güter außershalb
 verlassen, beschweret oder veräußert werden sollen, und
 darüber alle extrajudicialisch Contract und Obligationes, da-
 durch leicht einem andern zuverfange etwas verschrieben
 und aufgetragen werden sönte, je und allwege unkräftig
 geachtet, und die judicial der privat hypothec Action præ-
 ferirer seyn, auch über Menschen gedencken allhie üblich
 und gebräuchlich gewesen, daß unter den andern Creditoren,
 ren,

ren, diejenigen, so die älteste Gerichtliche Verlassungs-Klage oder Willkühr für dem Richter, als eine dingliche Gerechtigkeít erlanget haben, vorgezogen werden, so soll demselben also nach wie vorhin gefolget, darnach gesprochen, und der, welcher unter andern Creditoren die ältere Gerichtliche Verlassung, Klage oder Willkühr haben wird, oder zu erst seinen Conventional-Vertrag und Obligation dem Gerichte insinuiret und einschreiben lassen, allewege fürgezogen werden. Et per Art. 4. Civiloquii der Bürger: Sprach An. 1624. d. 9. April. revisi: Es soll niemand liegende Gründe oder stehende Städte beschweren mit versiegelten Brieffen oder offenen Instrumenten, sondern wer etwas zu verlassen hat, solches für gehegter Dingstätte thun, mit Urtheil und Recht; was hierüber geschieht, sol Kraft und Nachlos seyn, und niemand sol sich auff solthane Güter, die so beschweret werden, erholen, Er sey

63 geistlich oder weltlich. Prima ac præcipua jam Disceptatio oritur circa hanc hypothecam, qualis illa sit, num Conventionalis, num Statutaria, vel Legalis demum: hocque ideo, quia, si conventionalis esset, prout statuunt, qui extra Territorium illam operari volunt, effectum quoque conventionalis Hypothecæ fortiretur, qui est, ut bona etiam extra Territorium sita afficiat. Rationes suæ assertionis afferunt, 1. Quod in prædicta Ordin. illa Hypotheca dicatur fieri durch eine Willkühr; quod Vocabulum seu pactum, seu conventionem denotaret; 2. Quod indicium conventionalis Hypothecæ factum hominum, Creditoris sc. cum Prætoro urbano Conventio, ut obligatio in librum publicum inscribatur, bonaque Debitoris eo ipsi obligentur, interveniat, factumque partis absentis iudex hoc casu suppleat; 3. Quod omnes Cives Sedinenses durch die Bürger-Sprache, quotannis tale mandatum Prætori concedant, ut in casum, quando Creditor ab eo nomine illorum desideret, bona eorum ipsis hypothecæ publicæ

publicæ supponeret; 4. tandem, quod prædicta Hypotheca per tot annorum curricula in hunc usque diem Sedini vigear, Creditoribusque Bona obligentur Debitorum, his nunquam verbo aut facto contradicentibus; verbis insuper quibusque vel etiam facto hypothecam conventionalem fieri posse, per *L. fir. C. Quæ res pign. obl. pos. L. 16. §. 1. ff. de Pign.* Ad quas 65 reponimus I. ex vocabulo *Willkühr* non omnino evinci posse, Hypothecam illam esse Conventionalem, utpote cum Vocabulum illud plures una admittat acceptiones. Jam enim 66 idem esse potest, quod conventio seu pactum iam etiam idem est, ac si dicas *sponste*, non coacte, te aliquid facere, si *Willkührlich* facias; qua significatione & Legalis Hypotheca foret conventionalis, quia & in illam *Willkührlich* consentit, qui ad eam se obligat. Possset quoque dici, vocabulum illud prorsus hic su- 67 um amittere sensum, neque esse nisi terminum usitatum in Statuto illo Sedinensi, ex quo nihil certi probari possit. Hoc 68 que inde elicitur, quod in Verbis Constitutionis dicitur: *so die älteste Gerichtliche Verlassung oder Willkühr für dem Richter u. & iterum die ältere gerichtliche Verlassung, Klage, oder Willkühr haben wird.* Ubi *Klage* & *Willkühr* connectuntur, quasi Synonyma essent; quod tamen nemo sanus admittet.

Transmittimus illam significationem, qua *Willkühr* 69 nonnullis hic sumitur pro arbitrio a Judice interposito, juxta *Mevium in Comment. ad Jus Lubecens. lib. 3. Tit. 4. Art. 1. n. 28.* an Creditor satis instructus sit, ut bona Debitoris ipsi hypothecari possint. Imo vocem *Willkühr* pro Jure Statuta- 70 rio magis, quam pacto seu conventione capi evidens est ex illis, quæ tradit *Speidel. in Specul. sub voc. Willkühr Grypbänder de Weichbild. cap. 77. n. 7.* Ad 2. quod factum hominum, Creditoris sc. ac Prætoris, certum conventionalis Hypothecæ indicium, interveniar, respondemus, intervenisse quidem factum hominum, sed non omnium, quorum factum intervenire debebat; deest enim Consensus ac Voluntas Debito- 71

- ris, quæ omnium primum tamen requirebatur ad Hypothecam conventionalem. §. *ult. Inst. qu. mod. re contr. obligat.*
- 72 *arg. L. 1. §. 3. ff. de Pact. L. 4. ff. de Pign.* Nec sufficit dixisse, non solum Debitorem præsumi scivisse, sed & mandasse Prætori, quo petenti obligationemque probanti Bona sua hypothecaret, postquam sc. quisque eorum cum Concivibus suis ejusmodi facultatem singulis quibusque annis renovaret, prorogaretque; seu etiam, quod Debitor quasi per Plenipotentiarium, h. e. Judicem Sedinensem, (cui dum Civis factus est, ac den Bürger: Eyd hisce formalibus abgelegt hat: Daß er der Stadt Privilegia, Alte Herkommen, Statuta, Ordnungen, und Beliebungen wolte helfen beschirmen, simul mandatum dedisse videretur omnia exequendi, quæ prædicta Statuta in se continerent, sic etiam dandi hypothecæ bona sua, si Creditor aliquis id ab eo petierit) sic consensisse credatur. Omisso enim jam, Juris comperti esse, quod nunquam fictio (qualis esset, si fingeretur Debitor mandatum dedisse, quod non dedit,) locum habeat, nisi a Lege seu Statuto expresse fuerit introducta; Istud saltem urgendum, nullum verbum vel in Constitutione supra laudata, vel quoque in Civiloquio haberi, proferrique, quod Prætori haud citato Debitore licitum esse debeat ejus bona alteri hypothecare: imo nihil aliud voluit prædictum Statutum, quam ne immobilia extrajudicialiter alienarentur, aut obligarentur, utque priorem judicialem hypothecam habens ceteris omnibus anteponeretur; prout ex ipsa *Constit. Job. Frid.*
- 74 *Ducis Pom. p. m.* de anno 1596. videre est. Imo magis ex prædicta Const. apparet, disposuisse Serenissimum illum Ducem, quo ad ejusmodi Hypothecæ Constitutionem Debitor semper primum citetur, ipsique aperiatur, quid Creditor fieri petiisset, cum alias, ommissa ejusmodi Citatione præjudicium grave nunquam non timendum haberet Debitor. Et sane non displicet, quod in contrarium sæpius urgeri solet, Clan-

clanculariam illam inscriptionem ita explicandam esse, ne minimum recedat a Jure Communi; quæ interpretatio quoque in omni Statuto obtinet; Cur ergo contra omnia jura communia ita illam inscriptionem interpretaremur, ut eam etiam non citata parte validam diceremus. Notissima enim 76
 Juris Regula est; Quotiescunque quis ex actu aliquo in judicio peragendo lædi potest, toties ad illum actum citandus
L. De unoquoque 47. ff. de Re jud. L. 39. ff. de Adopt. & ibi Dd.
 Et supponimus tandem, citationem necessariam non esse. Ap- 77
 paret tamen exinde, tralatitiam illam Doctorum Regulam: Factum judicis censei factum partis *L. si ob causam 13. & ibi Barz. C. de Evict.* nil conferre ad substantiam Conventionalis hypothecæ; quamvis enim loco debitoris Judex, apud quem clancularia inscriptio facta, consensisse videatur; cum tamen pro forma in Conventionali hypotheca requiratur ipsius debitoris consensus, hæc forma specificè adesse debet, nec tali casu poterit factum partis facto Judicis suppleri. *Bald. lib. 2. Consil. 61. n. 2. Barbosa. locuplet. lib. 6. cap. 3. Axiom. 25. in med.*

Per exemplum ex Jure Saxonico petitem res existet cla- 78
 rior: Arrestum bonis alicujus impositum hypothecam tribuere in Saxonia, in comperto est, adeo ut, qui prior Arrestum impetravit, aliis Creditoribus præferatur *Matth. Coler. de Process. Execur. Part. 3. cap. 11. num. 26. Carpzovius. Part. 1. Const. 28. def. 143.* Jam si quæsieris: Hypotheca per arre- 79
 stum in Saxonia constituta estne conventionalis, vel Legalis, seu Statutaria? Sane ex principiis eorum, qui hic contrarium statuunt, conventionalis ea dicenda erit: Quippe quadrant huc rationes omnes, quibus clanculariam Stetinensium inscriptionem numero conventionalium Hypothecarum adscriptam contendunt; Nam adest hic factum hominum; & quidem Creditoris, arrestum petentis; Et judicis arrestum decernentis, & ita factum debitoris suppletis. Et ne invito 80
 debitore Saxonico hypothecam per arrestum imponi dixeris,

non minus hic in arrestum consentit, ac Civis Stetinensis in Clanculariam inscriptionem; Quod enim hic in Civiloquio approbat Statutum illud Stetinense, & ita judici tacitam concedit potestatem, bona sua, mediante hac inscriptione, hypothecæ nexu constringendi; Hoc idem facit Civis Saxonicus sanctæ jurisjurandi religione observantiam Statutorum Saxoniorum promittendo, quo ipso evidenter satis consentit, ut iudex omne illud de bonis suis statuatur, quod secundum Con-

81 stituciones Saxonicas ipsi statuere jus tasque est. Et sane si hæc mens non esset Civium Saxoniorum, ullo tempore vel verbis vel factis huic arrestorum effectui contradixissent, nec hypothecam ex hoc capite admisissent; quam tamen cum semper admittant, quis de tacita conventionem & in hanc hypo-

82 thecam consensu dubitaret? Ut taceam, eo magis hypothecam arresto constitutam esse conventionalem, quia debitori notificatur impositio arresti; unde pro forma in Saxonia requiritur, ut in secunda renovatione arresti citatio debitoris simul petatur ac impetretur, qua citationis petitione ommissa arrestum est nullum, *per Ordinat. Process. judic. Tit. 51. §. wie aber nun in fin. Carproz. Process. Tit. 21. Artic. 4. n. 40. seqq.*

83 Attamen nemo dixerit, hanc hypothecam per arrestum quasitam esse conventionalem, sed manet ea Legalis *Carproz. P. 1. Const. 29. def. 5. n. 4. Matth. Coler. de Proc. Execut. P. 1. c. 2. n. 189.* alioqui enim, si conventionalis foret, etiam ad bona in Marchia sita effectum suum produceret, quod absurdum esse experientia docet; quippe nulla impositi arresti in Marchia quoad prioritatem Creditorum ratio habetur. Nisi ergo omnia me fallunt, non video, quare aliud de clancularia illa inscriptione, seu Statutaria Stetinensium hypotheca dicendum.

84 Dixeris equidem, hoc inter arrestum & Clanculariam inscriptionem interesse, quod illud afficiat rem immediate; hæc vero mediate. Verum confidenter dixerim, omnem hypothecam rem afficere immediate; si enim Jus in retribuere

debet,

debet, non poterit nisi immediatus inter rem & hypothecam esse nexus. Si ergo Clancularia illa inscriptio hypotheca 86 conventionalis est, uti contendunt alii, quare in ea rem non immediate affici dixeris? Nam sine dubio conventionalis 87 immediate rem afficit. Aut ergo Stetinensis illa conventionalis non est, aut rem immediate afficiat necessum est. Si 88 hoc, quid tandem diversitatis ab arresto continebit? Immo 89 exprimatur tandem illud medium, quod inter inscriptionem illam Clanculariam, & rem obligandam intercedat; Et idem 90 in arresto intercedere videbis. Dixeris, arrestum certis bonis imponitur; non ita clancularia inscriptio, quæ generaliter fit: Verum quantum ego percepi, in casu illo controverso in specie inscriptio facta erat etiam *auf die beyde in Stargard gelegene Hussen*; Numne ergo idem est, ac si dixisset Civis Stetinensis: *Arrestum illis duobus praediis impostum volo*. Ex quibus jam dictis & 3. corrui argumentum in diversum 91 euntium, utpote cum aliam mentem affingant Civiloquio, quam qualis est, qualemve esse supra diximus. Tandem quod 4. ejusmodi Hypotheca per multa annorum curricula 92 *Sedini* usitata, proque Conventionali ab iisdem habita fuerit, id in tantum admittendum, in quantum cuique licet suo abundare sensu. Sufficit eos persuasione sua, quod 93 conventionalis esset, haud potuisse efficere, ut & ab aliis idem crederetur, quibus pro inconcussa manet Regula: Deficientibus de Jure ad rem Requisitis, rem ipsam talem esse desinere, nisi Requisite expressa per Statutum facta fuerit remissio, quæ in presenti Statuto non videtur facta. Quibus ita 94 allatis satis clare, credo, evicimus, vel prorsus nullam validam hypothecam constituere clanculariam *Sediniensium* inscriptionem, vel si demum Consuetudine per errorem introducta (nam error quandoque jus facit) modus hichypothecandi bona introductus, approbatusque, pro Conventionali tamen illam haud haberi, sed tantum pro Statutaria, tanquam

ex Statuto singulari & Juris communis Regulis adversante æstimari, multoque minus, ut propius ad scopum nostrum accedamus, vim suam ad bona extra Territorium sita extendere posse. Ut taceamus enim præsentem Clanculariam Inscriptionem nequidem obtinere in omnibus locis Jurisdictioni Sedinensium subjectis, civitatique eorum annexis, e. g. in den Lastadien-Kirchen und Frey-Häusern, auch einem guten Theil der Vorstadt, uti hoc in actis super casu in terminis habito: ob die Clancularia Inscriptio ihren Effect in Hinter-Pommern und also in St. Chursl. Durchl. unterworffenes Land *extendere*, attestatis suis probarunt das La-städtische Gerichte, wie auch die Capitularen der St. Marien-Kirchen in Stettin; quod approbarunt Juri Gryphiswaldenses in Speciali Responso in præfata causa Anno 1672. d. 29. Sept. dato, quanto absurdius foret, extra limites Jurisdictionis Sedinensium aliquid operari velle? Istud saltem hic probabimus, Statutum tale maxime esse odiosum, & fatente *Dn. Mevio ad Jus Lub. lib. 3. Tit. 4. A. 1. n. 34.* fraudibus ac simulationibus obnoxium, utpote quod in præjudicium aliorum, quibus bona fide obligaverat sua Bona Debitor, quive vel Chirographario, infcio invitoque Debitore, per clanculariam inscriptionem impetrata hypothecca, postponuntur, introductum sit, hincque strictissime veniat intelligendum, quo quam minime Jus tertii lædatur. *Gail. II. Observ. 124. n. 13.* Deinde Statutum hoc reale est; afficit enim rem, seu Bona immobilia, quæ hypotheccæ dantur; Statuta vero realia extensionem extra Territorium non patiuntur. Non enim defendent, quod dicunt contrarium statuentes, Statutum hoc circa solennia disponere, cum tamen res ipsa afficiatur, anteaque libera & nullo nexu obstricta alteri fiat devincta. Quamquam nec hoc probatum dabant, Statuta, licet ratione Solennitatum valeant extra Territorium, inde etiam circa Bona immobilia disponere posse.

100 Et licet argumententur ab Hypotheccis rite privatis constitutis, quæ se cancellis loci, ubi contractæ, haud coarctari sinunt, ad

ad hanc *clanculariam Inscriptionem*; supra tamen jam tum diximus, esse diversitatem inter illas Hypothecas, utpote cum illæ secundum Jura ubique recepta consentiente Debitore constituentur; hæc contra Jura incio Debitore, præterque mentem ejus; unde sequi: Distinctas, sibi invicem Hypothecas distinctos quoque producere effectus. Imo non obscure ex superioribus patet, hanc novam hypothecæ Statutariæ speciem esse; Nova species vero Statuto inducta non poterit extendi ultra statutis territorium; ut sic multum intersit, de nudis solennibus hypothecæ disponere, & novam hypothecam Juri communi adversam Statuto inducere. Solennia loci faciliorem admittunt extensionem, cum res ipsa in loco, ad quem facta extensio, non sit incognita. Sed hypothecam, novam statuto inductam ad locum, ubi ea penitus incognita, extendere velle, nulla ratio svadet.

Tertio Statutum hoc contentiosæ Jurisdictionis putamus, hocque ex ista ratione, quia in *Const. sæpe laud.* Ducis Pomer. expresse constitutum esse supra diximus, ut Judex, antequam petitum Creditoris Libro inferat, Debitorem citer, quidque Creditor petiisset, ipsi significet; quod quidnam sit aliud, quam causæ cognitionem instituere, ac dispicere, an sufficiens sit obligatio, ob quam Creditor Bona Debitoris hypothecari sibi vult? Causæ vero cognitio ad contentiosæ Jurisdictionis actus requiritur: Imo si *Civiloquium Stetinense*, revisum de Anno 1624. d. 9. April. inspiciamus, verba clariora sunt, quam ut amplius voluntariæ Jurisdictionis actus, absente altera parte, expediendus, dici possit: *Perspicua enim ibi verba sunt: Wer etwas zu verlassen hat, soll solches vor gehegte Dingstätte thun, mit Urtheil und Recht,* quæ ultima verba, an præcisè actum voluntariæ Jurisdictionis inferant, judicet unusquisque. Nec credas adeo consentientem hic esse creditorem & debitorem, ut ea propter res voluntariæ Jurisdictionis esse possit; Nemo enim præsumitur suum jactare velle; Nec censetur quis bona

- 107 bona sua inciscus & ignarus obligasse. At Statutum ad ejusmodi Jurisdictionem spectans extra Territorium non operari, apertioris Juris esse credimus, quam ut multis probari debeat.
- 108 Corruunt ergo omnia in contrarium euntium argumenta, a Voluntariæ Jurisdictionis actibus desumpta: Corruit quod, quemadmodum non municeps municipi dari possit Tutor, per *L. 10. ff. de Tut.* Sic & Judex extra Territorium sita pignoris
- 109 nexu obstringere valeat. Nam forensẽ, volentem Tutelæ munus suscipere, Tutorem dare, nil habet absurdi; Si enim & in contentiosis quis prorogare judicis incompetentis Jurisdictionem potest; Cur non idem in materia tutelari? Sed quæ inde ad bona extra territorium sita extensio? Hæc enim ita Jurisdictioni judicis illius loci ubi sita sunt, cohærent, ut nec volens possessor eadem eximere possit; quod secus in persona quæ uti mutandi domicilii, ita quoque alii Judici se submittendi jus non incertum habet. Imo in hac hypothesi, ubi
- 110 in specie Stetini facta erat inscriptio, ratione *zwoer zu Stargard gelegenen Hussen*, nullam extra territorium fieri posse extensionem, ex eo adhuc evinco, quia Judici multa licita sunt per dispositionem generalem, quæ in specie ipsi non permilla, seu ut aliis Regulam formare liber: Multa judici permilla sunt per consequentiam, quæ ipsi directo denegata. Sic
- 111 Judex Saxonicus pupillo, tam in Saxonia quam Marchia possidenti bona, tutorem generaliter dando, videtur etiam eum dedisse ad bona Marchica, ita ut hæc vi illius Decreti generalis administrare possit per *ff. 17. Instir. de Excus. Tut. L. 21. ff. 2. ff. eod. L. 2. C. d. r.* quod si vero hic Tutor Marchica bona administrare nollit, non possit Judex Saxonicus bonis Marchicis alium tutorem dare, sed istud faciendum a judice Marchico *d. L. 21. ff. 2. ff. de Excus. Tut.* Si rationem desideres, non alia erit, quam quod hoc casu judex directo de bonis extra suam Jurisdictionem disponeret, quod sine vitio facere non posset *arg. L. fin. ff. de Jurisd.* Poterat tamen sine expressione

sione honorum Marchicorum id facere. Idem ad Clanculariam illam hypothecam applico: Hæc si generaliter sine expressione loci bonis debitoris imposita fuisset, potuisset forte, si cætera essent paria, ad bona Stargardiensia extendi. Sed cum expresse Stargardiensia bona per Decretum Stetinense sint affecta, manifesto suæ Jurisdictionis limites excessit Judex, unde ipsi omnino obstat Regula: Multa expressa nocent, non expressa non nocent: *L. Numquam 52. ff. de Condit. & demonstrat. L. Expressa 195. ff. de R. Jur.*

Verum ne me amplius detineam in hac materia, quam liquidam puto; per compendium quero: An hypotheca conventionalis a Cive Lipsiensi Dresdæ in judicio constituta super bonis immobilibus Lipsiæ, sitis, valeat Lipsiæ tanquam hypotheca judicialis? Negatur, sed hypotheca debuisset coram judicio Lipsiensi, sub quo immediate bona sita sunt, constitui, alias hypotheca ut judicialis non valebit Lipsiæ, etiamsi ipse Serenissimus Elector Saxonie in eandem consensisset, per tradita *Carpzov. P. 2. Const. 23. def. 20.* Deinde quero: an Hypotheca Conventionalis, a Cive Stargardiensi Colbergæ in judicio constituta super bonis immobilibus Stargardiæ sitis, valeat Stargardiæ, tanquam hypotheca judicialis? Negatur; quippe utitur Civitas Stargardiensis Jure Lubecensi, hoc vero immobilium obligationem non aliter permittit, quam si facta coram Senatu illo, ubi sita sunt. *vid. Jus Lubec. lib. 3. Tit. 4. Art. 1.* quod pariter verum, etiamsi coram superiori Magistratu hypotheca constituta *Mevius Comm. ad Jus Lub. d. Art. 1. n. 25.* Quod si ergo hypotheca conventionalis in judicio Civitatis ejusdem territorii non gaudet prælationis effectu in alia Civitate; Imo si nec superioris auctoritas hoc casu ad plenissimum hypothecæ effectumtribuendum sufficit; ex quo capite tandem clancularia illi, imo, ex *Mevii* sententia, fraudulentæ hypothecæ, hoc juris adscribemus, ut in Civitate Stargardiensi plane distincta, in alieno territorio, & sub alio

- Principe constituta, & hujus Statuti non tantum ignara, sed contrario Statuto, competentiam judicis in obligatione immobilium manifesto exigente, instructa, valere debeat? Quæ omnia cum præconcepta non fascinatis opinione in obscuro esse nequeant, lubens mitto, Lectori tamen hoc omnino pendendum relinquo: Multum interesse, an Statuto loci hypotheca judicialis in genere requiratur; an vero, ut coram judice competente constituatur; hic cessat extensio hypothecæ extra territorium, non illic.
- 121 A Statutis circa Contractus operantibus, ad illa pergitur, quæ circa *ultimas Voluntates* occupantur, ubi iterum principem locum obtinebit Quæstio: an Testamentum hoc
- 122 in loco factum in illo valeat? Casus hic erit: est jure Rom. decisum, nullibique fere non receptum, ut ad omne Testamentum 7. Testes adhibeantur, sic, ut, si unus ex prædictis 7. Testibus abfuerit, totum vitietur Testamentum, per *l. Si unus 12. C. de Testam.* Jam vero Venetiis est Statutum, ut Testamentum valeat etiam coram 4. Testibus confectum; Quæritur I. an prædictam solennitatem circa numerum 7. Testium de Jure requisitam mutare poterit Resp. Venetorum?
- 123 Et respondetur, quod sic. Quemadmodum enim Jus Commune non obligat, nisi ex recepto, sic cuiquam integrum est in suis Provinciis semel id receptum iterum mutare, aliamque per consequens Testamentis faciendis formam inducere.
- 124 Hoc magis disputatum est, an Testamentum tale, Venetiis coram 4. Testibus confectum, disponere valide possit de Bonis extra Jurisdictionem Venetorum sitis possessisque, ubi Juri Communi locus remansit? Et negatum fuit a multis *arg. L. Pupillo. 27. ff. de Tur. & Curat.* in quo textu quemadmodum dicitur, Pupillo tam Romæ quam in Provincia facultates habenti Tutorem dari quoad Bona Romæ possessa a Pratore, quoad Provincialia a Præside: ita & volunt, institutum a Testante ex ejusmodi Testamento bona habiturum sub Jurisdictione Reip.

Reip. sita, in Bonis vero extra territorialibus venientibus ab intestato locum esse. At contrarium magis arridet, sicut statuat¹²⁵ tuamus, Testamentum ejusmodi valere, & porrigi ad Bona ubicunque, etiam extra Territorium, sita, cum Statutum tale 4. saltem Testes requirens, non nisi solennitatem aliquam a Jure Communi introductam immutaverit. v. *Alex. L. I. Consect. 128. n. 2.* latissime. Statuta vero, quando principali-¹²⁶ ter in definiendo circa Actum solennitates occupantur, suas vires ad Bona etiam extra Territorium sita extendere posse, pro firmissimo jure, fundamenti loco, hodie habetur. per *L. 6. ff. de Evict. L. 1. C. de Emanc. L. 34. ff. de R. J. L. 2. C. Quem adm. Test. ap. Schurff. Cent. 2. Conf. 26. n. 4. Barbosa ad L. Hæres absens n. 60. Et seqq. ff. de Judic. Gudelin. de Jure noviss. L. 2. c. 5. & in specie Dd. concludunt, testamentum in uno lo-¹²⁷ co confectum, ubi duo testes sufficiunt, valere etiam in alio territorio, ubi plures requiruntur *Carpz. P. 3. C. 6. def. ult. Cardin. Mantica de Consect. ult. vol. lib. 6. Tit. 8. n. 14. Peck. de Test. Conjug. lib. 4. cap. 28. n. 8. Job. Koppen Decis. 31. n. 25. Cujus*¹²⁸ Ratio potissimum in eo versatur, quod Statutum, circa solennitates & modum obligandi consideratum, non rem ipsam, de qua disponitur, sed nudam tantum dispositionem afficiat: imo quod tale statutum se ad bona extraterritorialia non immediate & directe, sed mediate & per consequentiam quandam extendat. *Vinn. L. 2. select. Quest. 11. Gail. L. 2. Obs. 123. n. 6.* & breviter ubique recepta sententia sit, in ordinativis Rei sitæ Decisivis contractus locum inspicit. *B. Brunnem. ad l. 6. ff. de Evict.* de quo jam supra dictum. Nec hæc sententia Juri quoque Communi in¹²⁹ totum contrariatur, cum & hic sæpe Testamenta hujus solennitatis defectu laborantia, in alio loco, plures ubi solennitates requiruntur, operentur. Sic enim testamentum factum in militia effectus suos porrigit ubicunque, & circa solenni-*

lenitates actus, de quo agitur, inspicitur consuetudo Regionis. *L. 1. inf. ff. de Vent. insp. &c.*

- 31 Tale vero statutum Bartol. dicit *ad L. 1. C. de S. Trin. n. 36.* permissorium, tollens obstaculum, quod erat de Jure communi, aliudque permissorium dicit, tollens obstaculum qualitatis personæ; quale est, quando Statutum filiosam., qui de Jure Communi ne permittente quidem Patre *L. 6. ff. Qui test. fac. & licet in peculio adventitio plenam habeat potestatem, Nic. Reusu. Tr. de Test. P. 1. C. 28. n. 9.* testari poterat, *Serv. Jurispr. for. L. 11. T. 15. n. 7.* potestatem dat testamentum faciendi. Et tunc Quæritur: an istius filii familias testamentum extra Territorium facultatem ipsi concedentis valeat? e. g. si in testamento suo de bonis extraterritorialibus disposuerit? & dicendum, quod non; quia hoc statutum non amplius circa solennium ordinationem se continet, sed jam personas ad actus de Jure prohibitos legitimat habilitatque. Statutum vero habilitans aliquem e. g. ad testandum, vel capiendam hereditatem, quam alias capere non poterat, ad bona alibi sita non trahitur. *d. L. Pupillo 27. ff. de Tutor. Alex. L. 1. Conf. 128. n. 2. Gail. II. Obs. 124. n. 13.* Apparet ergo ex casibus jam adductis, multum interesse, an Lex, consuetudo vel statutum nudam rei solennitatem concernat, an simul de aptitudine aut habilitate personæ disponat. Illic extensio extra territorium admittitur, non hic; ob rationem, quia ubi qualitas aliqua personæ indulgetur, quæ ipsi de jure communi negata, subjectio ratione hujus personæ, qualitatem hanc expetentis, necessaria erit; personæ enim non subjectæ qualitas talis addi nequit *Gail. lib. 11. Observat. 124. n. 12.*
- 36 *Zes. Comm. ff. Tit. qui testam. fac. poss. n. 51.* quia vero subjectio limitibus territorii includitur, non poterit extra territorium qualitas illa concessa effectum producere. Quippe concurreret hoc pacto manifestum vicini Principis præjudicium.
- 37
- 38 Subditi enim, quibus contrahendi vel testandi potestas denegata,

gata, ad alium se conferrent Principem, ab eoque potestate
 testandi impetrata, in illius territorio conderent testamentum,
 quod postea si Princeps verus admittere deberet, frena sub-
 ditis immorigeris laxarentur, ac Legum auctoritas conculca-
 retur. Diceres quidem, in solennium observatione idem
 contingere posse: Verum in solennium observatione tantum 139
 Principis non interest, quam si subditos suos ad id aliorum
 locorum statutis admitti viderit, quo ipse eos suis LL. arceri
 cupiebat. Modus agendi rem ipsam non variat, modo res 140
 ipsa Legibus Reip. non interdicta. Erit ergo tali casu in Bo- 141
 nis extra Territorium sitis locus heredibus ab intestato succes-
 suris, simulque exemplum, quod quis ex parte testatus, ex
 parte intestatus decedere possit, quod alias prohibitum in
 Jure legimus §. 5. *Inst. de Hered. inst. L. 7. ff. de R. J.* Sic ut
 velit *Barrol. in L. 9. §. si duo. ff. de Hered. inst.* tali casu omnia
 ad causam intestati reduci, & *Clar. 3. Sent. §. Test. Qu. 54. te-*
 stamentum tale irritum fieri. Quorum tamen sententiam 142
Gorbofr. ad d. L. 7. ff. de R. J. improbat, ex ratione, quod Te-
 stamento sit favendum; hincque dicit, si casus eveniat, ut Te-
 stator de parte Bonorum testatus fuerit, de parte non, ac in
 aperto sit, noluisse eum, ut pars intestata institutis ex altera
 parte accresceret, præsumi Testatorem voluisse, heredes ab
 intestato venientes pro illa intestata parte scriptos esse &c. Et
 sane in ipsa *L. 15. §. f. ff. de inoff. Test.* Casus affertur, ubi quis 143
 ex parte intestatus decessisse videtur, nec absurdum illud esse
 additur. Sæpiusque hinc occasione Statutorum casum hunc 144
 evenire posse, multa, si afferre ea vacaret, darent probatum,
 pluraque exempla hujus rei recenserî possent. Imo, quod 145
 magis mireris, & a Jure videtur esse alienius, dum testandi
 facultas nemini est auferenda *L. 15. §. C. de Pact. L. Habeat. r.*
C. de SS. Eccl. L. 61. in pr. de V. O. fit quandoque Statuto, ut
 plane quis intestabilis quasi eo reddatur. Sic in Marchia re- 146
 ceptum, ut dimidia pars bonorum superviventem Conjugem,

altera dimidia Liberos maneat; nec Legata relinquere, gravareque sic Statuto debitas Dimidias licebit, unde quo de testaris, dum non habes, testandi facultatem ademptam tibi facile concesseris, nisi eo te salves, ut dicas, & illi testandi facultatem supermanere, qui nihil in bonis habet, *L. 3. ff. ad L. Falc. Barb. in Ax. L. 18. c. 4. Av. 4.* quæ
 147 misera tamen nobis res videtur. Possit ergo hac ratione ex accidenti aliquem intestabilem reddi in casu conjugum sibi succedentium, probat *Carpzov. lib. 6. Resp. 48.* quamquam aliam Legitimæ Marchicæ computandæ rationem sup-
 148 pedit *Dn. Brunneman. Cent. 3. Dec. 23. n. 13.* Quid vero, si Statutum disponat impediendo personam, ut ecce Statutum dicit: Vir non potest instituire uxorem suam; & certe si forensis hic testabitur, non impiedietur instituire uxorem suam, cum Statutum tale ad forenses se non videatur extendere,
 149 quia in personam est conceptum. Uti enim Statutum habitare nequit personam extraneam, quo ejus dispositio extra territorium valeat, ita nec inhabilitare potest, ne valeat dispositio. *Henric. Zas. Comm. ff. qui test. fac. poss. n. 53.* Sed in
 150 alios casus intenti, curiose, si quis moriatur hereditate in pluribus locis relicta, secundum cujus Loci Statuta succedendum sit ab intestato, inquirimus; sc. an seu Statutum Domicilii, seu ubi quis moritur, seu demum, ubi Bona sita, sequendum?
 151 Et respondet *Tusch. Tom. 7. Concl. 868. p. 1. fere in immobilibus*
 152 *Statuta loci rei sitæ observanda venire, cum sub jurisdictione istius Judicis sint, L. 1. §. ult. C. ubi in rem actio; hincque & statutorum dispositioni illius loci erunt obnoxia, Sande Dec. Fris. L. 4. t. 8. def. 7. Mev. ad Jus Lub. P. 11. t. 2. art. 10. n. 28. Carpz. L. 6. Resp. 39. n. 10.* quippe cum statuta immobillium obligent etiam non subjectos *Gail. L. 2. obs. 124. n. 17.* Statuta vero domicilii se non ad extera bona extendant, *Gail. d. l. n. 9. Riebtzer. de succ. ab invest. proæm. n. 34.* Nec quicquam operabitur, licet statutis domicilii addita fuerit clausula,

sula, die Güter mögen liegen, wo sie wollen, cum Statuto-
rum indoli refragetur *Carpzov. p. III. Consilii. 12. d. 12. Richier.*
d. l. n. 35. v. Tr. de succ. ab intest. doctiss. Dni. Praef. C. II. Art. III.
g. 2. Sicque *Florentino* decedenti relinquentique bona, extra
Territorium quoque, non succedetur secundum Statutum
Florentinum, foeminas excludens stantibus masculis, filiam vi-
vo adhuc fratre, sed secundum illos mores, vel hifce defici-
entibus, secundum Jus Commune succedetur in bona ista ex-
tra Territorium sita. Anne vero eo plus ex hifce bonis lu-
crabitur filia, quo plus accipit masculus in Bonis *Florentino* 154
Statuto subjectis? seu, ut melius formemus casum, quærimus:
Si Statutum aliud esset in Bonis extra Territorium *Florenti-*
num sitis, quo masculi cum foeminis omnia defuncti Bona ex
aequo dividerent, an sub voce *omnium Bonorum* & illa veni-
rent, quæ *Florentinam* Jurisdictionem agnoscant, ad quæ vi
Florentini Statuti nulla foemina admittitur, an solum bona in
illa Provincia, ex qua ultimum Statutum promanavit, sita in-
telligantur? & postremum verius esse credimus, cum & *Le-*
gitimam filia, quæ in uno Territorio excluditur, in illo, ubi ad-
mittitur, secundum ibi inventum patrimonium, teste iterum
Tusch. præd. l. tantummodo accipiat. Quoad mobilia non lo-
cus rei inventæ, sed *Domicilii* attendetur; cum mobilia in certo
loco sita esse non dicantur, sed potius personam sequantur, *Gail.*
L. 2. obs. 124. n. 18. Mev. ad Jus Lub. P. 2. t. 7. art. 10. n. 22. Per-
sona vero dum statutis domiciliis se submisit, omnia sua mo-
bilia quoque iisdem submisisse videtur, quousque domicilium
non mutaverit, *Sande Decif. Fris. L. 4. t. 8. d. 7. Carpz. P. III.*
C. 12. d. 13. hocque procedit in illis domiciliis, quæ statutis sub-
jacent; quod si quaedam domicilia fuerint privilegiata, sic ve
oppidanos Magistratus non agnoscant, neque eorum statutis
habitur *Carpz. d. l. def. 19.* At vero si quis vitam sectatus fuerit
vagabundam, nullibique domicilium constituerit, locus origi-
nis inspicitur *Hartm. Pistorius obs. 55. n. 4. § 12. Richier de suc-*
ces.

- 159 *cess. prooem. n. 127.* forum enim originis de jure Civili immutabile est. *l. origine 4. C. de Municip. in fin. & tunc adhuc obtineret, quoties de domicilio dubitatur Dn. Struv. Synzagn. Ex. 50. ib. 49. Carpz. d. C. 12. §. 13. n. 12. L. 6. Respons. 41. Mev. ad jus Lubec. d. art. n. 27. Dn. Stryk. in all. Tr. de Successione ab intestato. d. C. §. 5.*
- 160 Hoc universaliter verum sciveris quoad mobilia, si excipias casum, quando mobilia illo in loco reperiuntur, ad quem erant destinata, perpetuo ibi ut manerent; talia enim ut accessorium suum Principale sequentur, & jure immobilium censebuntur, *Carpz. de C. §. d. 12. P. III. Dec. 15. Harr. Pist. d. 161 obs. 55. n. 3.* Idque quod de mobilibus diximus, itidem verum manet in nominibus, *Carpz. all. C. d. 14. aliique apud Scipius laudatum Dn. Strykius in præd. Tr. C. II. art. III. §. 4. in-*
- 162 *venienti.* Hinc ergo nullum Statutum auferet peregrinantibus pecuniam, resque secum vestas, cum Successio loci, in quo quis moritur, secundum ea, quæ paulo ante diximus, non attendatur. Quod si tamen alicubi, ut in Gallia est *Le Droit d' Aubeine*, Lat. *Jus Albinatus*, iniquo ejusmodi Jure uterentur, Repressalii locus erit, sic ut ubicunque iterum ejus Nationis hominem contigerit mori, illius Bona non heredibus relictis, sed Fisco applicentur, licet tale Statutum alias apud eosdem
- 164 non vigeat. Intelligimus vero hoc de iis, qui domicilium non mutarunt; Quid enim iniquius foret, quam e. g. Galli alicujus hereditatem, qui tamen & domicilium & familiam transtulit in Germaniam, Fisco velle applicare, ideo unice, qui
- 165 origine Gallus esset? Nam tali casu saltem hoc Repressaliarum jus procedit, si vel nullos heredes habeat in Germania prædictus Gallus, sicque Bona in Galliam deferri deberent, vel etiam, si ut peregrinans moreretur; Tunc enim cum nullum domicilium adhuc fixerit, locus originis unice attendetur, & sic quoque, quia in illo loco ejusmodi Statutum obtinet, hic quoque Repressalii locus erit.
- 166 Hoc idem circa ultimas Voluntates dijudicandum, quid Jura

Juris in hoc casu sit, quando quidam habens Bona in *Anglia*, ubi consuetudo est, ut primogenitus succedat in omnibus Bonis, & alia Bona in *Italia*, ubi talis mos non servatur, decedit? Nec tunc generaliter asseri posse putamus, in *Anglia* secundum consuetudinem illius loci succedendum in Italia juri communi standum, dividendaque esse ex æquo Bona Italica. Nec illi subscribimus sententiam, succedere tali casu heredes secundum Statuta illius Locī, ubi quis Civis mortuus fuerit, ob Rationem, quod Statutis conformem se gerere voluisse præsumatur. Quis enim præsumptionem hic admitteret, tantum præjudicium inferentem heredibus? Quod si enim *Anglus* in *Anglia* decessisset multis relictis filiis, quis crederet illum adeo duriter agere voluisse in Liberos Primogenitum insequentes, ut quemadmodum Statutum in *Anglia* eos a paternis Bonis arceret, sic ille eosdem in Bonis extra Territorium sitis &c. Melius cum Bartol. d. l. verba Statuti accurate omnino inspicienda credimus, an scilicet *in rem*, an *in personam* fuerint concepta. Quod si *in rem*, e. g. bona decedentium veniant in primogenitum, ait, de omnibus Bonis judicandum secundum consuetudinem, Statutumque ubi res sitæ, cum Jus afficiat res ipsas, siue possideantur a Cive, siue ab Advena. *L. Rescriptio, in f. ff. de mun. & bon. & L. An in rotum 3. C. de Ædific. priv.* Si vero *in personam* v. c. Primogenitus succedat; & tunc videndum, an ille decedens non fuerit de *Anglia*, licet ibi haberet possessiones, quo casu negat Statutum illud se extendere ad eum & ejus filios, quia dispositio circa personas non porrigitur ad forenses. v. *Tusch. Tom. 7. Concl. 544. n. 4.* vel an ille decedens sit *Anglicus*? & tunc respondet *Tusch.* filium primogenitum succedere in Bonis, quæ sunt in *Anglia*, & in aliis succedi de Jure Communi. &c. v. *Alex. fufæ hunc casum tractantem. L. 1. Conf. 128. & Conf. 44. L. 5. Card. Tusch. T. 7. Concl. 546. n. 2.*

Restat, ut paucis de Statutis circa *Delicta* adhuc dicamus. Antequam tamen dispiciamus, an illa se extra Territorium

extendant, videndum erit, an forensis ob delictum hic commiſſum puniri poſſit? Quod quamvis ad actus Jurisdictionis in ſeq. ult. cap. tractandos pertineat, cum tamen *ὕσῃγοῦ πῶδῶ-
 176 τῃγοῦ* eſſe videatur, investigare, quomodo exterus puniendus, ſi nondum conſtet, an puniendus, hanc Quæſtionem neceſſario hic prælibandam duximus. Et aſſerendum forte eſſet, non
 177 ſubjacere poenæ forenſem in loco delicti, cum forum ibi haud fortiatior, ſed potius remittendum eſſe ad Judicem, cujus Jurisdictioni ſubeſt. *l. 7. ff. de Carpz.* ab eoque impetrandum,
 licet id ita ſe habeat, quod forenſis regulariter exemptus ſit Jurisdictioni ejus, ſub quo Civis non eſt, per *l. 2. C. de Interd.* aut fixum domicilium habet, haud tamen ita generaliter hoc procedit, ut non aliquas admittat exceptiones, inter quas poſtrema haud eſt, forenſem æque ſortiri forum, agnoſcereque debere Judicem loci, in quo deliquit, ac Civem ſubditumque, hincque puniendum ex lege Regionis, *Grammond. L. 18. Hiſt.*
 178 *Gall. p. m. 794.* Dum enim aliquis certam intrat provinciam, illico per quaſi Contractum (non minus enim delinquendo quis contrahit ac obligatur, quam cum alio contrahendo *L. 20. ff. de pæn. r. rir. l. de Oblig. quæ ex delict. naſc.* unde & quoad forum fortiendum contractus & delicta æquiparantur
 Gloſſ. in *L. hæres abſens, in verb. debebit ff. de Judic. Zanger. ad Tir. f. de Except. ſub cap. exceptio incompetentiæ, ſ. præſcriptio ſor. n. 17. vid. Carpz. Pr. Crim. P. II. qu. 54. n. 51.*) per quaſi contractum, dicimus, ſtipulari videtur cum Rep. ſe nihil omnino turbaturum in ea, vel admiſſurum, quod contra Leges ipſius ſit, & ſi fortean contra fecerit, ſubjecturum ſe poenæ, eadem ratione, qua Civis alius, cui leges lætæ, per *L. 3. ff. de Off. Præſ.* ubi dicitur, quod Præſes aliquando habet Imperium adverſus extraneos, ſi quid manu commiſerint, curare namque debet, ut malis hominibus purgetur Provincia, nec diſtingvendum, unde ſint. *add. L. 7. §. penult. & ult. ff. de Ac-*
cuſ.

cus. L. ii. ff. de Cust. & exb. Reor. Quod cum jam certum sit, 179
 quomodo, ac secundum quæ Statuta puniendus veniat, in-
 vestigandum? Et omnium primum videndum, quale delictum
 sit, quod puniri debet, Jurisne communis, an Statutarii. Si 180
 delictum *Juris Communis*, dicimus illud vel puniendum ea
 poena, quam Jus Commune dictavit, vel illa, quæ Statuto in-
 troducta est, si statutum eo casu a Jure communi recessit, li-
 mitate tamen, an Statutum probe sciverit, vel non. E. g. 181
 commisit *Marchicus* aliquis in *Saxonia* Electorali adulterium
 simplex; Jam quaeritur: quomodo in *Saxonia* puniendus sit?
 Est adulterium simplex delictum *Juris Communis*, poenamque 182
 habet fustigationem cum relegatione perpetua juxta §. 4. in f.
de Publ. Jud. Carpz. Pr. Cr. Q. 53. n. 56. B. Brunnem. in Re-
pez. Paravit. Wesenb. ad L. Jul. de Adult. Q. 31. At de Jure Sax. 183
 Elect. seu noviss. poenam æque habet Capitalem, ac Adulter-
 rium duplex; in *Marchia* autem rarius fustigatio, regulariter
 relegatio aut multa aliqua pecuniaria circa hoc Crimen de- 184
 linquentibus dictatur. Qua poena ergo jam *Marchicus* ille
 afficiendus? diceres forte multa pecuniaria, quia in patria
 sua gravius in ejusmodi Crimen non animadvertitur: sed pu-
 tamus, quod non ex Ratione, quod & Leges in *Saxonia*, ubi
 peccavit, & Jus Commune, quod itidem hoc delictum notat,
 illud severius *Marchicis* Legibus vindicent. Ergone capitis 185
 luet poenam secundum Statutum *Saxonicum*? Et respondemus,
 quod sic; *Quamvis* enim durum appareat, illum, qui forsan
 Legis hujus *Saxonicae* severitatem ignorabat, eoque, quod su-
 is moribus tanta poena huic delicto non erat dictata, sedu-
 ctus esse videri poterat, hincque mereri veniam, tantam poe-
 nam ab illa dictatam sentire debere: cum tamen delictum hoc
 sit *Juris Communis*, hincque ab illo ignorantia ejus praten-
 di non possit, vel licet ignoraret, ignorantia ista non juvetur:
 (de Jure quippe idem est scire ac scire debere,) neque hoc
 excipere queat, quod poena *Juris Communis* tam gravis non
 fit,

- fit, quia delinquens, dum committit, quod certo scit esse delictum, de omni poena, quantacunque illa sit, cogitare debet: praesertim cum in re moraliter illicita versetur, sequitur illum poenam illam Capitis Jure Sax. ejusmodi Crimini statutam jure sentire debere. *per L. Prospexit. 12. ff. Qui & a quib. manum.*
- 186 Quid vero, si casum invertamus, ponentes, Saxonem in Marchia praedicto Crimine se polluisse? & fere in eo sumus, ut statuamus, ubicunque deliquerit, capite plectendum, dum haud attento, quanto delicto (cujus magnitudinis Leges Patriae seu Saxoniae, tam severe in illud statuentes, ipsum admonuerunt) se inquinaret, animus ad peccandum proclivior se-
- 187 veriori poena corrigendus est. At est, cur mitius cum eo procedendum censeamus, dum facilitate Legum Marchicarum, non gravem, satis huic Crimini distantium poenam, ad illud perpetrandum allectum fuisse, probabile videtur: Hincque etiam graviorem poenam, quam quae in Marchia usitata, subire debere non credimus, nisi certo constet, adeo levis animi esse hominem, ut maxime ideo peccaverit, Marchiamque elegerit, quod ibi rigidior poenam timere non haberet; tunc enim recte gravius in eum animadvertent Leges, nec solum capitis, sed &, si quae gravior videbitur, eum afficient poena. *Carpz. Pr.*
- 188 *Cr. Q. 54. n. 47.* At vero quid si, qui in Marchia adulterium commisit, in Saxonia, seu, qui in Saxonia istud perpetravit, in Marchia capiatur, secundum quamam statuta loci, in quo deliquit, an in quo captus forumque sic sortitus, erit puniendus? & credimus, statuta loci delicti, seu si nulla specialia fuerint, jus commune esse sequendum; ita ut, qui in Marchia deliquit, & in Saxonia captus punitur, non capitis poenam, sed dictari sveram in Marchia, sentiat, & contra, qui in Saxonia deliquit, & in Marchia captus punitur, non relegatione vel fustigatione, sed poena capitis afficiatur, uti eleganter tradit *Carpz. in Pr. Cr. P. II. 54. n. 50. & 55.*
- 189 Quid vero, si Delictum aliquod non est Juris communis, sed
- Statu-

Statutarii saltem, seu quod hæc vel ista Resp. saltem notavit; e. g. fingamus, furtum non esse Delictum Juris communis, (quid enim interest, verum fictumne afferamus casum, dummodo id, quod intendimus, eo obtineamus, cum & sciamus ex veteri Historia apud Lacedæmonios non habitum fuisse pro delicto furtum,) sed Galliæ unice Legibus prohibitum: jam contingeret, furari Hispanum apud Gallos, quæritur: *an & quomodo puniendus?* Quoad *primum* credimus, quod indubie sit puniendus, ex Ratione, quia pessimo incolis prævit exemplo, forte imposterum eo licentius peccaturis, si exterum nullam prorsus violatarum Legum suarum pœnam subisse viderint. Quoad *alterum*, quomodo puniendus veniat, videndum, an Legem istam Gallicam furta prohibentem sciverit, & an eousque in Gallia vixerit, ut illam non ex difficili scire potuerit, quibus casibus eandem eum pœnam manere arbitramur, quam Lex ista furtum committentibus indixit; videtur enim Legem sciens, illamque supergrediens maxime injurius esse in Remp. ejusque Legislatorem, ut hinc merito, quicumque etiam, contra Legem Reipubl. scienter peccans a Lege dictata pœna afficiendus sit. At vero si quis ignarus fuerit exterus hujusmodi Legis, nec etiam copiam discendi eandem habere potuerit, ob angustiam temporis fortean, quo illo in loco fuit, vel etiam ob conversationem cum hominibus maxime imperitis, &c. puramus dicendum, ordinaria pœna exterum, contra talem Legem agentem, non afficiendum, sed saltem arbitraria, cum non tam ex malitia, quam ex consuetudine egisse videatur. *v. Bartol. ad d. L. i. C. de S. Trin. n. 20. in med. de Delictis, quomodo punienda, loquentem.* Coronidis loco huic capiti subnectimus: an Statutum non solum Libertatem, sed & præmia dans Bannitum occidenti extra Territorium valeat? ubi breviter nos expeditimus, dicentes: Quod; quamvis videatur parum interesse, a quoniam e medio tollatur homo facinorosus, nocivum Reip. nous; quamvis

quoque credi possit, in licita re versari illum, qui a Rep. damnatum pœna merita afficeret, Contrarium tamen Dd. teneant v. *Repet. seu Comm. in varia Feororum Responsa Vol. 1. repetitio-
ne Super L. fin. ff. de Jurisd. omn. Jud. ex ratione, credimus,*

194 quod, 1. quemadmodum delicta, pro quibus pœna imponitur, saltem Remp. afficiant, illamque non egrediantur, sic nec pœnæ executio illam egredi debeat; 2. quod non facile consentiendum, ut impune quis a quocunque etiam vel offendatur, vel occidatur: ansa enim sic præbatur hominibus itidem deterioris mentis, non tam ex fervore amoreque erga Remp. facinorosis hominibus illam purgandi, insidiandique damnato illumque lædendi, quam partim ex privatis odiis, nonnuncquam etiam ex malitia meraque libidine alteri nocendi; præcipue cum ordinaria media sint, quibus sententiam suam effectui dare queant Magistratus, orando sc. exteris Resp. quo intra suos fines ejusmodi hominem conquirant, dictatamque pœnam ipsi infligant. 3. quoque non videtur Judex aliquis vi *L. fin. ff. de Jurisd.* potuisse iis licentiam dare committendi aliquid, quibus nec mandare, nec interdicare quicquam poterat.

195 Unde sequitur, Extraneum occidentem Bannitum extra Territorium a pœna ordinaria homicidii liberum non esse, quod Bannum dicuntur cuicunque etiam facultatem occidendi Bannitum dederint. At si non extraneus, sed subditus eorum, cui prosequendi interficiendique Bannitum facultatem dederunt, extra Territorium id executus fuerit? nec tunc absolvendum a pœna ordinaria homicidii remur, si nimirum extra territorium capiatur, deque commisso homicidio conveniatur, etiamsi se fundet in mandato Superiorum suorum.

197 Quamvis enim parere ipsis posset intra eorum Territorium, sic tamen egresso illud absurda ista obedientia patrocinari haud potest, dum mandatum eorum se non porrigebat extra Territorium. Hoc tamen communiter addunt Dd. præmium a

198 Rep. facultatem occidendi dante propositum a quocunque
exigi

exigi posse, ut sic casus sit, ubi quis ex eodem facto & præmium capit, & poenam subire necesse habet. *arg. l. 1. ff. de his, quæ ut indig. & l. 2. ff. O. I.*

CAP. IV. ET ULTIMUM
DE
ACTIBUS JURISDICTIONIS, QUATENUS IL-
LI EXTRA TERRITORIUM EXERCERI
POSSUNT.

S U M M A R I A.

A ccessus ad Limitationes Regulae potestatem Principis judicatis intra Territorium asserentis. n. 1. seq.	tanæ possessionis Jurisdictione Contentiosa in alieno territorio exerceri potest. n. 29. seq.
Exemplum primum in Actibus Voluntarie Jurisdictionis. n. 3.	Consules Nationum quarundam in alieno Territorio. n. 31.
Præter Jurisdictionem Voluntariam & Contentiosam non datur mixta. n. 4.	Quales habent Angli, Hamburgi &c. n. 32.
Removetur dubium a datione Tutoris aliisque Exemplis petum. n. 5. seq.	Hujus rei utilitas. n. 33.
In quo consistat Voluntaria Jurisdictione. n. 8.	Removetur objectio. n. 34.
Ejus exemplum in Adoptione. n. 9. seq.	De Jurisdictione Academiae, si ea ob necessitatem alio translata. n. 35. seq.
Quid circa Arrogationem? n. 11. seq.	Quid obtineat in Rei Vindicatione? n. 37.
Item Emancipationem & Manumissionem. n. 15. seq.	O. An Juxta, qui sententiam exequi debet, illam mutare possit? n. 38. seq.
An Emancipatio penitus abrogata? n. 17. seq.	De negotio reddendarum Rationum ratione administrationis n. 42. seq.
Testamenti insinuatio & oblatio n. 19.	De foro, ubi Arrestum impostum. n. 44.
Donationis insinuatio. n. 20.	Simultanea Investitura fororum constituitur in causis etiam non feudalibus. n. 45.
Edictalis bonorum possessio, ejusque differentia a Decretali. n. 21.	Additur Ratio. n. 46.
Alia exempla huc facientia. n. 22.	Simile quid obtinet in Continentia Causæ. n. 47.
Inter quæ & Procuratoris Constitutio. n. 23. seq.	Exemplum ex Materia Evictionis. n. 48.
Nec non insinuatio Hypothecæ Rerum mobilium. n. 25.	Item Respektu rerum diversi fori. n. 49. seq.
Quæ principis in his potestas, ubi cum transiitione ad Actus Contentiosæ Jurisdictionis. n. 26. seq.	Nec non personarum diversi fori, & cepti litigii. n. 51.
Regula, quæ huc spectat. n. 28.	Et in Reconventione idem usi venit. n. 52.
Præter titulum Prescriptionis & simul	Ut & in linc ob damnum ex naufragio vel incendio. n. 54.
	An Delegatio Judicis a Regula n. 1. et alia excipienda? ubi diversitas Lectio-

<i>num in L. f. ff. de Off. Praef. Urbi.</i>	<i>Subditi sint partes.</i>	<i>n. 75.</i>
<i>De loco Contractus & Delicti remissive</i>	<i>Judex in alio territorio Sententiam exequi potest.</i>	<i>n. 76. seq.</i>
<i>ad praeced.</i>	<i>Et debet etiam.</i>	<i>n. 78.</i>
<i>Citatio extra Territorium facta an subsistat?</i>	<i>Modo sit requisitus.</i>	<i>n. 79.</i>
<i>Citatio per Nuncium.</i>	<i>Quomodo id recte fiat.</i>	<i>n. 80.</i>
<i>Citatio per Literas subdiciales. n. 64. seqq.</i>	<i>Exceptiones contra Executionem ubi alleganda?</i>	<i>n. 81.</i>
<i>Citatio Edictalis.</i>	<i>Delicta extra Territorium commissa an proprio motu Dominus Territorii punire queat?</i>	<i>n. 82.</i>
<i>Quid Camera Spirensis circa Citationem peculiare habeat?</i>	<i>Ratio affirmativa cum Distinctione tamen inter Delicta.</i>	<i>n. 83. seqq.</i>
<i>Privilegium de non evocando.</i>	<i>An homicida in loco delicti levius puniatur in Territorio gravius puniri queat?</i>	<i>n. 85. seqq.</i>
<i>Quae in Citatione, eadem in ceteris Judicii actibus obtinent.</i>	<i>Conclusio.</i>	<i>n. 87.</i>
<i>Testimonium Peregrini.</i>		
<i>Deposito Testimonii coram incompetente Judice.</i>		
<i>Jus quandoque dicitur sine respectu an</i>		

1 **D**iximus praecedenti Cap. quousque Statuta seu Leges Rerump. se extendant extra Territorium; hoc Cap. liberanda fides, quam *n. 14. Cap. II. Disp. nostrae* obligavimus: Promissimus enim, dicturos nos hic de Actibus Jurisdictionis extra Territorium valentibus, seu allaturi nos Limitationes Regulae *L. fin. de Jurisd.* Quod *Judici extra Territorium impune non pareatur.* Ubi iterum inculcamus, Regulam nunquam omnino negligendam obliviscendamque: *idem esse intra suum Territorium in non subjectos, ac extra Territorium, agere.* Fallit autem *i. hae Regula* omnium maxime in Actibus *voluntariae Jurisdictionis*, h. e. quae in volentes & de certo negotio consentientes solennitatis & autoritatis causa

2 *exercetur* *Franzk. in Comm. ad Dig. Tit. de Jurisd. n. 7.* Dum enim inter homines incidunt negotia partim *voluntaria*, partim *contentiosa*, totidem quoque Jurisdictiones nomine objectis suis respondententes sunt inventae; neque enim tertiam speciem, seu mixtam formandam putant *Scip. Gentil. Tr. de Jurisd. L. 1. C. 18. Matth. Steph. de Jurisd. c. 13. n. 2. Et Habn. ad w. Weseub. Tit. de Jurisd. u. 8. vers. tertiam speciem.* quam esse

esse dicunt, quando nimirum actus aliquis neque Imperii, neque Jurisdictionis est, sed ex speciali lege venit, quale exemplum dicunt esse in *Tutoris datione*. Cui tamen respondet *Dn. § Lauterbach. in Dissp. de Volunt. Jurisd. th. 4.* quod quamvis datio Tutoris non sit, actus Jurisdictionis strictæ dictæ, & jure majorum Magistratui competentis *L. Muso. 6. §. 2. ff. de Tutel.* actus tamen sit Jurisdictionis late acceptæ, sive extraordinariæ *L. 1. C. de off. Præf. L. Suggestente 2. C. de off. ej. qui vic. alic. Jud.* Alii tamen contrariam sententiam tuentur, ex ratione, quod 6 in ejusmodi Actibus, qualis Tutoris datio, arrogatio impuberis, *L. 17. §. 2. ff. de Adop.* Si minor manumittat. *§. 1. Inst. Quæ & qu. ex caus. &c.* causæ cognitione opus sit, hincque licet hi Actus inter consentientes gerantur, tamen non nisi apud competentem Judicem expediri debeant. *B. Brunnem. in Reper. Paratit. Wesenb. Tit. de Jurisd. Qu. 13. Dn. Struv. Ex. 17. th. 68. seq.* Nos, cum pro utraque sententia satis firmas Rationes 7 afferri videamus, præcipue cum & prioris sententiæ propugnatores haud negent, in aliquibus voluntariæ Jurisd. actibus causæ cognitione opus esse, tutius tamen credimus consultiusque facturos, qui ejusmodi dubios actus non nisi coram competente Judice tractent, quo inde orturæ lites impediantur præcaveanturque, donec certi quid constitutum fuerit, cujus demum fuerint Jurisdictionis. Sunt ergo Actus 8 voluntariæ Jurisdictionis, qui inter volentes coram quocunque Judice, licet ipsi nulla ex causa fuerint subjecti, & ubicunque locorum celebrari possunt, per *L. 36. pr. & §. 1. ff. de Adop. L. 19. Verb. cujuscunque Judicis. C. de Testam. L. 27. C. de Donat. Mev. ad Jus Lub. P. II. T. 1. A. 2. n. 104. Steph. de Jurisd. L. I. c. 13. n. 31. Carpz. P. III. C. 3. n. 3. & 4. it. P. I. Dec. 64. n. 17. & Tract. de Process. T. II. A. 1. §. 3. n. 32. seqq.* expresse asserens genuinam notam actuum voluntariæ Jurisdictionis esse, ut coram quocunque, etiam alieno & incompetenti, Judice tractari & celebrari possint, neque ordinariam causæ cognitionem

N

nem

9 nem requirant. Sicque primo Actus Voluntariæ Jurisdictionis elucescit ex *Adoptione*, utpote quæ ejus objectum audit in *L. 2. pr. ff. de off. Procons. Franzk. ad Dig. Tit. de Adopt. n. 4. verb. Legis actionem habet, quod vi L. 3. de off. Procons. idem est, ac habere Jurisdictionem Voluntariam*. Cum enim meræ Voluntatis sit adoptare aliquem, inque adoptionem transire, nullum dubium, quin & coram Jurisdictionem aliquam habente, ut extra Territorium valeat, fieri possit, *arg. L. 36. ff. de Adopt. dummodo observetur, ut adoptans 18. annis major sit adoptando per L. 40. ff. de Adopt. B. Brunnem. in Quest. ad Wesenb. Tit. de Adopt. Qu. 7. Franzkius ad d. Tit. n. u.* Sicque omnes sentiunt de *Adoptione* simplici; at vero de *Arrogatione* dubium videtur, an æque ad Jurisdictionem Voluntariam referri debeat, ex ratione, quod in *L. 15. §. 2. ff. de Adopt. cognitione opus esse dicatur, nimirum ut introspectis probeque comparatis facultatibus adoptandi, & ejus, qui adoptare vult, æstimeretur, an salubris pupillo Adoptio possit intelligi. l. 17. §. 2. eod. ne sc. sub colore sanctissimi affectus Adoptans adoptandi*

10 seu arrogandi bonis immineat. Quæ etiam causa est, cur Tutor seu Curator pupillum suum minoremve, antequam Tutela exivit, vel ille Rationes reddidit, arrogare nequeat, ne sc. ideo adroget, quo se a reddendis Rationibus liberet per *d. L. 13. pr. Franzk. d. l. n. 14.* Hinc & maxime videndum, cujus vitæ sit, qui pupillum in familiam vult redigere: aliquando & satisfactio est exigenda ab Arrogatore, si nimirum pauperior ditio-rem adoptet, quod sine satisfactioe prorsus non admittitur, licet vitæ sobrietas in Arrogatore affectioque honesta clara sit

11 cognitaque. *§. 4. Et §. sæpè c. L. Satisfactioem vero exigere non voluntariæ Jurisdictionis esse putamus. Verum hisce non obstantibus Dd. Arrogationem itidem coram quocunque Magistratu, hincque & coram illo, qui Legis actionem habet, fieri posse affirmant. Brunnem. in Reper. Paratit. Wesenb. Tit. de Adopt. Q. 13. Franzk. ad eund. T. Du. Lauterbach. in Disp. de Jurisd.*

Jurisd. Volum. 1b. 40. ob rationem puto, quod prævia hæc causa cognitio inter volentes consentientesque fiat, haud inter contradicentes. Quæ etiam ratio est, cur in Emancipatione 15 Impuberis, nec non manumissione a minore 20. annis facienda, licet causa aliqualem cognitionem requirant, per §. 4. & seqq. *Inst. Qui & quib. caus. manumitt.* idem asserant, affirmantque. Quoad manumissionem enim a Majorenni quæ 16 fit, si servum per Vindictam apud Magistratum liberum pronunciaverit, nulla prorsus causa cognitione opus est, hincque illam coram quocunque Judice fieri posse facilius probatur; *L. 2. ff. de off. Procons.* Quod etiam in Emancipatione, qua Liberi volentes non contradicentes, a Parentibus volentibus de patria potestate dimituntur, verum manet, quod sc. idem actus apud Judicem, qui Legis actionem habet, celebrari possit, cum non nisi inter volentes fiat. *§. f. Inst. Qv. Mod. Jus par. por. & c. L. Non potest 3. ff. de Adopt. L. Nec Avus 4. & seq. C. de Emancip.* Et quamvis hodie rarissimus Emancipationis usus esse soleat, cum teste *Carpz. p. 11. C. 10. D. 1. uti & in Vol. Dissp. Histor. Pol. Jurisd. Dissp. de Jure Foem. sing. Dec. 1. Pos. 2. n. 15.* in foro Sax. præprimis vel separatio vel secessio Liberrorum a Patris Oeconomia, quando sc. separatim habitare incipiunt, & propriam Oeconomiam ac rem familiarem instituant, emancipationis loco sit, *v. Mev. ad Jus Lub. L. 1. T. 3. n. 24. Franzk. Tr. ad L. Gallus. Dissp. 1. Memb. 3. n. 22.* inde tamen male inferitur cum *Sim. a Graneweg. Tr. de LL. abrog. ad L. 3. C. de Emancip.* quod prorsus hodie non obtineat, cum & *Boeuvus* adhuc exemplum Judicialis Emancipationis referat *Class. 1. Dissp. 13. 1b. 29. allegante eum Dn. Laurerbach. in Dissp. de Volum. Jurisd. 1b. 34.* Neque est, quod ideo arbitremur, ali- 18 quem in Saxonia judicialiter emancipare non posse, quia sæpius communiusque per separatam Oeconomiam institutionem Liberi a Patria potestate exire solent.

Aliud exemplum voluntariæ Jurisdictionis est in *Testa- 19 menti*

menti insinuatione & oblatione; nec enim hic aliud Judicis officium est, quam ut Testamentum sibi oblatum esse in Acta referat; nec aliud pars offerens agit, quam ut Judicem adeat, petatque, quo Testamentum accipiat, illudque factum Actis inscribat. v. *Mev. ad Jus Lub. L. ii. Tir. 1. A. 2. n. 104. Berlich. P. iii. Concl. 3. n. 42. alique innumeri*, inprimis vero *Carpz. P. iii. C. 3. D. 13. n. 2. ibi*: Parum] refert, an Judex competens habeatur: quia Testamentum coram quocunque Judice non solum competente, sed etiam incompetente, modo Jurisdictionem habeat, confici, Actisque publicis insinuari potest, per *L. Omnium. 19. verb. cujusunque Judicis. C. de Testam.*

20 Nec causa subest, cur aliud in *insinuatione Donationis* 500. Solidos excedentis statuamus, cum eadem ratio pro hac, que pro oblatione Testamenti, militet. *Berlich. P. ii. D. 157. n. 26. Steph. de Jurisd. L. 1. C. 13. n. f. Ruland. de Commiss. P. IV. L. 2. C. 17. n. 41. Carpz. P. 2. C. 12. D. 18. n. 1. verb. Absque dubio insinuatio Donationis actus est voluntaria Jurisdictionis &c. & n. 3. valet inde quoque Donationis insinuatio, facta coram quocunque Judice, etiam cui Donator non est subjectus, nec res donata subest, quia ex mera donationis voluntate consistit. L. Data. 27. in f. L. In hac sacratissima. 30. C. de Donat.*

21 Eodem refertur *Edictalis Bonorum Possessio*, h. e. qua ex Edicto Pratoris tanquam jure ordinario certo personarum generi proposita est, veluti Liberis Legitimis, & Cognatis (non Decretalis, qua extra ordinem causa, cognita a Pratore adjudicatur, de qua *1. 2. ff. de ventre in possess. mitt. & de Carb. Ed. qua magis contentiosa Jurisdictionis esse videtur) quaque sine causa cognitione, sine lite & contentione volenti & petenti datur. L. 1. pen. & ult. C. qui adm. ad bon. poss. Steph. L. 1. de Jurisd. C. 13. n. 6. Franck. in Comm. ad ff. T. de Jurisd. n. 9.*

22 Denique, ut per compendium dicamus, *Transactionem super alimentis in Testamento relictis arg. L. Cum hi 8. ff. de Transact. Steph. de Jurisd. L. 1. C. 13. n. 25. Prædierum, qua Minorum*

norum sunt, *alienationem Steph. c. l. Prolium unionem, Carpz. de Proc. T. u. A. 1. n. 39. & L. V. Resp. 6. n. 16.* Licet aliqua causa cognitionem requirant, inter voluntaria Jurisdictionis actus referunt. v. *D. Lauterbach de vol. Jurisd. rb. 40. & passim.* Sic & putamus, *Procuratorem* posse aliquem constitui coram 23 quocunque Judice. e. g. habeo negotia expedienda *Romæ; Florentiæ;* ubi habito, adeo Judicem ac coram ipso expono, esse voluntatem meam, ut *Mavius* omnia negotia mea procuret *Romæ;* & credimus, illum *Procuratorem* æque admittendum esse, quam, qui *Mandatum* in scriptis habet, vel qui ad *Acta* est constitutus. Sufficit enim *Romano* Judici de certa 24 voluntate mea nullum dubium remanere, locoque *Mandari*, in scriptis *Procuratori* dandi, esse auctoritatem *Judicis Florentini*, coram quo, quæ mens mea esset, exposueram.

Ultimo & *insinuationem byporbecæ Rerum immobilium*, quæ 25 hodie in multis locis est necessaria, haud inter actus contentiosos, sed voluntarios referendam testantur *Carpz. P. 1. Disp. 64. n. 17. & Ipr. For. P. u. C. 23. D. 21. n. 2. &c.*

Hæc vero de *Voluntaria Jurisdictione* dicta sufficiant, cum 26 satis probatum dederimus, ejusmodi *Jurisdictionis* actus neficios esse tam angustorum limitum, ut non quandoque fines suos egrediantur, secundum communem *Dd.* sententiam opinionemque. Neque prolixè ea, quæ jam diximus, applicamus ad 27 *Principem*: quemadmodum sc. coram illo ejusmodi actus celebrati *extra Territorium* quoque effectum valoremque suum sortiantur; imo aliqui Actus coram illo *extra Territorium* constituto gesti quoque valeant, cum hæc omnia ex præcedentibus satis se exerant prodantque: Verum jam ad ea pergimus, quæ *contentiosa Jurisdictionis* sunt, & in quantum ad illas pertinentes actus exercere queat, inquirimus. Videtur equidem uni- 28 versaliter hic vera esse *Regula*, quod *quoad contentiosam Jurisdictionem* *Judicis* alicujus potestas intra angustissimos limites se contineat, neque unquam illos egrediatur: ex ratione, quod, quemadmodum *secundum Dd.* *Jurisdictione* mere passive inhæreat *Territorio*, sic

nec ejus potestas, qui eam exercet, hoc in puncto latior esse possit. Verum enim vero & hæc Regula suas admittit exceptiones. Ne enim repetamus, quod primo Cap. dixisse jam nos credimus, (Jurisdictionem vel *prescribi* posse, hincque hoc titulo deinde exerceri in alieno, vel etiam per *pacta simultanee* possideri, ut licet fundus ad me non pertineat, æque tamen in illo jus dicere possim, ac ipsius fundi Dominus; quo casu Jurisdictionis gradus distincti esse solent, sic ut alter merum Imperium, alter mixtum, tertius bassam Jurisdictionem possideat habeatque, seu quoque, in genere iis competente Jurisdictione, præventioni locus sit, ut ille in eo actu pro Judice sit venerandus, qui prius ad petentis supplicam citavit decrevitque, per *L. 13. & 14. de Jud.*) allaturi sumus certos casus *Jurisdictionis contentiosa*, qui, licet nec præscripta sit Jurisdictio, nec quoque simultanee possideatur, tamen aliquando vel extra Territorium, seu ad minimum ita, ut effectus suos extra illud protendant, exerceri possunt. Sicque primum inter subditos extra Territorium aliquando Jus dicitur *vi Pactorum*, consentienteque Judice illius loci ordinario. Et hinc non raro videmus certas Nationes proprios suos Consules habere, quorum Acta æque valent inter suos, ac Magistratus ordinarii inter ceteros Cives, *Tusch. Vol. 8. Concl. 52. n. 17. & 18.* Exemplumque ejusmodi concessæ Jurisdictionis; ut alia loca taceamus, vel *Hamburgensum* Civitas præbet, in qua *Anglica* Natio, uti numero haud exigua est, sic non nisi ex suis Consulem habet, coram quo prima detur instantia, quique quotidianas lites inter eos ortas dirimat, illisque Jus dicat. Nec parum utilitatis ex ejusmodi Jurisdictionis prorogatione in Remp. aliquam redundare videtur, utpote cujus cum intersit, omnium fere Nationum commercia ad se attrahere, iisque suum Statum augere, facillime id consequitur, si ejusmodi quid advenientibus, augentibusque Commune Bonum, concedat; cum sint ingenia, quæ inique ferme, præter suo-

suorum, hominum Imperia ferant. Nec est, quod dicas, exu- 34
ere se hac ratione Remp. excellentissimo jure potestateque simul,
illamque non nisi cum sui periculo in aliam transferre: haud
enim adeo plenam Jurisdictionem concedet ordinarius Ma-
gistratus, ut ille omnia ex libitu agere, neque hic in casum
periculi manum injicere, sibi que reservata Superioritate, im-
minentibus malis consulere queat.

Aliud exemplum refert *Zus. in L. Extra Territorium f. ff.* 35
de Jurisd. quod, cum tempore pestis circa aliqua Academia
ad extraneum locum commigrasset, Rector, Magistratusque
Academicus a Dominis territorii, in quod venerant, impe-
traverint, ut, quousque ibi commorarentur, inter Studiosos
suos judicare possent. (Quod idem juris huic Academiae rati-
one Civitatis *Furstenwaldensis* competit, cum enim eo pestis
tempore se conferre soleat, mox ibi Jurisdictionem in Mem-
bra Academica exercet, uti factum audivimus Anno 1656.)
Regulariter enim illis hoc non competebat, cum extra Ter- 36
ritorium, & de facto judicaturis impune non paruisent Stu-
diosi; unde et idem addit, impetrata ista temporaria Juris-
dictione Studiosos omnes de novo Magistratui suo jurare o-
portuisse. Iterum inter subditos, vel etiam non subditos jus 37
aliquando dicitur de bonis extra Territorium sitis: e. g. esto
casus in *Rei Vindicatione*; convenio aliquem *Rome* habitantem
actione Reali ob Bona sub *Florentino* Judice sita: jam cum e-
lectionem habeam, Reum seu coram Domicilii, seu coram rei
sitae Judice actione pulsandi per *gl. ad l. f. C. Ubi in rem actio*,
egoque Domicilii Judicem eligam, hic quoque absque dubio
in lite super bonis, licet extra suum Territorium sitis, pron-
unciabit per *d. gl.* hoc tamen observato, ut Index rei sitae
sententiam ab illo Judice prolatam executioni mandet, per
eand. gl. Ubi quaestionem inserimus, an ille *Judex, qui senten-* 38
tiam exequi debet, illam mutare possit? & videtur forte distin-
guendum esse: an justa fuerit, an secus; illo casu, quod non,
hoc,

- 39 hoc, quod mutare liceat. Verum generaliter putamus, integrum non esse Judici, sententiam ab alio dictam mutare, cum illi non cognitio causæ, sed mera executio nostro casu
- 40 competat. Et licet opponas: contra conscientiam agere Judicem, qui injustum aliquid novit, neque illi tamen obstat; Respondeo tamen, vel appellandum a parte læsæ ad Superiorem istius judicem, a quo prior sententia lata, vel si appellationis fatalia præterlabi præmiserit, sibi imputare debere partem condemnatam, quod jure pro se introducto usa non fuerit, & sic nullo modo sententiam ab uno latam ab altero mutandam esse; quæ etiam ratio est, quare Jus Romanum permittere noluerit, ut ab executione detur appellatio per *L. ab executione §. C.*
- 41 *quor. app. non recip. L. 4. ff. de Appell.* Hoc quidem credimus, posse Judicem, si maxime iniquam viderit sententiam, vel etiam partem læsam majus damnum, quam civile est, incurere, executionem differre, totumque in eo esse, ut vel sententia a priore corrigatur, vel omnis Processus ad se devolvatur; Imo in jure nostro injunctum videmus iudicibus, ut, quamvis a Principe ipsis sit demandata executio tantum, & non cognitio, tamen de veritate præcum inquirere debeant. *L. 4. C. si contra jus vel ut. publ.* Quamvis unusquisque hic advertat executionem, ubi cautius executori procedendum, cum facile per subreptionem rescripta impetrari possint; an vero per sententiam, prævia causæ cognitione. *Dn. Brunne mann. Comm. Cod. ad d. L. 4.*
- 42 Adhuc alii casus sunt, ubi quis non subditus forum sortitur, quale exemplum est in *reddendis Rationibus* de negotiis administratis, ratione quorum non nisi in loco gestæ administrationis conveniri aliquem posse, nisi ibi non reperiatur, volunt *Dd. per L. 1. C. ubi de Rat. ag. Berl. Dec. 273. Carpx. L.*
- 43 *ii. Resp. 33. &c.* Imo eousque id aliqui extendunt, ut de ejusmodi administratione in loco domicilii conventus, iudicium illud

illud Exceptione Fori incompetentis declinare possit. *per d. L. 1. C. ubi de Rat. L. 45. ff. de Jud. L. 51. §. 1. ff. de Proc. Carpz. d. L. Resp. 33. v. Dn. Struv. in Jurispr. Rom. for. L. 1 V. T. 4. Apb. 7.* Ubi *Apb. 8.* idem testatur, per impositionem Arresti iidem for- 44
 rum constitui proque sua sententia *Dn. Mev.* allegat in *Tr. de Arresto C. 15.* Porro *Apb. 9.* addit, quod ex usu nonnullorum 45
 Judiciorum *simultaneæ investiri* etiam alibi degentes sint subje-
 cti Jurisdictioni Domini feudi in causis feudum non concer-
 nentibus; vel etiam ex eadem consuetudine Vasallos, a qui-
 bus & juramentum fidelitatis & subjectionis simul exigitur, li-
 cet illi alibi domicilium habeant, actionibus quoque in per-
 sonam coram illo feudi Domino posse conveniri, suffragante 46
Carpz. L. V l. Resp. 15. &c. Et quid mirum? cum se submitte-
 re Jurisdictioni, suoque favori renunciare, res ab initio, do-
 necque tertio jus aliquod quæsitum, meræ voluntatis sit; quis
 enim se prohiberet stipulari cum Judice de me, quotiescun-
 que coram eo accusatus convenirer, ipsi sistendo amplecten-
 doque ejus judicio? dummodo id non faciam in præjudicium
 ordinarii mei Judicis, cujus respectu beneficium instantiarum
 æque hodie, ac intuitu partium, favorabile est.

Continentia causa quoque coram hoc Judice tractata facit 47
 quandoque, ut, licet diversam alias Jurisdictionem agnoscent-
 es, coram illo stare teneantur. *l. 1. ff. De quib. rebus ad eund.*
Jud. ear. h. e. Quando negotia causæque inter se ita colligat-
 æ quasi cohærentesque sunt, ut separari nequeant, sed uno eo-
 demque judicio terminandæ veniant, per *L. Nulli 10. C. de Jud.*
 Exemplum autem illustrissimum, ubi quis ratione Continen- 48
 tiæ Causa in alio, quam in suo, foro stare tenetur, est in *L.*
Venditor 49. ff. de Jud. ubi Venditor ab Emptore denunciatus,
 ut eum Evictionis nomine defenderet, non potest privilegium
 sui Judicis habere, nec litem ab eo Judice, apud quem res in-
 ter Petitorem & Emptorem coepta est, ad suum Judicem revo-
 care, sed tenetur Emptoris Judicem sequi *L. 1. C. Ubi in rem actio,*
 & *Dd. v. Mindan. de Proc. L. III, C. 5. n. 20.* Qui & materiam de

Conti-

- 49 *tenentia causarum toto d. L. fufissime æque ac elegantissime tradit, demonftratque, ut pauca attingamus, I. Connexitatem caufæ, refpectu Rerum diverfi fori; e. g. fi actione reali vel personali in rem agam, quæ diverfis Jurisdictionibus, forte duobus Principibus Imperii, fit fubjecta, tunc non ab uno ad alium Iudicem, pro locorum, ubi res fitæ sunt, diftantia, tranfeundum effe, fed ne connexitas caufæ dividatur, Partesque diverfis Instantiis fatigentur, Superiorem omnium Iudicem adeundum vult Mindanus, ab eoque expectandam fententiam. per d. L. Nulli 10. C. de Jud. ad eamque Dd. per r. 1. de quib. reb. adeund. Jud. Mind. d. L. 3. de Proc. C. 3. n. 4. Gail. Lib. 1. Obf. 32. n. 5.*
- 50 *Effet vero hoc cafu, quando res fub duobus Principibus fitæ una actione peterentur, omnium Superior Iudex Imperator, nomineque ejus feu judicium aulicum, feu Camera Imperii, quæ judicia concurrentem habent Jurisdictionem. Blum. in Proc. Cam. T. 25. n. 41. It. II. Connexitatem caufæ refpectu perfonarum diverfi fori Mind. d. L. C. 4. III. Continentiam caufæ ratione capri litigii, ex ratione, quod judicium mutare non licet per L. Ubi acceptum 30. ff. de Jud. Gail. L. 1. Obf. 32. n. 6. Mind. c. l. c. 5. ad quem brevitatis caufa B. L. remittimus.*
- 52 *At hoc non omittendum, Reconventionem quoque id præftare, ut quis ab illo Iudice fententiam acceptare teneatur, coram quo alias fuum haud fortiebatur forum. h. e. poftquam actor reum convenit, hic beneficii loco habet; ut, fi Actorem viciffim actione pulfare & reconvenire velit haud opus habet ordinarium Actoris Iudicem adire, fed ftatim hoc facere poffit coram illo iudice, coram quo ipfe conventus fuit; ex ratione, quod cujus in agendo quis obfervat arbitrium, illum & contra fe habere Iudicem non dedignetur, in L. Cum Papinianus.*
- 53 *14. C. de Senr. & Interloc. Mind. L. III. de Proc. C. 6. n. 2. Neque poterit Actor ulla vel fori præfcriptione, vel privilegio fe tueri, ne eundem Iudicem habeat, cum & Clericus coram Iudice Laico poffit & debeat reconveniri, fi prior Laicum convenit Barrol. in Auth. Confequenter. n. 19. C. de Sentent. & Interloc. Mind. c. l. 9. modo ipfa caufa ita comparata fit, ut coram alio Iudice*

Iudice tractari possit, qualis non est causa feudalis, matrimonialis, reliquæque, quæ sui natura consistoriales sunt. Vo-54
lunt etiam in L. 7. ff. de Incend. ruina, naufr. &c. casum esse, ubi
quis inter non subditos jus dicere queat, ob favorem, quo
naufragium perpeffi digni videntur. v. Reperit. Sebast. Sapic. in
L. f. ff. de Jurisd. in L. Repericionum seu Commentar. ad lictorum
Responsu Volum. 1. Gloss. in d. L. fin. in verb. remittatur.

Hi circa circiter erunt casus, in quibus Iudex vel inter 55
subditos extra Territorium, vel inter non subditos intra Ter-
ritorium potestate sua utitur. Quam enim exceptionem Re-56
gulæ, quod extra Territorium mandanti recte non pareatur, ali-
qui addunt in actu Delegationis (sic ut, licet ipse Iudex non
possit extra Territorium pronunciare, bene tamen Delegatum
Iudicem facere possit, qui ibi iudicet, per L. f. ff. de off. Præs.
Urbi, qui Præfectus Urbi, cum exierit Urbe, potestatem non
habet, & tamen jubere potest, ut iudicetur. Gloss. in L. 3. in
f. ff. de off. Præs. Zas. in Reper. ad L. f. ff. de Jurisd. Vol. 1. Re-
per.) illam, cum absque ratione videatur esse, vereque mira-
bilis, cum nemo plus in alterum transferre possit, quam ipse
habet, nostram non facimus, præsertim, quod, teste Gorbofr.
ad text. illum L. f. de off. Præs. Urbi. loco verborum extra Ur-
bem alii legant nec extra Urbem, alii, loco vocab. extra, in-
tra Urbem, qua ratione absurditas prædictæ exceptionis cor-
rigetur. Quod locus Contractus seu Delicti in genere id ope-57
retur, ut, licet alias non subjecti, inde tamen forum ibidem
fortiantur, propterea hic non repetimus, quia ex præc. Cap.
id satis elucet, semelque dictum abunde sufficit.

Restat, ut de specialibus aliquibus Inisdictionis actibus 58
dicamus, primumque de Citatione, utpote quæ fundat Iudi-
cium ratione Iudicis, dum illam decernit; ratione Partis, dum
insinuatam accepit. Est vero maxime huc spectans quæstio: 59
an quis extra Territorium sine subsidialibus citari possit? e. g. con-
venitur Marchicus Civis, sed jam ad tempus extra Marchiam
degens, in suo foro, nec non ad comparandum Iudex decer-
nit

nit citationem, quæritur, an ad hanc citationem se sistere debeat, seu, dum non compareret, contumax declarari possit? Et pro Negativa videtur esse, quod citare in alieno Territorio Jurisdictionis aliqua sit violatio; quod subditus ad illud tempus, quo extra locum domicilii vivit, alterius Iudicis, in cuius Territorio hæret, potestati se subdidisse censeatur, hincque ob hujus habilitatem illum priorem inhabilem incompetentemque fieri. At fortiora argumenta sunt pro Affirmativa

60 sententia. Nec enim violare est Jurisdictionem, per nuncium aperire subdito, litem super hoc negotio motam esse, hincque, si salvum veller, ipsi comparandum; præprimis, cum ejusmodi denunciatio nudum ministerium executionis sit, non Jurisdictionis, per *L. Omnes 33. §. 5. vers. Verum si. Apparitor. C. de Episcop. & Cler. L. Item veniunt. 20. §. peritiam. ii. ff. de Per.*

62 *Hæred. Gail. L. I. Obs. 56. n. 2.* Neque etiam subtrahere se posse subditum Jurisdictioni Iudicis sui domicilii, ubicunque etiam hæreat, cum ubique sit subditus, obedientiam fidemque suo Domino debeat, probat *Mev. P. VII. D. 308. n. 3. ab eo-*

63 *que citatus Jason aliique Gail. d. L. I. obs. 56. n. 8.* Neque etiam proprii subditi evocatio ex Territorio alieno multum seu tantum præjudicii habet, quantum non subditi, quod tamen æque necessarium aliquando est; ponitque *Gail. tres Casus*, quibus fieri possit, primum *Citationem istam* per nuncium, de qua modo diximus, quæque effectum producit, ut in contumaciam citati emanentis ad immissionem bonorum procedi possit. *Gail. d. l. n. 4. B. Brunnem. in Proc. Civ. C. 3. n. 16.* qui etiam *n. 17.* addit, primum hunc modum non habere locum, ubi quis ratione Contractus, *C. i. §. Contrahentes. de foro comp. in 6. Gail. L. II. obs. 36. n. 14.* citandus sit, sed obtinere solum in citando peregrino; ubi vel ob Bona ibi sita conveniatur,

64 vel ubi bona arrestantur &c. Alter modus, quem *Gail.* proponit *L. i. obs. 56. n. 5.* est, quando Judex Rei sitæ e. g. Judici alterius Territorii, in quo citandus vel domicilium habet, vel alias hæret, *Litteras* mittit, quibus significat, conventum esse Reum ex hac vel illa ratione, rogare-

gareque se, ut jubeatur subditus in hoc judicio comparere, cum clausula, se in pari causa paria facturum, nec deberi hoc fraudi esse Jurisdictioni alterius Judicis. *Carpz. de Process. T. VII. A. 3. n. 7.* Hicque modus frequentissimus esse solet, & quisque tamen delinquentem, vel alia ex causa conventum e peregrino Territorio, Bona cum ipsius Domini pace, extrahere possit. Quod si tamen metus, ne alter Judex ad ejusmodi preces duriozem se exhibeat, nullaque motus justa ratione non solum id petenti Judici deneget, sed & desuper citatum peculiari Decreto comparere prohibeat, tunc tertius a Gailio propositus modus adhuc restat, quem ille etiam tutissimum dicit tam in Civilibus, quam Criminalibus, *Edictalis* nempe *Citatio*, h. e. quando non reperti, extra Territorium, per Edictum in trium Dominorum Territoriis affigendum, sub forma confiscationis Bonorum, in Territorio citantium fitorum, citantur vocanturque *d. L. 1. obs. 56. n. 8.* Hæc vero Citatio de Jure communi fieri tantum debet in casibus necessitatis, quando videlicet alio modo quis citari non potest. Casus autem, in quibus Citatio permessa, videre licet passim apud Dd. præprimis apud *Gail. L. 1. obs. 57. n. 1. segq.* Hoc non omittendum, *Cameram Spirenses* habere jus per totum Imperium citandi subditos sine subsidialibus *arg. L. 33. §. 3. C. de Episc. & Cler. vi* cujus Judex Superior inferioris Judicis vel Vasalli subditos, eo non requisito, citare potest. *Rauchb. P. 1. Q. 13. n. 11. Carpz. Proc. T. 7. Art. 3. n. 22. Brunnem. in Proc. Civ. C. 3. n. 15.* Dummodo hoc observet, ne illorum subditi citentur, qui privilegio de non evocando gaudent. v. hujusmodi privilegii exceptiones in *Mind. de Proc. L. III. C. 3. M. 7.* Citationem insequuntur cæteri Actus Jurisdictionis; qui enim cum effectu citare potest, ille etiam cætera peragere valet, quæ ad dijudicandum negotium pertinent. Sic post litis factam Contestationem Cautiones poterit exigere de *Judicio filii*, de *Judicatum solvi* &c. item probationem poterit injungere, *instrumenta*

mentia introspicere, *Testes* admittere, repudiare, audire, & si
 73 milia. Quod si peregrinus aliquis deponere debet, falsum
 que profert testimonium, æque recte a *Judice* punietur, ac si
 70 verus subditus esset; dum enim falsum testem agit, delinquit,
 delinquendo vero istud forum sortitur competens, in quo pec-
 74 cavit. Ubi & hoc addendum, prorsus aliquando coram in-
 competente *Judice* examinari posse testes, ne quidem Parte
 80 altera citata, si hoc præsens necessitas, periculumque mortis
 testis postulet; per *L. f. C. de Test. Bartol. in L. Admonendi. 31.*
in ff. de Jur. Jur. Gail. L. I. Obs. 93. n. 4.
 75 Tandem etiam, ut maturemus; inter partes, sine ratio-
 ne, an subditi sint, nec ne, sententiam dicere, Jusque pronun-
 ciare potest, quæ potestas simul infert, ut pro ratione Circum-
 stantiarum rerumque pœnam dictare, nec non executioni
 76 dare possit. Quod si jam pars condemnata debitam Rei judi-
 70 cataræ partitionem præstare nolit, e. g. debitum Creditori ad-
 judicatum solvere, neque bona seu mobilia, seu immobilia,
 seu nomina (hoc ordine enim executio facienda secundum
L. A Divo Pio 15. ff. de Re jud. B. Brunnem. Proc. Civ. C. 29. n.
 80 *25. Carpz. de Proc. T. 25. A. 2. n. 12.*) sub hoc *Judice*, qui tu-
 80 lit, habeat, illius Territorii *Judex* adeendus est, sub quo bo-
 na possidet, requirendusque, quo sententiam pronunciatam
 executioni mandat. *L. 1. ff. de Reb. aut. Jud. poss. L. cum unius.*
ff. qui possidere. eod. Mind. de Proc. L. II. c. 55. n. 17. Mev. P. VI.
D. 202. Ex quo apparet, rei judicata auctoritatem etiam ex-
 tra territorium se extendere, nec *Judicem* illius loci, ubi res
 90 degit, vel bona possidet, imploratum denegare executionem
 posse: Et hoc quidem non vi *Juris* illius, qui senten-
 75 tiam tulit; sed ob mutuum illud inter diversa Territoria vin-
 culum, quod exigit, ut *Justitia* utrinque promoveatur, & ne
 hi, qui in una Provincia juste condemnati, in alia Provincia
 77 impunitatis, & ita insimul *Injustitiæ* consequantur asyllum.
 Hoc in genere hic notandum, Ecclesiastica *Judicia* semper
 seculare brachium de exequenda eorum sententia requirere
 necesse

neceſſe habere. *Gail. L. 1. obf. 16. Mind. c. 1.* quod praefertim obtinet, ſi Judex Eccleſiaſticus ex prorogatione contra Laicum ſententiam dixerit; cum Epifcopus quoad Laicos nullum habeat territorium. *Barboſ. ad L. 1. obf. 5. n. 30. ff. de judic. Dn. Brunneſman. Comm. Cod. ad L. 8. n. 7. de Epifc. aud.* Nec denegare poterit executionem auxiliumque Judex Territorii, cum una Judex Territorii, cum una Jurisdictione per alteram fit adjuvanda. *C. quoniam. I. X. de off. Jud. Ord. Gail. L. 1. Obf. 17. n. 2. Mind. d. l.* Id tamen obſervandum, Iudicem hunc non recte requiſitum, alterius Iudicis ſententiam ſine nullitate exequi haud poſſe. *Myſing. L. III. obf. 68.* Eſt vero non recte requirere, ſi Pars Victrix ſaltem, quo exequatur, ſententiam impetraverit, hoc enim non poteſt, niſi novam notionem ibi inſtituere velit. *Mev. P. VI. D. 202. Brunneſ. Proc. Civ. C. 29. n. 9.* Sed neceſſario per ſubſidiales vel Mutui compaſſus literas a ſerente ſententiam Iudice ad illum, qui exequi debet, hoc fieri neceſſe eſt: Quibus literis pariter opus eſt, ſi Judex Eccleſiaſticus brachio ſeculari opus habeat; quamvis enim Iudex Laicus cum Eccleſiaſtico in eodem degat Territorio, tamen ſunt in diſtincto Territorio Jurisdictionis. *Barboſ. ad L. 1. Artic. 5. n. 32. ff. de jud. 1.*

Unum adhuc quarendum eſt, coram quo exceptiones contra Executionem afferendæ, illone, cui exequendum eſt, an eo, qui ſententiam pronunciavit? & respondeamus regulariter coram hoc poſtremo Iudice exprimendas. *Gail. L. 1. Obf. 13. n. 7. multique ab eo allegati;* ubi tamen addit n. 8. tales, quæ poſt ſententiam apponi poſſunt, nec illam oppugnant, uti Exceptio compensationis &c. ab illo audiri, deque iſdem cognofci poſſe.

Colophonem tandem huic labori impoſituri, quaſtionem adjungimus. *an delicta a ſubdito extra Territorium commiſſa, proprio moru hic puniri poſſint?* quod ex parte affirmandum credimus. Quamvis enim pena ideo regulariter infligatur, quia delinquens in LL. peccavit ac Reip. ille vero, qui extra Territorium delinquit, hunc ſua Reip. ſtatim non lædit, nihilominus Reip. interſit, non referam eſſe impiis

- impis subditis, æquum erit, ejusmodi hominem, si tale delictum commisit, quod ex Lege Divina non est capitale, uti furtum, eicere e suo
- 84 Territorio, exterminareque; si vero ejusmodi crimine se polluit, quod S. Codex pœna mortis correctum voluit, quodque natura capitale est, uti homicidium, eandem penam sentire debet: hocque postremum, ut sic delinquens, licet & non subditus, semper ac ubique puniri possit, coram quocunque etiam Judice notitiam ejusmodi delicti admissi habente, rationem haber; I. quod tale delictum est contra LL. Divinas naturalesque, quæ toti generi humano communes sunt, hincque violans eas ubicunque peccasse credendus; II. quod statum humanum
- 85 evertat, cui obviare cuicunque Magistratui incumbit. An vero homicidia a Judice delicti levius ob crimina punitus hic iterum capi graviorique ac pœna ordinaria affici poterit? & regulariter quidem non licet alteri ab uno Judice acritata immutare, nisi notorie injusta sint; in hoc tamen casu seu delicto homicidii putarem recte gladio puniri, quem non Circumstantiæ concurrentes, sed mera gratia Judicis illa
- 86 pœna exemit. Est enim illa pœna divinitus dictata, quam augere exasperareque, (non minuere, nisi ex summa ratione) pio Magistratui licet.
- 87 Quibus ita per compendium dictis, potiusque, ut alii cuipiam salivam moveremus assumendi hanc materiem pleneque tractandi, quam ut vel crederemus illi a nobis satisfieri posse, vel etiam animus esset diutius ipsi inhærendi, postquam in tot paginas excrevit Disputatio nostra: Devotas ad DEUM elevamus manus, totos nos ipsi mancipantes pro uberrima ejus gratia, qua nobis hæc elaborantibus semper adfuit, nuncque sub finem adest benignissime, aderitque perpetuo; qui & preces ad Te addimus L. B. quo laborem hunc, primum nostrum ausum, haud severa fronte perstringere velis, sed potius boni consulere, si hinc inde sæpiusque forte an erratum videris; non enim perfecti aliquid absolutique a nobis expectare debuisti.

F I N I S.

01 A 6621

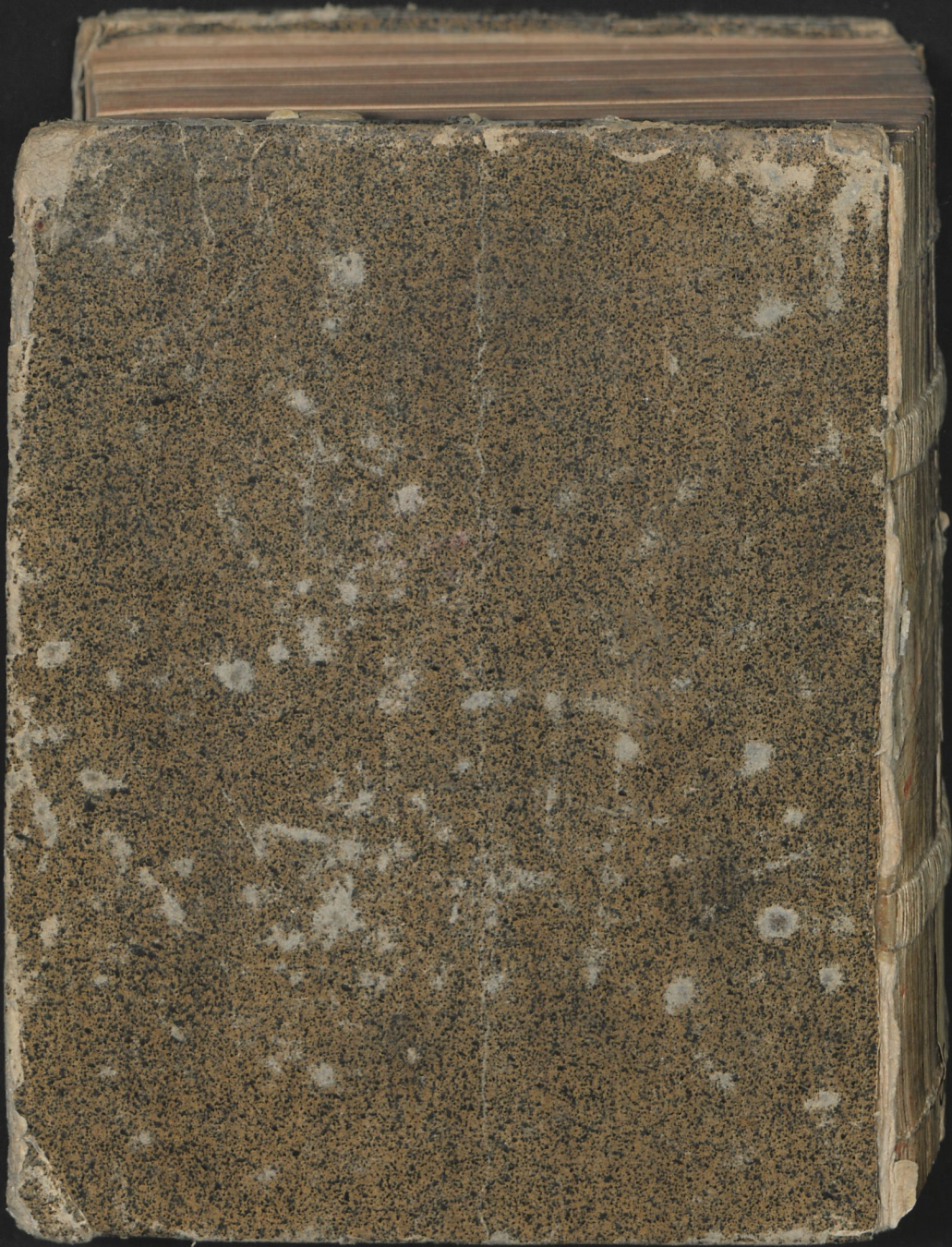
ULB Halle 3
003 092 399

VD 18

VD 18

OTTON
LIB. BA
SAMVELIS
COM. PAL. CAES.
DRINA PR
IVS P

TERR
Das Recht
aufferho

LITERIS EPHRA
ACAD

CI
V. D
VIA-
PIS
I
Herrn

(15)

